

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Søltofternes Slægtebog

Udarbejdet af
Generalmajor Carl Søltoft

Søltofternes Slægtebog

Udarbejdet af
Generalmajor Carl Søltoft

I N D H O L D :

1.	Carl Søltoft.....	Side	5
2.	Hans Christensen Juul.....	-	11
3.	Kammerraad Ole Johan Søltoft.....	-	21
4.	Johanne Justine Søltoft.....	-	27
5.	Kirstine Marie Søltoft.....	-	29
6.	Christian Søltoft.....	-	31
7.	Øllegaard Charlotte Søltoft, f. Møller.	-	43
8.	Proprietær Ole Johan Søltoft.....	-	45
9.	Henriette C. E. Søltoft, f. Fischer....	-	75
10.	Henrik Fischer.....	-	89
11.	Frederik Fischer.....	-	95
12.	Charlotte Dorothea Fischer, f.Schweffel	-	104
13.	Slægtsoversigt.....	-	111

C A R L S Ø L T O F T .

Samleren af denne Slægtbog, vor Fader Carl Søltoft, f. 25/7 1837, d. 8/6 1915, var Søn af Ole Johan Søltoft, som var Ejer af Tyrrestrup fra 1825 - 1878. Han har selv i sin Beskrivelse af sin Faders Liv fortalt om Børnenes Opdragelse inden- og udendørs i fri Udfoldelse af deres Livlighed og Foretagsomhed. Fader var kun 11 Aar, da han med sin Fader paa Lerbæk Mark den 18. Septbr. 1848 overværede Frederik den VII.s Revue over Hæren, og fra det Øjeblik sagde han stadig, naar Talen var derom: "Jeg vil være Officer." Da dette nu var hans urokkelige Ønske, lod hans Fader ham faa det opfyldt. Han blev 1851 sendt til Mariboers Skole i København, en Skole, der forberedte til Landkadetakademiet.

I København blev han konfirmeret af Stiftsprovst Paulli den ældre, og efter endt Skolegang blev han 1854 optaget paa Landkadetakademiet, der laa i Bredgade, hvor Landsretten nu har til Huse. Det var en streng Skole at gennemgaa og en omfattende Undervisning. Desuden fik Kadetterne Undervisning i Ridning af en meget haard Lærer. Han gav de Elever, som ikke kunde følge med, Straffeture, der imidlertid ikke ramte Fader, som allerede i Barneaarene var en øvet Rytter.

Efter endte Studier paa Landkadetakademiet, hvor han det sidste Aar var Kadetunderofficer, blev han 1857 Secondlieutenant og ansat ved 2det Jægerkorps i København. 1861-66 gennemgik han den kongelige militære Højskole, Generalstabsafdelingen, blev Divisionsadjutant ved 1ste Division 1864, Premierlieutenant 1864. Under Krigen var han først Adjutant hos General Gerlach, senere,

da General Steinmann afløste General Gerlach, da hos ham.

Fra 1867-72 var han Generalkommandoadjudant i Aarhus hos General Steinmann, en Tid hos General Max Müller. 1867 fik Fader sit Ridderkors, som han holdt meget af; Kong Christian d. IX, sagde, da han fik det: "De blev glemt under Krigen."

1869-70 blev Fader udsendt til Tjeneste i den kejserlige franske Hær i Algier under Marchal Mac-Mahon. Fra 1872-76 i Fodfolket, Kaptajn i Helsingør 1876-78, Skoleofficer ved Officersskolen paa Frederiksberg Slot 1878-83, Lærer i Krigskunst, Hærordning og Eksercits, Bolig paa Frederiksberg Slot, 1883-85 Kompagnichef ved 4de Bataillon, 1885-1887 i Generalstaben, 1887-91 Oberstlieutenant og Chef for 27. Bataillon i Fredericia, 1891-95 ansat i Krigsministeriets Mobiliseringskontor, 1895 Oberst og Chef for 3. Regiment, København, Generalmajor og Chef for 2. jyske Brigade, Aalborg, 1901. - Afsked 1906, Aaret før han fyldte 70 Aar. Han skriver selv: "Dengang en Degn var Krigsminister."

1891-95 var han ansat hos Kronprins Frederik (VIII) i hans Egenskab af Hærinspektør og skulde vække Kronprinsens Interesse for Hæren, og samtidig var han Sekretær i Generalkommissionen, hvor Kronprinsen havde Forsæde.

Den 7. August 1870 ægtede han vor Moder, Hertha Louise Elisabeth Paludan-Müller, f. 10/12 1843, død 16/10 1939, Datter af Sognepræst Vilhelm Paludan-Müller og Hustru Dorette Michaélis. Hun var dengang Selskabsdame hos de gamle Baronesser Krag-Juel-Wind-Arenfeld, som ejede Stensballegaard. Brylluppet blev hurtigt bestemt ved Kongebrev, da det saa ud til, at Hæren skulde mobiliseres i Anledning af den fransk-tyske Krig. De boede i Aarhus, indtil Faderen i 1876 som Kaptajn blev forflyttet til Helsingør.

Vor Fader var efter Sagkundskabens Udsagn en dygtig Officer med den Divinationsevne, som er nødvendig for enhver Fører i kritiske Situationer, og hans hurtige Overblik ved mange Lejligheder har vel ogsaa gjort, at han flere Gange blev valgt til betroede Stillinger. Hans klare Syn paa alt, hvad der havde med Militærledelse at gøre, gav sig Udslag efter hans Tjeneste i den franske Hær. Den franske Hær stod højt i Europas Omdømme i 1870, da Krigen truede. Fader havde ved sin Hjemkomst foretræde for Krigsministeren, og denne spurgte ham, hvorledes hans Syn paa den franske Hær var. Fader svarede: "Den vil blive slaaet 1ste Gang, 2den Gang og 3die Gang, men saa vil den have lært deraf og sejre den 4de Gang." Krigsministeren gav ham det overlegne Svar: "Aa, De har jo set paa den franske Hær som en Ko paa en rødmalet Port." Dog slog hans Spaadom til, Nederlagene 1870-71 gjorde det af med den franske Hær, men han oplevede ikke, hvordan den franske Hær havde lært, saa den sejrede under 1ste Verdenskrig. Man har sagt os, at denne hans Udtalelse var medvirkende til, at Danmark ikke kom med i Krigen.

I 1886 blev Fader sendt paa Tjenesterejse til Frankrig og Belgien. I Belgien havde Fader en Forhandling med en Oberst dér, som udspurgte om Forholdene i den danske Hær, og de talte om Krigen 1864. Da han hørte, at Fader havde været med ved Dybbøl, "rejste den gamle Oberst sig op", fortalte Fader, "og sagde, det er mig en Ære at være sammen med en af Heltene fra Dybbøl." Saa-
dan saa Udlandet paa vor bitre Kamp, medens man her i den danske Presse - med Virkning rundt om i Befolkningen - mødte Hæren med Haansord, fordi vi ikke, tiltrods for vor heltemodige Kamp kunde staa os mod Overmagten.

Efter Belgien skulde Fader samme Aar deltage i de store

Manøvrer, som blev holdt for Kejser Franz Josef i Galizien, Lubien wielki. Dengang var der Pragt over den Slags. Baade østrigske og udenlandske Officerer deltog i deres mer eller mindre pragtfulde Uniformer. Manøvrerne varede i flere Dage og endte med et stort Taffel hos Kejseren i Wien, hvorfra Fader havde forskelligt fint indpakket Sukkergodt, hvor udenpaa var smaa Billeder af den kejserlige Familie, med hjem til os Børn.

Inden sin Afrejse var Fader til Audiens hos Kejser Franz Josef for at takke for Jernkroneordenen, han havde givet ham. Ved denne Lejlighed spurgte Kejseren Fader, hvad han mente om den østrigske Hær. Fader var saa dristig at svare, at han havde det Indtryk, at den ikke mere vilde i Krig med Danmark. Denne Udtalelse havde sin Begrundelse i en Oplevelse, Fader havde haft kort forinden. Før han rejste til Wien, opsøgte han den gamle Prins Wilhelm af Glücksborg, Christian d. IX.s Broder, som dengang levede i København. Han var østrigsk Feltmarchal og Æresoberst for et østrigsk Regiment, og Fader tilbød at bringe en Hilsen til hans Regiment, der garnisonerede i Nærheden af Wien. Fader tog derud og blev varmt modtaget og festet for, og da han tog derfra, bød han Officererne et: "Auf Wiedersehen, meine Herrn", som blev besvaret med "aber nicht als Feinde, Herr Kammerad!"

Under Besøget i Østrig blev Fader inviteret til Gmunden til Hertugen af Cumberland i Anledning af Hertuginde, Prinsesse Thyras (Chr.d. IX.s Datter) Fødselsdag. Baade Hertugen og Hertuginde modtog ham med stor Venlighed. Han var inviteret til Frokost, og under Frokosten fortalte Hertuginde ham bestandig "det er dansk Smør" eller "danske Æg, De spiser, Hr. Kaptajn". Hun, lige saa lidt som sine Søstre, glømte nogensinde Kærligheden til deres gamle Land.

Faders Ansættelse hos Kronprins Frederik førte mange interessante og repræsentative Rejser med sig. Han skulde ledsage Kronprinsen til de forskellige Garnisoner i Provinsen og Hovedstaden og sætte ham ind i de militære Virksomheder. Dernæst førte det med sig, at han deltog i den kongelige Families Liv, og han stod i et personligt varmt Venskab baade med Kronprinsen, den højtbegavede Kronprinsesse, Prinsesserne og Prinserne, som alle viste ham en ualmindelig Venlighed. Han var med til Prinsesse Ingeborgs Bryllup med Prins Carl af Sverige 1897 og var attacheret 2 af de ledsagende svenske Officerer. Dette førte til, at han samme Aften blev opfordret af Christian d. IX. til at ledsage den daværende Kronprins af Sverige-Norge, Kronprins Gustaf (V) til en Troppesamling i Norge, en Rejse, han havde megen Fornøjelse og Glæde af. Ved denne Løjlighed blev han Kommandør af St. Olafsordenen.

I Midten af Halvfemserne efter et Ministerskifte søgte Fader i en eller anden Anledning Audiens hos Christian d. IX., som i Samtalens Løb sagde til Fader: "De har været nævnt for mig som Krigsminister." Fader svarede: "Deres Majestæt, jeg egner mig ikke til at forhandle med Rigsdagsmænd." Kongen: "Aa, vore Rigsdagsmænd er jo ikke saa slemme som de franske" (de havde lige i de Dage slaaet Blækhuse i Hovedet paa hinanden).

1901 blev Fader udnævnt til Brigadegeneral og Chef for 2den jyske Brigade i Aalborg. Han var glad ved Stillingen der, og han, som ellers havde alle Chancer for at faa Stillingen i København, ja, det var endog lovet ham, er vel nok sat paa denne Post, fordi Forholdene ved Aalborgbrigaden trængte til at blive rettet op ved en fast Haand. Vi andre var mindre glade, særligt da hun 2 af os kunde rejse med. De andre blev i København for deres Uddannelses

Skyld. Det var, mener vi, gode Aar for Fader i Aalborg. Han satte Pris paa sine Officerer, og Embedsstanden talte flere betydelige Personligheder mellem sig, som det var en Fornøjelse at omgaas. - Men saa kom det haarde Slag for Fader, den pludselige og ubarmhjertige Afskedigelse 1906 paa hans Fødselsdag, Aaret før han fyldte 70 Aar. Ingen kunde forstaa, at Kong Frederik, som vidste, hvor trofast han havde været i Tjenesten gennem de mange Aar, kunde give Navn dertil, han som om Vinteren havde vist Fader særlig Venlighed, da han stod Vagt ved Christian d. IX.s castrum doloris og desuden havde sendt ham Telegrammer for at holde ham underrettet om Prinsesse Louises dødelige Sygdom samme Aar. Det blev sagt, at Afskedigelsen kom af dette: Fader var meget stærk i sine Udtalelser, i sine patriotiske Følelser og i sit Preusserhad, og ved en Middag for Flaaden hjemme 1903 har han brugt nogle stærke Udtryk om, at Hæren og Flaaden, "naar det gik løs", maatte være stærke nok til at jage Preusserne ud af Landet. Dette skulde Flaaden være blevet stødt over "saa uforsigtig en Udtalelse saa nær ved Grænsen".

Imidlertid har vi fra en norsk Officer, som ved Venskabsbaand var knyttet til Frederik d. VII.s Hof, og som var en god Ven af Fader, hørt, at det var underordnede Kræfter i Krigsministeriet, som vilde frem og derved forårsagede Faders Afskedigelse. En af de andre Generaler skulde have fulgt med - men det skal Kongen have sat sig imod, "fordi han havde haft Vrøvl nok for Søltofts Skyld".

Denne Afsked gav Fader et Knæk, og man kan næsten sige, at han fra den Dag lidt efter lidt døde - aandeligt talt - til stor Sorg for Moder og os andre. Moder var mageløs, bar ham ligefrem øppe og var stid om ham, endskønt det mange Gange var meget svært. - Han døde 8/6 1915 og ligger begravet paa Gentofte Kirkegaard.

H A N S C H R I S T E N S E N J U U L .

Født 22/3 1695, død 2/10 1769.

Han fødtes paa Erholm, Rørup Sogn i Fyen, hvor hans Fader, Christen Juul, var Forpagter. Selv var han en Tid lang Forpagter paa Hindsgavl ved Middelfart og dernæst Ejer af Provstigaarden ved Assens. Rimeligvis er han bleven Ejer af nævnte Gaard mellem 1722 og 1726. I alt Fald er hans Tvillingdøtre Agnete og Anna Cathrine døbt i Middelfart, medens de tre yngste Døtre ere døbte i Assens. Det kan iøvrigt oplyses, at han i de fyenske Kirkebøger altid kaldes blot Hans Christensen.

Ved Auction, som afholdtes efter Major C. C. Müller den 1. Februar 1736 over Tyrrestrup blev han den Højstbydende med 20.000 Rd. og fik den 4. Maj det følgende Aar Skjøde paa denne Ejendom med Tibeheer, hvilken han bestemte til sit yngste Barn, Cecilie Marie, som senere ægtede Kammerraad Ole Johan Søltoft, og derved blev Stammemoder til de tyrrestrupske Søltofter. Blandt de Lysthavende ved den nævnte Auktionvar ogsaa Enkestatholderinde Krag fra Steensballegaard. Hun oversaae den lille, simple Mand i den gamle graa Kjole, og betænkte sig ikke paa at forlade Auktionslokalet for en kort Tid i et Ærinde, som ingen anden kunde besørge for hende. Under hendes Fraværelse faldt imidlertid Hammerslaget, og hun skal da have sagt: "Det var rigtignok et forbandet Ærinde." Et Haab stod dog tilbage for hende, idet maaske den fremmede Mands Bud ikke kunde modtages. Der blev da spurgt, om han kunde stille Caution, hvortil den jævne Fyenbo svarede: "Hende har jeg ude i mit Skrin." Dette blev da hentet og viste sig at indeholde

saa mange Penge, at hans Bud ikke kunde forkastes.

Det Tyrrestrup med Tilbehør, som H. Chr. Juul efter at have betalt Købesummen fik Skjøde paa, omfattede væsentlig det samme, som efter hans Død gik i Arv til hans yngste Datter, men han havde rigtignok paa mange Maader forbedret Ejendommen. Hovedgaardens Mark var bleven forøget med Indtægten "Vesterbjerg", om hvilket der vil blive Anledning til at tale længere henne. En halv Snes Aar efter, at han havde købt Tyrrestrup, flyttede han dens gamle, Nord for Borggaarden, lidt ubelejligen liggende Ladegaard hen umiddelbart Vest for Borggaarden. - (Det kan som en Strøbemærkning tilføjes, at Vindfløien paa den nordre Ende af den af ham byggede "gamle" Lade bærer Indskriften J.H.S. 1671, og at Vindfløien paa den søndre Ende bærer Indskriften E.C.H. 1726, men det er ukendt, hvad disse Indskrifter betyde. Kuglen paa den nordre Fløistang huser ofte en Spurvefamilie; det Hul, der giver Spurvene Adgang til Kuglens Indre, er frembragt ved et Riffelskud af Onkel Crone.).

Tyrrestrups Gods var i en daarlig Tilstand, da H. Chr. Juul overtog det, Bønderne vare trevne og uvirkosomme, men snart blev det heelt anderledes. Før Soløpgang saae man ham ride om i Byerne, vække de sovende og drive dem til Arbejde, hvorved han nok ikke altid skal have faret lempelig frem. Imidlertid var det ikke alene Ridepisk og haarde Midler, han brugte, men ogsaa hjalp han Fæsterne til Heste og Køer, forsynede dem med Sædekorn, lod plante Piletræer langs Veje og Diger, og han viste sig i det Hele som en forstandig og omhyggelig Huusbonde. Efterhaanden fik han Godset bragt paa bedre Fod, endog saaledes at han kunde forøge sine Ejendomme, idet han i 1749 kjøbte af Grev Scheel for 52.000 Rd. Courant Herregaarden Viskum og Himmestrup ved Randers, hvormed der fulgte anseelige Godser og tre Kirker.

Mange Bryderier og megen Besvær har han imidlertid haft under sin dygtige Virken, hvorom vidner bl. a. et ikke ringe Antal, ofte særdeles omfangsrige Retssager, af hvilke der endnu findes Afskrifter paa Tyrrestrup. Snart var det Sager om Fæstegaarde, som Fæsterne havde ladet forfalde, snart om Tiendeydelser, snart Trætter om Hegnene og Jordernes Indgrøftning; ogsaa kunde det hændes, at Klammeri og djærve Udtryk kom til Behandling ved Retten; en enkelt Sag gjaldt Fæstere, som ulovlig havde brændt Brændeviin o. s. fr.

Især een Sag spændte over et langt Tidsrum og fremkaldte et Utal af Skriftligheder m. v. Den havde sin Oprindelse fra en Degn N. Krarup og en Smed J. Olsen, begge i Søvind. Degnen havde gaaet i den "sorte Skole" og var maaskee endog Theologisk Candidat. Han havde haft en Gaard i Brigsted i Fæste, men blev sat fra den af H. Chr. Juul, fordi han lod den forfalde. Dette kan mulig have været medvirkende Aarsag til, at han voldede sin tidligere Huusbonde saa megen Fortræd. Hans geistlige Foresatte gav ham i 1739 ikke just det bedste Skudsmaal, idet Dommen om ham lyder: "Det kan ikke nægtes, naar man kommer til denne Mands Forhold i Levnet, at han jo har et slet Ord paa sig formedelst Drukenskab og Uforligelighed - nec fecit in nihilo quod publica fama succurat (og at han paa ingen Maade gjorde noget dor at bøde paa sit Rygte)". Overfor Almuen spillede han en stor Rolle, idet den tillagde ham mere end almindelige Evner og Egenskaber. Man troede saaledes, at han kunde lade Fanden gaae som fjerde Hjul til sin Vogn og tøre ham ved alfar Vej, hvor da uskyldige Mennesker snublede over Tøiret; endvidere manede han et i Brigsted vistnok myrdet spædt Barn og "satte hen" baade en Kone fra Aldum samt den "onde" Assessor Mule fra Serritslevgaard o. s. fr. Alle slige

vanskelige Handlinger udførte han for rundelig Betaling og øgede yderligere sine Indtægter ved Vinkelskriveri. Saaledes var Formanden i denne mod H. Chr. Juul rejste Sag, hans Hjælper var maa-ske ikke bedre; i Forening paavirkede de nu Bønderne i Aas til at fremsætte i 1748 en mangesidig Klage over disses Huusbønde. In-den der her skal tales nærmere om nogle af disse Klagepunkter, skal der dog først henpeges til den Dom, som Menighedens daværen-de sognepræst, Jordhøi, fældede over Befolkningens moralske Stand-punkt, hvorefter det vistnok kan antages, at Klagerne kunne have været stridige Krabater, en Omstændighed, som kan kaste yderligere Lys over Sagen i al sin Fortrædelighed.

Et af denne Klages talrige Punkter drejede sig om et Magelæg, som H. Chr. Juul havde gjort med nogle Bønder i Aas, efter at han i 1737 havde faaet Tilladelse til at inddrage Vesterbjerg under Tyrrestrup Mark, og i det Sted at give de paagjældende Bønder Er-statning i en Gaard i Byen, som han, ligeledes med kongelig Til-ladelse, havde nedlagt. Med dette Magelæg, som var blevet bragt i Orden i 1738, efter at Synsmænd vare udmeldte af Retten og alle lovformelige Formaliteter vare iagttagne, hvorved det var godt-gjort, at Bønderne havde faaet rigelig Erstatning, synes disse op-rindelig at have været heelt tilfredse; men nu, 10 Aar senere, var der altsaa skeet en Strømkæntring i den "offentlige Mening", næp-pe dog alene udgaaet fra dem selv, og deres Klage lød paa, at de var blevne forurettede. Da de saa ikke hurtig fik Svar paa Kla-gen, drog en Snees Stykker af dem i deres tøilesløse Utaalmodig-hed den 21. December 1748 med Pløve ind paa Vesterbjerg og pløie-de adskillige Furer i den derværende Græsmark; de ophørte først med deres Ødelæggesværk, efter at det var blevet dem forbudt af udsendte Mænd, tre i Tallet, thi en enkelt havde de afviist,

"da der hører tre Mænd til et lovligt Forbud". Der blev nu ned-sat en Commission bestaaende af Amtmand v. Woyda fra Skanderborg og Cancelliraad Thygesen fra Mattrup, som i 1750 kom til det mærkelige Resultat, at den idømte begge Parter Bøder. Hermed vilde, som rimeligt er, H. Chr. Juul ikke slaae sig til Taals, men ind-ankede Sagen for Høiesteret, hvor den i det følgende Aar fik et heelt andet Udfald, idet Bønderne saa mange, som deres Huusbond vilde, bleve idømte 4 Maaneders Strafarbejde i nærmeste Fæstning; desuden blev det dem paalagt at betale baade Bøde og Sagens Omkostninger. De egentlige Ophavsmænd, Degnen og Smeden, maatte ligeledes betale Bøder, og den sidstnævnte dømtes tillige til et Aars Strafarbejde i nærmeste Fæstning. Endelig idømtes der Commissionens Medlemmer Bøder for deres "vrangt og lovstridige Dom". Tre af Bønderne maatte derefter gaae deres Tid for Skubkarren i Fredericia, medens de øvrige, som imidlertid vare faldne til Føie, slap fri.

Klagen gik endvidere ud paa, at Bønderne vare blevne mishandlede med Hug og Slag, at en grundmuret Port ind til Søvind Kirkegaard var nedbrudt, "hvor de saa deilig kunde staa i Ly, naar de kom til Kirke i ondt Veir", samt at Familien Galts Ligcapel ved Søvind Kirke ligeledes var nedbrudt, ved hvilken Lejlighed de derværende ni Ligkister vare blevne plyndrede, og Ligene havde faaet "en værre end hedensk Behandling". Dette Capel laa op til Kirkens søndre Muur med Indgang fra Choret; det var bygget i Slutningen af det 16. Aarhundrede af Gjerd Pedersen Galt, den næstsidste af de Galter, der omtrent fra Aar 1400 havde eiet Tyrrestrup. Efter Galternes Tid var Capellet maaskee blevet benyttet af Tyrrestrups senere Eiere; i alt Fald har H. Chr. Juul, da det var blevet brøstfældigt, og der ikke var henlagt Midler

til dets Vedligeholdelse, henvendt sig til Major Müllers Slægt og først foretaget Nedrivningen, efter at den nævnte Slægt havde erklæret, at den ikke havde noget derimod at indvende. - Angaaende de paastaaede Mishandlinger med Hug og Slag blev det egentlig alene godtgjort, at H. Chr. Juul "en Dag havde givet en Pige nogle Rap", men "derpaa havde Madammen faaet hende op og gjort hende til Gode". - Høiesteret frifandt ham paa alle disse Punkter.

Men paa eet Punkt turde den ikke frifinde ham. Klagerne havde nemlig søgt at værne ogsaa om Kongens Rettigheder, idet de beskyldte H. Chr. Juul eller hans Søn Christen for at have "jaget paa Kongens Vildtbane", saasom paa Aas Mark, Hr. Jørgen Biskops eller Bøgeskovs og Fruens Hauge". Dette Klagepunkt henviste Retten til nærmere Prøvelse, hvilken til trods for H. Chr. Juuls gjentagne og kraftige Paamindelser strakte sig over et langt Aaremaal og ikke engang blev tilendebragt i hans levende Live. Det er en omfangsrig Pakke Papirer, som vedrører denne Jagtsag, med Masser af Vidneførsler bl. a. for at faa oplyst, hvor Vildtbanepælene nøjagtigt skulde staae; et Kaart over disse Pæles Plads stammende fra hiin Tid findes endnu paa Tyrrestrup. Blandt Beviserne for, at Jagten paa Aas Mark virkelig tilhørte Kongen, blev der fremskaffet en Sag fra det Guds Aar 1723 mod en Fæstebonde, der paa Byens Mark havde dræbt et Vildsviin og derfor var bleven dømt til - - Galgen!!, men slap af "sær kgj. Naade" med tre Aars Strafarbejde i Fredericia!! Huusbønden, Major Müller paa Tyrrestrup, idømtes en Bøde for denne hans Fæsters forfærdelige Forbrydelse. Først efter H. Chr. Lunds Død blev der gjort Ende paa den brydsomme Jagtsag, idet hans Arvinger for 300 Rdlr. maatte kjøbe Kongens formeentlige Ret til den ømtvistede Jagt.

Der skal nu gjøres lidt Rede for det, som H. Chr. Juul ef-

terlod sig af jordisk Gods. Han kunde med Veltilfredshed fortælle sine Børn, at han havde tjent sin første Fiirskilling ved at danne et Svøbeskift, og det maa siges, at denne Skilling ynglede rigeligt, idet han nemlig efterlod den for hine Tider sikkert overmaade betydelige Formue af 155.000 Rdlr., hvori:

Tyrrestrup med Gods, 2 Kirker, Besætning, Ind- og Udbo vurderet til 38.000 Rdlr.

Himmestrup med Tilbehør, som hans Søn købte af Boet for 30.000 Rdlr.

Obligationer m. v. til et Beløb af 84.000 Rdlr., hvori 10.000 Rdlr., som Sønnen endnu skyldte for Viskum, af hvilken Eiendom han var bleven Eier allerede i Faderens levende Live nemlig 1756, samt

Rede Penge omtrent 3000 Rdlr.

Ved Boets endelige Opgørelse 12/7 1770 blev Sønnens Lod henvend 36.000 Rdlr. og hver af de efterlevende Døtres Lodder det halve heraf. Desuden skete der ifølge Faderens Bestemmelse ret betydelige Udbetalinger, dels til enkelte af Børnene, bl. a. 400 Rdlr. til hver af de ugifte Døtre og dels til andre. Børnene opfyldte med Nøjagtighed og sikkert i kjærlig Samdrægtighed, således som Faderen havde bedt dem om, ethvert i hans sidste Bestemmelser ytret Ønske, hvilket, skriver Pastor Brøchner, "vidner om den Agtelse og barnlige Ærefrygt, de havde for deres retskafne, hæderverdige Fader."

En fremragende dygtig Mand har H. Chr. Juul aabenbart været, maaskee noget hensynsløs, men vel ikke mere end Samtiden. Han har vistnok faaet en omhyggelig Opdragelse eller dog vidst med Held at uddanne sig selv, hvilket bl. a. kan skjønnes af efterladte Documenter fra hans Haand, der udmærke sig ved sund Sans og Mening,

god Stiil og reen Skrift. Skolevæsenet sørgede han godt for i Forening med sin Svigersøn, Præsten Jordhøi i Elbæk. Saaledes gav han i 1766 Aas Skole en ny Fundats; desuden betænkte han Skoleholderen dersteds med 10 Rdlr. aarlig, hvilke endnu svares af Tyrrestrup "for at lette Skolelønnen for Beboerne i dette lille Skoledistrict". Disse Beboere havde dog voldet ham saa mange Bryderier, men han tænkte vel, at de ikke vidste, hvad de gjorde. Han foregik andre med Exempel paa gavnlige Flid. Sine Fritimer anvendte han bl. a. til Bødkerarbejde, hvorfor Bønderne ofte kaldte ham "Bødkeren" eller "den gamle Bødker". Om han ligefrem har lært dette Haandværk, faar nu at staae hen, men nogle Gryntønder af hans Arbejde, som han gav sin Datter Mette, da hun blev Præstekone i Elbæk, "maa siges at slaae Sparto til de bedste, der kunde faas i Horsens", skriver Pastor Brøchner, i hvis Tid de endnu fandtes i Præstegaarden.

Til yderligere Værdsættelse af H. Chr. Juuls Personlighed skal det oplyses, at han øiensynlig har været en kjærlig Fader og en Gud hengiven Mand, hvorefter bl. a. vidner Udtalelser af ham i det sidste af hans Leveaar. I en ret omfangsrig Skrivelse af 24. Januar 1769 fremsætter han saaledes for sine Børn Bestemmelser om, hvorledes han ønsker, at de skulle forholde sig med hans Efterlængskaber, ved hvilken Leilighed han udtaler, at han nedskriver disse Bestemmelser, "da jeg nu gjøres gammel og skrøbelig og ikke kand vide, hvilken Tiid eller Time det maatte behage den almægtige Gud ved Døden at bortkalde mig" og tilføier senere, at Skrivelsen er "af mig i levende Live med sund Fønuft og Forstand forfattet og underskrevet, det jeg og ingen kunde paatvivle, at mine kære Børn jo efter min Død efterkommer og saaledes befinder rigtigt at være". En anden af hans skriftlige udtalelser, der dreier

sig om hans Begravelse, er endnu mere betegnende for hans Stilling til det høieste og slutter saaledes: "I steden for at gjøre saadan Begravelse, som nu er i Brug, saa er det min Villie at give en skikkelig Gave til Godsets Fattige, hvilket er Gud mere behageligt, end anvendt til Overdaadighed og unyttig Bekostning. Thi Sjælen er paa sit Sted, hvorfra dend ikke kand forflyttes, og det syndige Kjød og Blod har enhver Christen, der agter at arve Guds Rige, tungt ved at holde i Tømme dend Stund man lever i denne syndige Verden. Dette vil jeg haabe, mine kjære Børn ikke gjøre nogen Forandring i, saafremt de vil møde mig for Guds Dom. - Gud give mig med alle træe Christne en glædelig Opstandelse."

I Søvind Kirke have hans Børn ladet anbringe en Mindetavle over ham og hans Hustru, paa hvilken de forresten betegne dem som "høifornemme", et Udtryk som næppe ganske svarer til Ægteparrets vistnok jævne Væsen. Denne Tavle fandtes tidligere paa Kirkens nordre Væg, men da der paa denne Væg efter Krigen 1864 blev op-hængt en Mindetavle over de i Krigene for Hertugdømmerne Faldne fra Søvind Sogn, flyttedes "Æreminde" for H. Chr. Juul og Hustru af symmetriske Grunde over paa den modstaaende Væg; det er af Træ prydet foroven med et Basrelief, der forestiller en Engel, som sidder paa Skyer og blæser Sæbebobler, hvorefter der staar: "Til Kirkens Prydelse, de Dødes Ihukommelse, de Levendes Mindelse"; dens Indskrift lyder iøvrigt saaledes:

"Til Æreminde over den velædle og høifornemme Mand, Hans Christensen Juul, fordum Eier af Tyrrestrup, Viskum og Himmestrup, født paa Erholm i Fyen den 22de Marts A^o 1695, døde paa Tyrrestrup den 2den October A^o 1769 i en Alder af 74 Aar 6 Maaneder og 10 Dage, og hans kjære Hustru, den dydædle, høifornemme, salig Madame, Elisabeth Clausdatter, født i Barløse i Fyen den 11te Juni

Ao 1696, døde paa Tyrrestrup den 8de Mai Ao 1766, i hendes Alders 69de Aar 10 Maaneder og 27 Dage. De levede med hinanden et kjærligt Ægteskab henved 50 Aar og af samme saae 8 Børn, 1 Søn og 7 Døttre, og 30 Børnebørn, og ere begge begravne her i Kirken under Altergulvet - - er dette Monument opsat af 7 efterlevende Børn, som efter den Ærbødighed for disse kjære Forældre her i Live, ære dem i deres Grav."

=====

K a m m e r r a a d O l e J o h a n S ø l t ø f t.

Født den 3/6 1733, død 3/6 1802.

Yngste Barn af Provst Christian Søltoft. Han blev, som hans Fader skrev foran i sin Bibel, opkaldt efter den da afdøde Etatsraad Krabbe paa Bjerregaard og dennes Søn Ritmester Krabbe paa Hastrup, hvis Hustru holdt ham over Daaben. Den lille nydøbte medgiver Faderen i sin Bibel følgende Ønske: "Gud give hennem Lykke og Fremvæxt". En Tid lang var han Grev Scheels Forvalter paa Ulstrup, Skjern og Karmark ved Randers. Han nævnes i Skjern Kirkebog som Fadder baade 1763 og 1767 og kaldes "Forvalter Søltoft". Efter sit Giftermaal med Cecilie Marie Juul, Datter af Tyrrestrups Eier Hans Christensen Juul, blev han 1770 den første Søltoft, der fik Tyrrestrup i Eie, hvilken deilige Eiendom fra ham at regne nu i over et Aarhundrede gjennem 4 Led er gaaet fra Fader til Søn. De efterfølgende Oplysninger om ham hidrøre især, deels fra det fortræffelige Skrift "Tyrrestrup efter Hjemmel og Sagn" af Pastor Brøchner (Saml. t. jydsk Hist. IV, 47 ff.), og deels fra en Protocol, der endnu findes paa Tyrrestrup, over Ordningen af Boet efter ovennævnte H. Chr. Juul.

Det vides ikke, hvornaar og hvorledes han er kommen i Forbindelse med sin tilkommende Ægtefælle, men det kan maaske antages, at han i sin anførte Forvalterstilling har havt Leilighed til at stifte Bekjendtskab med hende, da de Eiendomme, paa hvilke han var Forvalter, ligge i Nærheden af Viskum og Himmestrup, hvilke Eiendomme hendes Fader havde kjøbt netop af Grev Scheel. I Marts 1770, et halvt Aarstid efter H. Chr. Juuls Død, sees han

at have været paa Tyrrestrup for at vurdere Besætningen dersteds, og ved en Skiftesamling den 11. Juli samme Aar er det anført, at "velædle Hr. Oluf Søltoft nu træder i Ægteskab med vores kjære Søster Cecilie Marie Juul", hvem hendes Sødskende derefter "i hørsommeligt Følge vores salig Faders skriftlige Disposition og sidste Villie" give Skjøde paa Tyrrestrup, idet Faderen allerede den 7'nde August 1769 havde bestemt, at hun efter hans Død skulde have Tyrrestrup. Mulig havde de paa dette Tidspunkt været forlovede, da det vel ellers er vanskeligt nok at forklare, hvorfor H. Chr. Juul valgte netop sit yngste Barn til at overtage denne Eiendom. Følgende rimede Henvendelse er i 1904 rent tilfældig kommet tilbage til Ægteparrets Efterkommere:

Henvendelse til Brudeparret O. J. Søltoft og C. M. Juul.

(Findes endnu paa Tyrrestrup).

Da Dend Velædle Velvise og Høy-gunstige Herre / Herr Oluf Søltoft / Med Dend Velædle Velbaarne og Dydziirede Jomfrue / Jomfr. Cecilia Maria Juul's / Holte Deres Høye Brøllups Solennitet i mange Velædle / Welbaarne og Høyfornemme Persohners Overværelse paa / Tyrrestrup dend 13'de July A^o 1770.

Underdanigst tilstillet ved Det Velbaarne Brude - Pars ydmygste Client og ringe Tjener Niels Knudsen, Skoleh. i Aæs.

Til Tyrrestrup paa dene Dag - Min Pen nu haver Øye.

Da Himmelen med stor Behag - To Hjerter sammenføye.

O! Var jeg af de lærdes Tal - Og kunde kunstig Riime,

Jeg vilde ind i Brude-Sal - Nu just i denne Time.

Meen jeg det ikke vove tør, - Thi jeg er ey Studeret,

Ey Riime kand som det sig bør, - I Vers ey er Verseret,

Saa De maa sige til mig saa: - Hvad lader Du Dig tykke?

Hvad er det Du har finde paa? - Nu Du faaer Riime-Nykke.
Dog efter fattig Leilighed - I fordrag med mig haver
Det Gunstig Herskab fuldvel veed, - Jeg har kuns ringe Gaver.
Men som fornødenhed altid - Kand bryde alle Love
Jeg ydmygst vil med største fliid - Det paa det samme vove.
Mit Ønske jeg istemme vil - Med den Velødle Schare.
O! Gud det give Lykke til! - Fri Dem for alskens Fare.
Min skyldigst Tak jeg ogsaa her - Paa denne Tiid fremføre
For De saa gunstig mod mig er - Saa meget got mig gjøre
Tak allerførst for Skolen søm - De hjalp mig til at have,
Tak for De naadig er og from - Mig giver mange Gaver,
Tak, Tusind Tak for hver engang - Min flaske De mon fylde
Med Øll, naar jeg har lidet Trang - Og ellers tørstet skulde.
Tak Hundredfold for hver Læs Riis - De giver mig at brænde,
For hvert et Træ mig Jordhøy viis - Gud igjen give tvende.
Tak for hvert Aar jeg været her - Og de mig givet haver
Saa meget got men udi sær - Tak øg for Nye-Aars Gaver.
Tak allersidst for aarlig Løn - Til Skolen De forære
Hvis jeg det glemte var det Synd - Jeg øppebære meere
I mine Dage noget got - Af Deres Hænder skulde.
Og for ald Verden Skam og Spot. - Ney til jeg gaaer i mulde
Dier Gunstighed mod mig ey gaee - Skal ud af Hu og sinde.
Min Tunge det og skal bestaae - Til Ævig Æreminde.
I Riim tilfulde jeg ey kand - Min skyldig Tak beskrive,
Jeg er kuns ringe af Forstand - Dog vil ey borte blive,
Thi Evnen den er meget svag - Men Villien mon være
Paa Deres Brøllups Høytids-Dag - Et Ønske at frembære.
Ned fra din Høye Himmel-Sal - O! store Gud selv byde
Velsignelser i Hobetal - Paa dennem lad nedflyde.

Velsigne Ager Enge-Jord - De Hundredfold maa bære,
Velsigne Øxen, Kiør og Faaer - Hvor ved de sig kand nære.
Ja, alleting Velsignet vær - Slet intet maa forglemmes.
Hvad Hjertet Ønsker og begjær - Lad lykkes og forfremmes.
Høygunstig Husbønd from og god - Tillykke maa vi sige
Med Deres Naadig Eiegod - Dydziiired Dejlig Piige.
O! Gud som alting kand formaae - Du være selv tilstæde
De inden Aar en Arving faae - Til begges Hierte-Glæde.
Nu høres Ønske fulde Tal - Af De Velædle-Herre
Som Stammer an i Brude-Sal, - Lev længe vel i Ære,
Lev længe vel paa denne Jord - Dem alleting fornøye,
Til sidst lev ud i Engle-Chor - Hos Herren i det Høye.

Wotum.

Tillykke Herr Brudgom med Deilige Brud - Dem smykke og Ziire O
Naadige Gud

Med mange Aar og Dage,

Med Sundhed og Helbred i Fryd og Flor - Lev Længe, Lev Længe,
Lev Længe paa Jord.

Foruden ald Sorig og Klage.

Den anseelige Eiendom, som O. J. Søltoft saaledes tilgif-
tede sig, bestod af selve Tyrrestrup, desuden af Gangsted og Sø-
vind Sognes Kønge- og Kirketiende, endvidere af Toftum, Ørbæk,
Søvind, Aggestrup og Aaes Byer samt 9 Gaarde i Brigsted og El-
bæk, endelig af Haldrup Mølle og Fruens Have, alt vurderet til
36.000 Rigsdaler, hvori dog ikke Tyrrestrups Besætning, Indbø og
Udbø, som vurderedes til 2000 Rigsdaler, saa at Vurderingssummen
ikke straks har kunnet udbetales; men hendes ugifte Søster, Ane
Cathrine, lod sin Arv, ligeledes omtrent 20,000 Rigsdaler, blive

staaende i Eiendommen som 1'ste Prioritet. Efterhaanden udvidede O. J. Søltoft sin Besiddelse, idet han købte et Par Gaarde i Elbæk, og i 1789 Røde Møllens øde Damsted paa Toftum Mark for 40 Rigsdaler, samt i 1798 "Enemærket" for 595 Rigsdaler, hvilket sidste Areal han lagde ind under Tyrrestrup Mark; det havde tidligere hørt til Lillerupholm, men var saa blevet bestemt til Østbirk Sogns Fattige og stod da under Stiftsøvrigheden. Ikke længe efter at han var bleven Tyrrestrups Eier, sørgede han for Bøndergodsets Udskiftning af Fællesskabet, ved hvilken Lejlighed nogle Gaarde udflyttedes fra Byerne, og den 1'ste October 1800 fik han kongelig Bevilling til at afhænde Godset; Han naaede dog kun at faa Kjøbecontracterne tildeels i Stand, da Døden overraskede ham. Sikkert har han været en Mand med Virkelyst og har ikke skyet at paatage sig endog betydelige og velsagtens ret brydsomme Arbejder.

Han blev den 17'de August 1775 virkelig Kammerrad, hvorefter han fik den første Meddelelse i et privat Brev fra Geheimeraad Schack- Rathlou til Rathlousdal, der dog beder ham om ikke at lade Meddelelsen gaa videre, førend Bestallingen var udfærdiget. Geheimeraaden viste ham siden den Tillid at indsætte ham til Executor af sit Testamente. Men ogsaa hos mangfoldige andre nød han megen Agtelse og Kjærlighed, og han betegnedes som en blidmodig, hjælpsom og godgjørende Mand. En Kjøbmand i Horsens sagde om ham, at vel kunde han løbe fra Byens ene til dens anden Ende for at faae Bedre Kjøb paa Keffebønner, men naar han traf en fattig Mand eller En, der var i Forlegenhed, var han altid villig til at give eller laane til den paagjældende. "Ja, han hjalp mange", tilføjede Kjøbmanden. Det kan endvidere anføres til Værdsættelse af ham, at da der efter hans Søster Johanne Justines Død ikke kunde findes Arvinger til en Deel af hendes Efterladenskaber, og en

Procurator forelagde ham en Plan til at faae denne Part i Hænde, afviste han Planen, fordi den var anlagt paa Svig, thi han vilde have reent Meel i sin Pose.

Netop paa den Dag, da han fyldte sit 69'de Aar, døde han, efterfulgt et halvt Aarstid senere af sin Hustru. Deres eneste Barn, Christian Søltoft, reiste paa Søvind Kirkegaard et anseeligt Mindesmærke over dem, paa hvis Forside der staaer:

"Trygt slumrer her det retskafneste Ægtepar, - Kammerraad Ole Johan Søltoft, - Tyrrestrup Gaards og Godsens uforglemmelige Eier, - født 1733, død 1802 - og - Frue Cecilie Marie, født Juul - født 1733, død 1803. - Fred og Velsignelse over deres Minde. -

Paa Mindesmærkets Bagside staaer der: "De bedste Forældre helligedes dette Minde af en taknemmelig Søn, C. Søltoft.

=====

J o h a n n e J u s t i n e S ø l t o f t ,

gift Sørensen og Dalsgaard,

født den 2/11 1723, død den 8/12 1786.

Datter af Provst Christian Søltoft og gift først med Amtsfu-
ldmægtig, Eier af Raastrup Søren Sørensen, derefter med Iver
Jensen Dalsgaard. Hendes Fasters efterlodte Mand, Major Jens
Kraft betingede sig, ved at sælge Raastrup til nævnte Amtsfu-
ldmægtig, at denne skulde ægte hende; efter sin 2den Mands død solgte
hun denne Gaard, hvorefter hun tilbragte sine sidste Leveaar hos
sin Broder, Kammerraad Ole Johan Søltoft paa Tyrrestrup. Af en
Protocol, der endnu findes paa Tyrrestrup, over Ordningen af hen-
des Bo, fremgaar det blandt andet, at hun for sit og sin gamle
Piges Ophold her betalte 200 Rigsdaler aarlig. For Fattige paa
Tyrrestrup Gods stiftede hun i sit Testamente et Legat paa 100
Rigsdaler, hvilket tillige med et Par andre Legater ved hendes
nævnte Broders Foranstaltning blev anbragt som 1ste Prioritet i
et Huus paa Tyrrestrup Gods, og hvis Renter endnu aarlig uddeles
af Tyrrestrups Eier i Forening med Præsten i Elbæk til 1-2 Træn-
gende i Gangsted-Søvind Sogne. Blandt hendes iøvrigt ikke særde-
les pengeværdifulde Efterladenskaber af Løsøre (der solgtes ved
Auction for 80 Rigsdaler) fandtes 40 Bøger, alle af religiøst
Indhold, hvilket maaske kan kaste et vist Lys over hendes Livs
Førelse. Hun efterlod forresten en Formue paa 36.000 Rigsdaler;
men da der ikke kunde findes Arvinger til hendes sidste Mands
Halvpart, maatte denne indbetales i Kongens Kasse, uagtet det ikke
manglede paa Opfordring til hendes Broder paa Tyrrestrup om at

tilegne sig den. - Hun ligger begravet i Søltofternes Gravsted paa Søvind Kirkegaard, og en anseelig rødlig Sandsteen har dækket hendes Grav; men denne Steen er i Tidens Løb bleven flyttet lidt fra sin oprindelige Plads for at komme til at ligge symmetrisk med en anden stor Gravsteen over hendes Broders Svigerinde Ane Cathrine Juul. Paa hendes Gravsteen, inden for en Ramme, som foroven har et Basrelief af Frelseren med Seiersfanen staaende mellem to Urner, findes følgende Indskrift, der nu ikkun er vanskelig at læse:

Herunder gjæmmes det ærede Støv af - fordum velædle og dydelस्कende - nu hos Gud salige - Madame Johanne Justine Søltoft. - Født i Nørre Snede Præstegaard d. 2den November 1723 - opdragen af hæderlige Forældre. - Faderen var Christian Søltoft - Provst i Vrads Herred og Sognepræst i Nørre Snede og Eistrup - Moderen - Madame Dorothea Kirstine Bang. - Død paa Tyrrestrup d. 8de December 1786, - hvor hendes sidste Opholdssted var henved 2 Aar. - Hendes heele Liv viiser - hendes Dyd og Himlens Forsorg for sine - en værdig Ægtemage af 2 værdige Mænd, - Hæderlige Søren Sørensen og velædle Hr. Iver Dalsgaard, - begge Eiere til Raastrupgaard i Thy. - Levede med den første i kjærligt Ægteskab i 4 Aar - og efter 3 Aars Enkesæde med sidste i 14 Aar. - Hun fødte ingen Børn, men fandt Børn nok i hendes fattige Slægt - og andre Trængende, hvilke hun elskede, som om hun havde født dem - de alle igjen begræde hende som Moder. - Hendes dydige Vandel efterlod i hendes dybtsørgende Slægters Hjerter - et uforglemmeligt Minde og denne eeneste sidste Afskeeds Trøst, - eengang igjen at samles med hende i den evige Herlighed. - Veemods Taarer, Graad som flyder, fromme Enke paa din Grav, - Ach den skildrer svagt de Dyrer, som din Vandel straalte af.

K i r s t i n e M a r i e S ø l t o f t,

gift R o s e n m e i e r,

død /11 1844.

Datter af Præst i Brande Knud Peerson Søltoft og gift med Øconom paa Herlufsholm Peder Rosenmeier, indtog allerede før 1786 en tjenende Stilling hos sin Farbroder, Kammerraad Ole Johan Søltoft paa Tyrrestrup, maaske tildels hos sin Faster Johanne Justine Søltoft, gift Dalsgaard, der levede sine sidste Aar paa Tyrrestrup; i alt Fald har denne Faster i sit Testamente betænkt hende baade med Penge og med sine Gangklæder. Hun tjente paa Tyrrestrup "for en ubetydelig Løn i 16 Aar, og Kammerraden skjænkede hende 900 Rigsdaler, deels derfor, deels som Renter af hendes Arv efter Madame Dalsgaard, (1500 Rigsdaler, som Kammerraaden i 15 Aar havde opbevaret for hende) og deels som Æquivalent for et Tab, hun havde lidt formedelst hans Forglemmelse med at faae en i Kongens Kasse deponeret Capital ud i rette Tid, og hvori hun var Lodtager". Saaledes skrev hendes Mand fra Horsens 4/10 1825 til den Commission, der da havde Cancellisekretær Christian Søltofts Bo under Behandling, og som havde forlangt Oplysninger om en i dette Bo forefunden "Afrekning fra 1802" lydende paa Øconomens Navn.

Sine sidste Dage levede hun i Horsens, hvor ogsaa hendes Mand opholdt sig som Pensionist indtil sin Død. I sin Enkestand underholdtes hun tildeels af sine 4 Fættersønner fra Tyrrestrup, men havde dog tillige et "Gratiale" paa 30 Rigsdaler aarlig af Kongens Kasse.

Fra hende har nok Pastor Brøchner faaet adskillige Bidrag

til sin Stamtavle over Søltofterne, og det kan tilføjes, at hendes Svigersøn, Procurator Rosendahl i Horsens, har skrevet i 1834 til Pastoren, at hun har fortalt, at hendes Faders Bedsteforældre, altsaa Provst Christian Søltoft og Hustru (!), have opdraget 16 Pleiebørn, som bleve anbragte i allehaande Næringsveie, og at der i Ringkjøbing har været en Farver, som hørte til disse Pleiebørn, og som havde antaget Efternavn efter sin Pleiefader. Procuratoren tilføier dog i Brevet, at "gamle Bedstemoder", som han kalder hende, i nogle Dage ikke rigtig har kunnet samle sine Tanker.

=====

C a n c e l l i s e k r e t æ r C h r i s t i a n S ø l t o f t,

født 30/10 1771, død 17/3 1825.

Eneste Barn af Kammerraad Ole Johan Søltoft. De efterfølgende Oplysninger skyldes navnlig Pastor Brøchners Skrift "Tyrrestrup efter Hjemmel og Sagn" og en omfangsrig Skifteprotocol over Behandlingen af hans Dødsbo, hvilken Protocol, der er paa Tyrrestrup, fandtes blandt hans Søn, Hans Christians Efterladenskaber, men iøvrigt i sin Tid paa Foranledning af Ritmester Crone, skal være udskrevet af Retten; desuden er der brugt andre Skriftligheder, der ligeledes findes paa Tyrrestrup.

Efter at han i sit Hjem var bleven omhyggeligt underviist af private Lærere (Kattrup, Nissen og Fuglebjerg), sendtes han i Maj 1789 til Sorø, hvor hans Fasters Søn, Christian Vogelius Steenstrup var Professor. Her underkastede han sig strax Studentereksamen og fik bedste Character; og allerede i November 1792 blev han juridisk Candidat ligeledes med bedste Character.

At han snart kom til at nyde et godt Omdømme ved Sorø Akademi synes at fremgaa bl. a. deraf, at han udpegedes til at holde en Tale paa Christian VII's Fødselsdag, 29/1 1790, altsaa efter tre Fjerdingsaars Ophold derovre, og inden han endnu havde fyldt 19 Aar. Denne Tale om "Kjærlighed til det Almindelige som Grunden til alle borgerlige Dyder" indeholder, henseet til Tiden og især til hans unge Alder, virkelig gode og sunde Tanker. Den er trykt i Sorø Academis Indbydelsesskrift i Anledning af Kongens nævnte Fødselsdag, og et Exemplar af Skriftet findes paa Tyrrestrup.

Ved sin Afgang fra Sorø Academi fik han glimrende Vidnesbyrd om Flid, Arbejdsomhed, lykkeligt og hurtigt Nemme samt om at være Elsker af Oprigtighed. Hans moralske Character roses paa det bedst og vandt ham Alles Yndest. Der udtales derfor "et velgrundet Haab om, at Fædrelandet i denne unge Mand vil faae en duelig og retskaffen Embedsmand". En af Examinatorerne ved hans Embedsexamen skriver om ham "maluisti esse, qvam videri jurium cultor", hvilket maaske bedst kan oversættes ved: "Du vil hellere være end synes at være Dyrker af Jura". Fra hans Færden i Sorø hidrører en Deel Aqvarelbilleder med Prospector af Academiet og Omegnen (se Aarvog for Historisk Samfund for Sorø Amt 1915: F. C. Matthiessen: Om nogle Billeder fra det gamle Sorø), muligvis malede af ham selv.

Efter tilendebragt Examen ved Sorø 1792 drog han til Kjøbenhavn og fik Tjeneste som Volonteur i Cancelliet, hvilket 8/12 1797 skaffede ham Titel af Cancellisekretær. Under sit Ophold i Kjøbenhavn fulgte han en syg Slægtning til Badestedet i Pyrmont, hvor han blev i et Par Maaneder.

Da hans Fader var død, forlod han Kjøbenhavn for at staae sin Moder bi paa Tyrrestrup, og blev, maaske dog først efter hendes Død, Tyrrestrups Eier. Han udstedte nu Skøder til de Fæstere, for hvilke hans Fader havde udfærdiget Kjøbecontracter, og efterhaanden solgte han Godset paa enkelte Gaarde og Huse nær. Med Marken, Skovene og Hovedbygningen paa Tyrrestrup foretog han kun mindre væsentlige Forandringer; i Ladegaarden byggede han den Lønge, som ligger i Nord og Syd langs ad Gaardgraven. Graven Øst for Hovedbygningen, som nok efterhaanden lignede et Morads, lod han fylde. Paa Søvind Kirkegaard udvidede han efter sin Hustrus Død sine Forældres Grav-

sted, hegnede det med tilhugne runde Granitpiller forbundne ved Jærnlænker og plantede Lindetræer, hvilke sidste imidlertid ca. 50 Aar senere bleve borttagne, fordi de heelt overskyggede Pladsen, saa at der intet Grønt kunde trives under dem,

Maaske kan det være værd at mindes, at Tyrrestrup i 1808 fik Indqvartering af spanske Tropper fra det Corps, som Napoleon sendte her til Danmark, da der paatænkte en Overgang til Skaane. Den Stue i Hovedbygningens nordre Fløis vestre Ende, hvor spanske Officerer vare indqvarterede, kaldtes endnu langt hen i Aarhundredet "Spaniolstuen".

Med sin Hustru, der var hans Mosters Datterdatter, levede han et kun sextenaarigt, men særdeles lykkeligt Ægteskab. Til hende, deres Børn, Hus og Hjem var han knyttet ved stærke Baand. Iøvrigt støttede han ligesom sin Fader Mange. - Da hans Hustru blev syg, viste han den kjærligste Omhu for at skaffe hende Helbredelse, og han blev vistnok næsten fortvivlet ved hendes Død. Hans Svoger, Pastor Brøchner, skriver: "men fra hendes Død kan jeg med Sandhed sige, at hans Livs Glæde var forbigangen. Kun i enkelte Glemsomheds Øieblikke overgav han sig til den vante Munterhed, hvormed han tidt havde kunnet oplive sine Venners Kreds; thi han var en Skjemter, og med vittig Spot forstod han at straffe Menneskenes Daarlighed. Iøvrigt var han en Mand af Kundskab og sjælden Hukommelse, derfor var hans Omgang behagelig, underviisende og lærerig."

Paa en Slags Bautasteen, tegnet af nævnte Svoger, har denne i følgende Ord sammenfattet sit Indtryk af ham: "Mange vare hans Livs Glæder, mange hans sidste Dages Sorger. Hans hele Kreds savner ham, thi han var dens Støtte. Hans Minde lever i dens Kjærlighed."

Som Bevis paa hans efter hans Hustrus Død alvorlige, men fremdeles milde og kjærlige Sind hidsettes efterstaaende Brev fra ham omtrent fra 1823: "Mine kjære Børn! Til et kjærligt Minde om Eders ak alt for tidlig i Døden hensovede, fromme og retskafne Moder, Skjænker jeg Eder herved de Guld- og Sølvmynter som have tilhørt hende. Gjemmer dem til en Erindring om den bedste Moder, udgiver dem ei til Unytte, og ikke uden Nødvendigheden udfordrer det. Lad Guldet som det ædleste af alle Metaller være Eder et svagt Billede paa Eders ædle Moders Sjæl, der var som prøvet Guld, gid I alle vilde stræbe at ligne hende, derved vilde I gjøre mig lykkelig og tilfreds, idet I selv vorde det. Jeg har delt Mynterne lige imellem Eder Alle sex til Beviis paa, at I alle ere mig lige Kjære. - Og Du, min elskede Marie, modtag tillige med din Part Dine smaae Sødskendes i Forvaring, indtil de kan betroes dem selv, strøb, saa vidt Du kan, at være dem i Moders Sted! Du vilde derved vinde alle Godes og Retskafnes Agtelse og Kjærlighed, og uudsigelig meget bidrage til, at jeg mindre bittert savner din evig uforglemmelige Moder."

Herefter følger nu i Brevet Mønternes Fordeling. Der fandtes blandt dem en stor Guldmedaille, 131 danske og udenlandske Ducater samt en Deel Mønter og Skuepenge af Sølv. Tildeels var de nok indkomne ved Studehandler og foræret af ham til hans Hustru. Børnene opbevarede omhyggeligt disse Mønter og Afskrifter af Brevet i de Papæsker, som særligt vare dannede dertil, og som for hver især bar deres Navnes Begyndelsesbogstaver med Tilføielse af Aarstallet 1823. Efter Børnenes Død ere mange af disse Reliquier gaaede over til Børnebørn og Børnebørns Børn. Dog lod Sønnen Ole Johan nogle af sine Mønter springe for at anskaffe et Par Sølvlysestager til hver af sine Døtre.

Det kan være paa sin Plads at tale lidt om Cancellisekretærens Børneflokk. For Børnenes Underviisning i Hjemmet blev der fra 1811 sørget ved en Lærerinde, Mademoiselle Muhle, eller "Mamsellen", som de gjerne kaldte hende, og om hvem de endnu i deres ældre Alder havde mange Fortællinger, navnlig om den Myndighed, med hvilken hun optraadte, de Straffe hun anvendte, saaledes ved at binde dem til Kakkelovnen o. a. l. Yndet af dem var hun ikke, og da deres Barnepige, Ane, blev gift, vare de fuldt enige om, at det havde været rarere, om det var "Mamsellen", der skulde bort. Et dygtigt Menneske har hun dog vistnok været. Hvorvidt hun har forstaaet at bibringe sine Elever Kundskaber og sund Livsopfattelse, faar staae hen. Men skal man tro hendes egne Ord, maa hun have været heldig i saa Henseende. I et fortrinligt skrevet Brev til Skiftecommissionen i Cancellisekretærens Bo, hvori hun anmoder om en aarlig Pension paa 200 Rigsdaler, eller 2000 Rigsdaler een Gang for alle, skriver hun med megen Selvfølelse, at det er lykkedes hende fortræffeligt at paavirke sine Elever, og henviser bl. a. til "disse sjælden gode Børns hidtil udviste Forhold". Med udeelte Kræfter har hun imidlertid ikke kunnet hellige sig sit Kald som Opdragerinde; thi ifølge nævnte Brev maatte hun under Huusmoderens langvarige Sygdom dels pleje hende, og dels i det Væsentlige forestaae den vidtløftige Huusholdning, der fra Huusmoderens Død i 1820 heelt gik over i hendes Hænder, og fra hvis Styrelse hun siger, at hun har skilt sig godt, hvad hun søger at bevise ved statistiske og andre Oplysninger. - Fra 1822 var der tillige en "Informator", theologisk Student Jacob Stampe, som underviiste de fire yngste, senere blev Præst og testamenterede et Legat til Viborg Skole, i hvis Aarsskrift hans Optegnelser ere offentliggjorte; det hedder heri: "Før sin Død

gav Søltoft mig 200 Rigsdaler til Hjælp til at fortsætte mine Studeringer, da det var Skik paa Gaarden, at Huuslæreren blev hjulpen til at faae sin Embedsexamen". Han synes længe at have interesseret sig for sine tidligere Elever; saaledes sendte han dem i 1867 sin da afdøde Søns litteraire Efterladenskaber og skrev ved denne Leilighed bl. a., at "jeg altid har bevaret Eder i taknemmelig Erindring". Baade "Mamsellen" og "Informatoren", der nok iøvrigt ingenlunde levede paa nogen venskabelig Fod, fik hver 200 Rigsdaler Sølv i aarlig Løn. Efter Opsigelse af Skiftecommissionen forlod Lærer og Lærerinde deres Virksomhed i November 1825, hvorefter de hjemmeværende Børn, for saa vidt deres Underviisning skulde fortsættes, bleve sendte hjemmefra.

Det ældste Barn, Cecilie Marie, havde strax efter Moderens Død taget Deel i Huusstyrelsen, som helt blev overdraget til hende nogle Maaneder efter Faderens Død, altsaa da hun var kun lidt over 20 Aar. I 1827 blev hun gift med sin Farmoders Søsters Sønesøn, Jacob Andreas Glud fra Jensgaard, som i et Par Aar var Forpagter af Tyrrestrup. Hun var den af Børnene, som senere hen i Livet havde den klareste Erindring om Barndomshjemmet, og endnu til sin Død, efter at hun havde tilbragt 36 Aar paa Jensgaard samt mere end 20 Aar i Kjøbenhavn, bevarede hun det i trofast Minde og nærede en levende Deltagelse for Alt, hvad der angik det. - Den ældste Søn, Ole Johan, var allerede før 1822 sat i Horsens Latinskole og gik ved Faderens Død i Mesterlektionen samt var i Huuset (for 37 Rigsdaler 3 Mark fjerdingaarlig) hos Kjøbmand Christian Mouritz Monbergs Enke. - Sønnerne Hans Christian og Carl August bleve i Efteraaret 1825 confirmerede af deres Onkel Brøchner, som ved denne Leilighed holdt en Tale i den reueste Rationalismes Aand, hvorefter Hans Christian kom i Huset (for 150 Rigsdaler Sedler aarlig) hos sin

Morbroder H. Chr. Møller paa Gl. Estrup, foretog dernæst i 1826 et Par Søreiser til Bordeaux og til Riga, hvorpaa han i 1828 tog Styrmandsexamen i Kjøbenhavn. Carl August blev sat i Horsens Latinskole og i samme Huus, i hvilket hans ældste Broder havde været, tog i Efteraaret 1830 Studentereksamen med 2den Character, drog saa til Kjøbenhavn, hvor han tog 2den Deel af Studentereksamen og erhvervede derved Betegnelsen af candidatus philosophiæ.

- Datteren Elisabeth Justine kom ved Nytaar 1826 i Skole og i Huset (for 80 Specier aarlig) hos Fru Fischer i Horsens, hvis Datter senere blev hendes Broder Ole Johans Hustru. Hun blev confirmeret i Foraaret 1829 i Horsens. - Det yngste Barn Frederik Anton kom ved Faderens Død i Huset (for 150 Rigsdaler Sedler aarlig) hos sin Onkel Brøchner i Elbæk, blev i Efteraaret 1826 sat i Horsens Latinskole og anbragt i samme Hus som sine ældre Brødre. Han blev i 1834 Student med bedste Character, dog ikke dimitteret fra Skolen, men privat af Student Jens Buhl. I 1839 blev han theologisk Candidat med 2den Character. Som Student naaede han Værdigheden af Corporal i Studentercorpset; den Sabel, som han i den Anledning maatte anlægge, og som han nok fik efter den senere Digter H. P. Holst, har han senere givet Nedskriveren af disse Linier.

Efter dette Afspring ud paa Børnenes Enemærker skal der nu vendes tilbage til Faderen og meddeles noget om hans Efterladenskaber samt om Forhold umiddelbart efter hans Død. Allerede Morgen efter at denne var indtruffet, mødte Skifteretten for at registrere og forsegle i Nærværelse af Børnenes fødte Værg, nemlig deres ældste Morbroder G. D. Møller, som dengang opholdt sig i Ørskov, samt af deres ofte omtalte Onkel Brøchner fra Elbæk, hvilke oplyste, at det var den Afdødes Ønske, dels at Tyrrestrup

skulde blive i Slægten, og deels at Boet, indtil der kunde træffes Bestemmelse herom, skulde bestyres af hans Fætter P. Glud paa Jensgaard og Svoger Brøchner i Forbindelse med Skifteforvalteren, Herredsfoged Bernth. Disse bleve derefter af Cancelliet indsatte som Commissairer for et Tidsrum af 2 Aar. Registreringen tog hele den ovenfor nævnte Dag og fortsattes en Maanedstid senere, da den tog to samfulde Dage. I et "grønt jernbundet Skrin", hvem veed, maaskee Hans Christensen Juuls (det kjøbtes ved Auctionen af Glud, Jensgaard) fandtes omtrent 150,000 Rigsdaler i Obligationer lydende baade paa Sølv og paa Sedler og Tegn. Endvidere forefandtes der godt og vel 10,000 Rigsdaler i rede Guld og Sølv, fremdeles Guld- og Sølvtoi til en Værdi af henved 3000 Rigsdaler Sedler, hvoriblandt et 30 Lods Guld-bæger og en 300 Lods Sølvkumme (begge kjøbtes ved Auctionen af v. Essen, Horsens), en 245 Lods Sølvtheemaskine (kjøbt ved Auctionen af Glud, Jensgaard) o. s. fr. De faste Ejendomme vurderedes til 38,000 Rigsdaler Sølv, hvori selve Tyrrestrup med 20.000 Rigsdaler.

Administrationscommissionen holdt regelmæssige Møder, i den første Tid hver, senere hveranden, Maaned og bestemte bl.a., at Tyrrestrup med Tilbehør skulde sælges ved Auction, efter at Cancelliet ikke havde villet bevilge, at den overlodes til den ældste Søn efter en lempelig Vurdering. Ved Udgangen af April 1827 opløstes Commissionen, hvis Medlemmer efter Indstilling til Cancelliet lønnedes med tilsammen 800 Rigsdaler om Aaret, hvilket ikke kan siges at være nogen høj Løn, da de havde holdt 18 Møder ialt, og saavel deres Arbeide som deres Ansvar ikke var ganske ringe. Dernæst gik Boets Behandling over til Skifte-

retten, som efter at have holdt to Samlinger, afsluttede sit Arbejde den 10/6 1828, saa at Afviklingen i det Hele havde været mere end 3 Aar.

Auctionen paa Tyrrestrup blev fastsat til den 5/5 1827 og følgende Dage. Selve Gaarden med Skove og Kirker købtes for 32.000 Rigsdaler af den ældste Søn, Ole Johan, som desuden købte Besætning og andet Løsøre for godt og vel 2000 Rigsdaler. Glud, Jensgaard, købte Løsøre for næsten 4000 Rigsdaler, saa at mange Sager fra Tyrrestrup ere vandrede til Jensgaard. Til de øvrige Arvinger, der endnu ikke vare fuldmyndige, købtes kun lidet Løsøre. Alting blev solgt ved Auctionen, endog f. Ex. den Afdødes Lommeuhr, der sikkert stammer fra en ældre Tid, og om hvilket følgende vides: Efter Datidens Skik bar han det i en Uhrlomme foran paa Beenklæderne med Uhrkjæden hængende udenpaa disse. Uhrkjæden bestod af en Fletning af hans Hustrus Haar, paa hvilken han havde ladet anbringe en Skyder af Guld, hvori hendes Navns Begyndelsesbogstaver og hendes Dødsdag indgraveredes. En Dag, da han havde været ude paa Tyrrestrup Mark og i Skovene, savnede han ved Hjemkomsten Uhr og Kjæde, og det var forgjæves, at Mandskab blev udsendt for at finde det. Nogle Dage senere færdedes han til Hest i Skoven og red i dybe Tanker, af hvilke han vækkedes derved, at der var noget, som rørte ham i Panden. Han saa op, og sikkert har han Glæde været stor; thi det var netop Uhret, som hang i Kjæden over en Green, og som havde rørt ved ham. Formodentlig har denne Green altsaa den foregaaende Dag faaet fat i Kjæden og svippet Uhret ud af Lommen, men heldigviis senere holdt fast derpaa. Uhret blev nu paa Auctionen købt af hans Tjener. Da saa, mere end 40 Aar derefter, Nedskriveren af disse Linier som Officer var kommen til Aarhus,

bragte Postbudet mig en Dag et Brev og spurgte, om jeg var i Slægt med Cancellisecretairen, samt fortalte, at han var Søn af dennes Tjener, efter hvis Død han havde faaet Uhret, hvilket han endnu havde tilligemed Uhrkjæden. Jeg meddelte dette strax til Onkel Christian, som købte Uhret og Uhrkjæden, der saaledes for anden Gang kom tilbage til Slægten. Nu eier jeg det; thi da Onkel Christian døde, forærede min Tante Marie og Lise mig det tilligemed Kjæden.

Mellem Dødsboets Pengeværdier fandtes der Fordringer til et Beløb af omtrent 9.500 Rigsdaler Sølv, Sedler og Tegn, som ikke vare til at inddrive og altsaa tabtes heelt, ligesom omtrent 1900 Rigsdaler i Renter. En Deel andre usikre Fordringer, lydende paa henved 18,000 Rigsdaler, solgtes ved Auction med Cancelliets Bemyndigelse og indbragte siger og skriver i Et og Alt 25 Rigsdaler!! Fremdeles forefandtes der adskillige ikke helt sikre Fordringer, vurderede til 19.000 Rigsdaler Sølv, som ved Lodtrækning fordeltes til Arvingerne med $2/10$ til hver af Sønnerne og $1/10$ til hver af Døtrene. Af Udgifter ved Boets Afvikling skal nævnes, at Begravelsen kostede henved 500 Rigsdaler og Skiftets Behandling omtrent 5000 Rigsdaler, hvori Arveafgift samt andre Ydelser til Kongens Kasse omtrent 1000 Rigsdaler. Til endelig Fordeling blev der tilbage omtrent 102.000 Rigsdaler Sølv, 37.000 Rigsdaler rede Sølv samt 53.500 Rigsdaler Sedler og Tegn, tilsammen 192.500 Rigsdaler, hvorved bemærkes, at Sedler og Tegn dengang havde en Cours i Forhold til Sølv af omtrent 10 % under deres paalydende Værdi. En Broderlod blev altsaa 20.400 Rigsdaler Sølv 7.400 Rigsdaler rede Sølv og 10.700 Rigsdaler Sedler og Tegn, tilsammen 38.500 Rigsdaler; en

Søsterlod det halve heraf. Der kan saaledes ikke siges andet, end at den Part af Hans Christensen Juuls første fortjente Fiirskilling, der var kommen til Tyrrestrup, havde ynglet rigeligt i det Aarhundrede eller mere, som var forløbet, siden han tjente den, hvorved det desuden maa huskes, at Formuen i Cancellisecretairens Tid havde undgaaet at lide Skibbrud under Landets daværende usle Pengeforhold.

Paa Tyrrestrup findes der et Oliemaleri, Brystbillede, i naturlig Størrelse, som forestiller Cancellisecretairen. Det er malet efter hans Død og næppe af nogen stor Kunstner, saa at Ligheden maaskee ikke er fuldkommen, men det viser et aabent, venligt Ansigt og et Træk om Munden, der kan vidne om, at han var en "Skjemter", som hans Svoger skrev om ham. Maleren, hvis Navn var Thor Albrechtsen, har til Dødsboet indgivet en Regning paa 16 Rigsdaler 4 Mark; hvis dette er Betaling for Billedet, har han just ikke vurderet sin Kunst meget høit. Det er senere ved Cancellisecretairens Søns, Hans Christians Foranstaltning i photographisk Gjengivelse blevet spredt blandt Slægtens Medlemmer.

Cancellisecretairens Omgangskreds spaaede sig med Sorg, at der snart efter hans Hustrus Død skulde blive Tale om hans Bortgang. Hans Død indtraf pludseligt, idet han uformodet rantes af en Afmagt, en Rørelse, eller hvad nu Lægen kaldte det; næsten uden Bevidsthed laae han nu hen til den tredie Dag, da han udaandede. Dødsanmeldelsen, der utvivlsomt er forfattet af Pastor Brøchner, og som indrykkedes bl. a. i Statstidenden, lyder saaledes: "Det er just i disse Dage fem Aar, siden vi mistede vor fromme Moder, men vor gode, omhyggelige Fader levede da endnu, og hans Kjærlighed trøstede os. Nu er ogsaa han af Gud hjemkaldt. Efter faa Dages Sygdom døde han i Torsdags Aftes, den 17de Marts,

i sit 54nde Aar. Enhver, der sørger med os, bede for os til Gud om Styrke til at bære vor tunge Skjæbne. - Tyrrestrup den 19de Marts 1825. - Cancellisecretair Søltofts sex efterladte Børn." Han blev begravet paa Søvind Kirkegaard under den samme rødlige Sandsteen, hvor allerede hans Hustru hvilede, og som han havde ladet komme fra Kjøbenhavn. Paa denne Steen findes følgende Indskrift i Datidens kunstlede og blomstrende Stil, vistnok stammende fra samme Forfatter som Dødsanmeldelsen:

Vandring i Kjærlighed og Fred / giver Evigheds Haab dens saligste Glæde. / "Vi sees igjen". / Livets reneste Fryd fandt / Herr Cancellisecretair Christian Søltoft, / født paa Tyrrestrup den 30te October 1771, / i sit sexten Aars Ægteskab / med / Fru Øllegaard Charlotte Søltoft, født Møller, / thi Gud havde givet hende / en venlig Hustrus blide, deeltagende Sind, / en redelig Moders vise, kjærlige Hjerte. / Ti Børn fødte hun ham. / For de Fire / behøvede hun intet Suj i Dødens Stund, / de vare henblundede / inden de kjendte Livets Møie. / Med de sex / stod han ofte sørgende ved Graven, / hvor hun henlagdes den 14de April 1820 / den Dag, da hun 43 Aar forhen fødtes. / Sin Enligheds Dage / helligede han faderlig Omhu, / at hans Børn, fromme og vise / maatte blive hans Graahaars Hæderskrone. / Omsider forlod han / Glødernes og Sorgens, Længslernes og Savnets Land, / da han fik Fredens Bud den 17de Marts 1825, / og her er hans Hvilested. / I en ædel Afkom leve hans Navn, / taknemmelige Slægter bevare hans Minde."

Ø l l e g a a r d C h a r l o t t e S ø l t o f t,

f ø d t M ø l l e r,

født 14/4 1777, død 2/4 1820.

Datter af Herredsskriver Hans Møller og gift med Cancelli-secretair Christian Søltoft, der var hendes Mormoders Søstersøn; hun var opkaldt efter Geheimeraadinde Schack-Rathlou paa Rathlousdal og blev baaren til Daaben af sin Mormoder, Provstinde Mette Jordhøj, født Juul. I Løbet af omtrent 10 Aar bragte hun 10 Børn til Verden, hvoriblandt 3 Tvillingpar.

Efter alt at dømme har hun været en elskelig Kvinde, hvorom bl. a. Udtalelser af hendes Søsters Mand, Pastor Brøchner, vidne. Saaledes betegner han hende som "den kjærlige Hustru, Børnenes tro Moder, og da hun indslumrede, var dette til Savn og Sorg for mange". Fremdeles skriver han, at "hun var af den elskværdigste Blidhed og det frommeste Sind, skabt til Kjærlighed og Venskab", at "hun blid og rolig vandrede sit Livs Vei og gjorde Mange lykkelige ved sin hulde Kjærlighed; sex Børn savne nu hendes Moderomhu, og i hende tabte hendes Mand sit Livs færeste Glæde". Om hendes langvarige og smertefulde Sygdom, Kræft i Brystet, der tilsidst bragte Døden, skriver han: "I den blideste Fred paakom dem stor Bitterhed. Hun blev angrebet af et ulægeligt Tilfælde i Brystet. Alt hvad Omhu, alt hvad Kurst kunde udrette, anvendtes for at skaffe hende Helbredelse eller dog Lindring, men i det Høieste vandtes da et snart svindende Haab. Under ængstelige Forventninger svandt det ene Aar efter det andet; mat og lidende saae vi hende under sine Smerter, kun hen-

des Taalmodighed og Sjæls Styrke tabtes ikke." I Ligtalen over hendes Mand siger han, at "hun var alt, hvad en sødel Kvinde bør være" og i hans Vielsestale til hendes ældste Datter staaer der om hende: "Aldrig, maaskee, saae jeg kvindelige Dyder saaledes samlede som hos hende. Trøsten lød dobbelt venlig fra hendes Læber. For Smerten havde hun et Smil og en Taare, men intet ængsteligt Suk, ingen utaalmodig Klage. Som en Fredens Engel vandrede hun i sit Hjem, hun skjulte sine egne Smerter, naar hendes Mand, svag af Kjærlighed, mistrøstedes."

Hendes Mands Dødsanmeldelse taler højt om det dybe Savn, som Tabet af hende efterlod hos ham. Den lyder saaledes: "At den Almægtige igaar ved en rolig Død bortkaldte til det Bedre min inderlig elskede Hustru, Ø. C. Søltøft, født Møller, efter 4½ Aars Svaghed og mange haarde Lidelser i hendes Alders 43de Aar, bekjendtgjøres Slægt og Venner. Jeg har mistet den frommeste og trofasteste Ægtefælle og mine sex umyndige Børn den kjærligste Moder. Overbeviist om sande Venners Deeltagelse i min bitre Sorg, frabedes skriftlig Bevidnelse derom, da min eneste Trøst er engang i hine Lysets Egne at samles med den Forevige og vores 4 forudgangne Børn."

Der haves en Silhouet, som forestiller hende. Den viser, at hun har haft en udmærket smuk Profil. Hendes Søn, Hans Christian, har ladet Kunstmaler Fritz i Aarhus efter denne Silhouet fremstille et smukt tegnet Billede af hende, hvilket nu i photographisk Gjengivelse findes hos adskillige af hendes Efterkommere. Om dets virkelige Lighed med hende kan der vel være Tvivl; imidlertid have hendes Børn udtalt, at det mindede dem om hendes skønne Træk; ligeledes kunde deres Barnepige, der dengang levede som gammel Kone, strax kjende, hvem det forestillede, og endelig kan det bemærkes, at det har nogen Lighed med hendes i 1867 afdøde Sønnedatter Lucie.

Proprietair Ole Johan Søltøft,
født 17/5 1807, død 21/6 1878.

"Gud give denne ædle Mand - min prøvede og redelige ven - hans herlige Hustru og de venlige Smaadrenge mange gode, glade og blide Dage for al den Kjærlighed og Godhed de vise mod - Hans Brøchner, Præst i Elbæk", saaledes slutter den da 60-aarige Præst sit fortræffelige Skrift om Tyrrestrup (Samlinger til jydsk Historie og Topographi IV). Naar jeg nu agter at give yderligere Bidrag til Skildring af mine trofaste Forældre og det Kjærlighedens Hjem, som de skabte, er jeg mig fuldt bevidst, at jeg staaer for en Opgave, hvis tilfredsstillende Løsning langt overstiger mine Evner. Ogsaa en Vanskelighed vil frembyde sig, nemlig at finde en passende Begrænsning af Stoffet. Men jeg vil dog give mig i Lag dermed; ialt Fald kan jeg fortælle paalidelige historiske Tildragelser o. desl., men Fremstillingen af den Aand, der hvilede over vort sjældent kjære Barndomshjem, vil lade saare meget tilbage at ønske og ikkun give en svag Afglands af Virkeligheden.

Om Fader med videre Iver tog sig af Studeringerne, vides for Tiden ikke, dog underkastede han sig i Efteraaret 1827 anden Deel af Studentereksamen. Men Minderne fra de glade Studenterdage dvælede han gjerne ved siden hen i Livet. Han omgikkes i Kjøbenhavn bl. a. sin Broder Hans Christian, der en Tid boede sammen med ham for at tage Styrmandsexamen; endvidere havde han en Deel at gjøre med sin Fætter Christian Møller fra Helsingør, som nok var en livlig ung Mand, fremdeles med den senere Skole-

bestyrer Conrad Krebs, der var Student fra Horsens, og Student Mathias Secher, hvilken sidste var et godt Hoved, dog vistnok uden tilstrækkelig solide Charakteeregenskaber, hvorfor han da ogsaa til sidst heelt gik i Hundene; men han har sikkert ved sin Livlighed og ret keitede Pudseerlighed paa mange Maader bragt Liv og Munterhed ind i den unge Kreds. Fader havde adskillige morsomme Minder om sin Stilling som Menig i Kongens Livcorps, d.v.s. Studentercorps, hvis medlemmer gjorde alle mulige Løier med Tjenesten i Corpset, hvor Aanden og Tonen under dets slappe Commando ikke just var meget soldatermæssig. Det kunde imidlertid hælde, at de ikke altid slap derfra uden Revselse. Saaledes maatte Fader engang afsone en Vagtarrest, fordi han uden Orlov var draget ad Tyrrestrup til; Arresten forsødedes imidlertid ved flittige Besøg af Kammeraterne. Corpsets eiendommelige Uniform opbevaredes længe paa Tyrrestrup og blev saa vidt vides baaret af Fader, da han i 1830 var Befalingsmand for et Vagtdistrict ved Horsens Fjord, dengang man ved Bevogtning af Landets Kyster vilde sikre sig mod Indførelse af Cholera fra England. Til sidst tjente denne Uniform som Legetøi for os Børn.

Nogle Breve fra Fader til Forskjellige kunne give lidt Indblik i Livet fra hans Studenterdage. Han boede en Tid i Store Kongensgade hos Josty, der senere blev bekjendt som Conditor i Frederiksberg Have. Derfra flyttede han til Hjørnet af Compagni- og Knabrostræde, hvor han imidlertid senere blev bestjaalen for omtrent 50 Rigsdaler, og fik saa i Sct. Pedersstræde 105, 1ste Sal "2 meget pæne Værelser med Brændekjælder og Pulterkammer" for 10 Rigsdaler maanedlig. Engang kom hans Tommelfinger "lidt af Led", idet han "ved at gjøre Narrestreger med Borch og Krebs, hvorved vi fosedes hinanden", havde rakt sin Haand frem, saaledes

at Tommelfingeren "blev ramt af et Spark, som var tiltænkt min Podex". En anden Gang fortæller han, at han efter Indbydelse var med til at feire sin Værtindes Datter, "Vimbis" Fødselsdag, ved hvilken Fest der var et ret anseeligt Antal Gjæster af begge Kjøen. Først dansede de til en Lirekasses Toner, spiste saa til Aften, og "der blev over Bordet afsunget en af Lieutenant Tronier forfattet Sang til Vimbis Ære.

Efter Bordet begyndte først rigtig Commersen, da der nemlig blev leget Juleleg, hvori der bestandig blev dygtig mange Panter givne, som immervæk bleve indløste med Kys. Damerne selv faldt bestandig 4 á 5 Alen i Brønden og plukkede en 6 á 8 Kirsebær, hvorefter du kan slutte, at de just ikke var meget blyfærdige, og denne Sjou blev ved til Klokken 3 om Morgenen, saa jeg næste Dag var ganske træt i Munden af at kysse."

Hyppig i Studenterdagene, navnlig i Sommer- og Juleferierne, hvilke sidste kunde vare til Februar og Marts, søgte Fader til Tyrrestrup, hvor han traf sammen med sine Sødskende, der vedblivende betragtede dette kjære Sted som deres "Hjem". Det gik da heelt lystigt til, ogsaa med Selskaber i Elbæk, Vær, paa Steensballegaard o. a. St. Jagter afholdtes, Tiden fordreves med Kaartspil o. s. fr. Fader besøgte dengang flittigt Juleballer i Horsens, men forresten forsvandt nok ret tidligt hans Danselyst. Saaledes skriver i 1841 Onkel Crone, der dengang boede som Premierlieutenant i Horsens: "Ole Johan med Kone har været paa Klubbal til Kl. 4 inat; jeg kan høre ham snorke i Gjæsteværelset, han har vist danset som Satan". Senere hen i Brevet meldes imidlertid, at "han kun har danset een Dans, hans Kone derimod har været paa Brædderne det meste af Natten". - Under et Juleophold paa Tyrrestrup 1828 ytrer Fader dog i et Brev Nyt-

aarsdag en vis Længsel efter Hovedstaden, rigtignok i en bestemt Anledning, idet han skriver: "Skammeligt er det, at jeg ikke i denne Tid er i Kjøbenhavn og kan faae Madamme Catalani at høre, jeg skulde heller ikke have sparet mine 3 eller 4 Rigsdaler for at faae hende at høre og see."

Ogsaa længere Udflugter end til Tyrrestrup foretog Fader i sin Studentertid. Pastor Brøchner nævner en Reise i Europa, hvilken varede 2-3 Maaneder, og hvorfra Fader hjembragte en Række nydelige Billeder fra Steder, som han besøgte, hvilke Billeder nu smykke "den lange Gang" paa Tyrrestrup. - I Sommeren 1828 foretog han sammen med sin Broder, Hans Christian, en Fodtur paa et Par Maaneder fra Tyrrestrup, gennem Jylland, Sønderjylland og Holsteen til Hamborg, derfra tilbage over Flensborg, Sønderborg, Fyen Laaland, Falster og Møen til Kjøbenhavn. - Den følgende Sommer kom han "hovedkuls" paa en 14 Dages Reise ligeledes fra Tyrrestrup til Hamborg sammen med Horsens Rector Dorph samt Adjuncterne Storm og Hildach, efter hvilken Reises Tilendebringelse han agtede sig "til Hest" til Kjøbenhavn.

Idet nu den tidsordnede Følge foregribes, skal der her nævnes en kortvarig Reise, som Fader med Moder, Bedstemoder og Tante Dora foretog i Sommeren 1844 til Holsteen og Hamborg, dels for at besøge Moders Slægt, og dels for at gjøre Indkjøb af Meubler, Tømmer m. m. til Hjemmet. Reisen gik i egen Vogn til Snoghøi og videre med Dampskibet "Løven" til Kiel, samt med Extravogn gennem Holsteen til Hamborg. Herfra besøgte de Reisende bl. a. Bergedorf ad Jernbane, som Fader kaldte "en herlig Befordring". Med særlig Interesse skriver Fader om den Ihærdighed, som Hamborgerne lagde for Dagen ved at reise deres By efter den store Ildebrand, som havde hjemsøgt dem: "det er sande Palais'er de bygge". - Det

var denne Reise, som først bragte os Børn en stor Skuffelse og dernæst en overvættets stor Glæde. Skuffelsen hidrørte derfra, at vi under vor Huuslærers Veiledning havde forberedt en fastlig Modtagelse af vore hjemvendende Forældre. Bedstemoder og Tante Dora skulde ikke endnu komme, idet de bleve hos deres Slægt i Holsteen et Par Maaneder længere. Et Kvad til Forældrene var skrevet paa et med en paaklinet Krans af Forglemmigeier smykket Papir, og vi droge dem imøde paa Horsensveien paa den Dag, da de kunde ventes hjem fra Snoghøi; men ak! i Blirup Huulvei traf vi den efter dem udsendte Vogn tom. Der var kommet Hindringer, saa at Hjemreisen maatte udsættes, og slukørede vendte vi tilbage. Vi fik imidlertid snart fuld Opreisning, thi der kom Brev, at naar Forældrene igjen skulde hentes i Snoghøi, maatte vi følge med dertil. For første Gang skulde vi altsaa ud fra "det hjemlige Skræppeblad" og ud i den vide, vide Verden! Dengang var Veiene helt primitive; Hovedlandeveien langs Jyllands Østkyst fra Kolding nord efter var først da ved at blive bygget. Især til slige lange Udflugter var Vognen derfor forspændt med "de fire sorte", svære, stærke Heste og afgav et stateligt Syn. Det var maaskee paa denne Tour, medens vi bedede i en Kro, at en reisende Haandværkssvends Interesse blev vakt ved det store Kjøretøi. Han spurgte Kudsken: "Kjøre I med Topper eller Blinkere", hvortil Kudsken, der var en forslagen Jyde, gav Orakelsvaret: "Det træffer", saaledes at han klarede den nysgerrige Spørger fra sig, uden at denne havde faaet noget ud af ham.

I Snoghøi laae vi over om Natten, vi kom om Bord i det "vidunderlige" Dampskib og oplevede selvfølgelig en Mangfoldighed af Mærkværdigheder paa denne for os uhyre lange Reise. - Det kan her endnu tilføies, at samme Aar, da der var Troppe-samling

ved Hedensted, tog vore Forældre os med til Revuen, der afsluttede Øvelserne, hvilket selvfølgelig vakte vor allerstørste Interesse, baade fordi vi saa Kongen og Kronprinsen og dertil de mange, mange Soldater.

Dengang Fader, som Pastor Brøchner udtrykker sig, "satte sig fast" paa Tyrrestrup, indskrænkede han sig ikke udelukkende til at varetage sin Virksomhed dersteds, men han førte, saavidt skjønnes, en livlig Tilværelse paa sit Herresæde. Andre unge Mennesker besøgte ham hyppigt, og de dreve da Jagt eller anden Sport samt allehaande Løier, hvilket det endnu i Faders ældre Dage hjerteligt kunde mere ham at mindes. Hvad angaar Jagten, var den noget heelt andet end i vor næsten overcultiverede Tid. Dengang fandtes der saaledes i Skovene hele "Rudler" af Raadyr, af hvilke Jægerne valgte de bedste til deres drøbende Bly. Paa Steder, hvor nu Korn og andre Culturplanter voxe frodigt, fandtes der dengang Mose- og Vandhuller med rigelig Næring og Tiltrækning for Vildænder, Beccasiner o. s. fr.

Faders første Bekjendtskab med vor uforglemmelige Moder skriver sig fra den Tid, da hans Søster, Lise, kom i Huset hos Moders Moder i Horsens. Det har maaskee væsentlig været hende, som drog ham til Ballerne i Horsens. "Folk" begyndte nok ogsaa at snakke om Muligheden af, at der kunde blive et Par af dem. Da saa Moders Moder hævdede sit Hus for at tage til Frederik VII's Moder i Italien, og hendes Døtre skulde spredes rundt om, tog Fader en rask Beslutning, friede og fik Ja den 13de April, hvorefter Brylluppet stod paa Tyrrestrup den 26de April 1833. Paa denne Dag lagdes Grunden til det lykkelige Hjem, til hvilket de selv bandtes ved stærke Baand, og hvortil alle vi Børn bleve saa inderlig knyttede, samt hvilket Fremmede i Reglen ikke kunde be-

træde uden at føle sig hendragne til det. Moder med sine rige Aandsevner, mangesidige Interesser og Kundskaber, med sin Livlighed, Modtagelighed for Indtryk og sit varme Hjerte var maaskee Hjemmets gode Engel, men Fader stod ikke tilbage i Trofasthed og Kjærlighed. Begge virkede i samdrægtig Enighed til at danne Hjemmet, som det blev. Lidt efter lidt befolkedes det nu; i Løbet af 20 Aar kom vi 10 Sødskende til Stede. Vistnok vanskeligt vil man finde Forældre, som forstandigere og med mere Kjærlighed have omgaaedes deres Børn, og som med større Opofrelser have opdraget og sat Børnene i Vei. Allerede i vore første Aar færdedes vi meget i fri Luft, hvorved vi bleve stærke og raske Børn, altid færdige til al Slags Leg og Sport, baade Sommer og Vinter, i godt og daarligt Veir. En islandsk Hest "den lille røde" blev tidligt skaffet til os Sønner, saa at vi fra ganske smaa vænedes til at hænge paa en Hest; senere afløstes den af to smaae Heste med tilhørende lille Vogn, og da kunde baade Sønner og Døtre færdes rask ude. Vi kunde vel nok klatte af Hesten, ligesom ogsaa af Arbeidshestene, naar vi forsøgte os paa dem, hvilket hist og her har efterladt varige Skrammer paa flere af os. Vandet i Gravene og andre Vandhuller kunde vi mere eller mindre ufrivilligt stifte Bekjendtskab med; vi kunde falde ned af Træerne, naar vi øvede os i den ædle Klatrekunst o. s. fr. Vel kunde der vanke alvorlige Formaninger om at tage os i Agt, undertiden ledsaget af corporlig Revselse, i vore yngste Dage af Moders Riis, der havde Plads bagved hendes Skab, senere hen af Faders Ridepisk, hvorved dog skal bemærkes, at saadan legemlig Tugt ikkun anvendtes over for ligefrem Uvornhed eller vitterlig Uaandfærdighed fra vor Side.

Da vi voxede til og skulde forsynes med Skolekundskaber,

bibragtes disse os fra første Færd af Degnen i Søvind; men fra 1842 fik vi fast Huuslærer, Seminaristen Weinholdt Friis, og 1844 endog to saadanne, den anden var theologisk Candidat Jørgensen, som dog efter et Par Aars Forløb blev sagt op, vistnok især fordi han ikke var meget duelig, men ogsaa fordi han i hin Brydningstid mellem Dansk og Tydsk lod ubehagelige Ord falde i Anledning af, at Moder til Øvelse for os undertiden talte Tydsk med os. Imidlertid sendtes de to ældste Sønner i 1846 i Skole i Horsens, og Jørgensen afløstes November 1846 af Faders strænge, men dygtige Fætter J. C. Brøchner, som blev indtil han i 1854 fik Virksomhed som Catechet i Bogense. I Stedet for Friis, der i 1848 blev Lærer ved en Skole i Aarhus, kom en kjøbenhavnsk Lærerinde, som vistnok var ret maadelig, men i 1849 erstattedes af den dygtige Jomfru Gerda Tetens, præstedatter fra Horsens. Omtrent samtidig med Brøchner forlod ogsaa Jomfru Tetens Tyrrestrup for at gifte sig. Hendes umiddelbare Afløserinde, der kun beholdtes i kort Tid, var det ikke stort bevendt med, hvornæst den dygtige Frøken Theophile John traadte til og blev der indtil sit Bryllup i 1862, da saa Husets ældste Datter Lolly overtog sine yngste Sødskendes Underviisning, hvorved dog Skolelæreren fra Søvind hjalp til. Naar nu hertil føies, at vi Sønner efterhaanden sendtes til Skoler, der passede til de Anlæg og Lyster, vi lagde for Dagen, samt at baade vi og vore Søstre fik Lov til at modtage den videre Uddannelse, som vi behøvede eller ønskede, ligesom ogsaa at vore Forældre opmærksomt og kjærligt fulgte os under vor Udvikling og senere, er det let at forstaae, at vi tænke tilbage paa dem med inderlig Tak til Gud og til dem.

Om det saa var Sang og Dans, vilde vore Forældre lade os lære disse Færdigheder. En Sanglærer fra Horsens blev hentet for

at prøve os, men erklærede efter kort Tid, at vi Alle havde kun een Stemme, og den duede ikke, hvorfor vi ikke fik Sangundervisning. Til Danseundervisningen tilkaldtes i Vinteren 1850-51 en Lærerinde fra Kjøbenhavn. Den sluttede med et Afdansningsbal, hvorom Onkel Crone bl. a. skriver, at vi vare godt underviste, og at det var en Fornøielse at see os danse, endog "den lille 4 Aars Marie". Efter at Præsentationen af vor Dansefærdighed var forbi, "begyndte de Vorne at danse, jeg en langsom Vals med Fru Fischer; det er mærkeligt som den gamle Sjæl endnu er let til Beens".

Det kjære Tyrrestrup var et gjæstfrit Sted. Gjæsterne vare velkomne, hvadenten de bleve der kort eller længe; det tør sikkert siges, at de kom der gjerne og befandt sig vel. Ikke alene var det Slægtninge baade nære og fjerne, som kom, men ogsaa Egnens Honoratiores. Heller ikke Samfundets bredere Lag vare udelukkede, ihvorvel de kun undtagelsesvis bleve budte ind i de daglige Værelser. Onkel Crone skriver næsten begejstret om en Barnedaab omkring ved Midten af Fyrreterne, hvor der var "100 Gjæster inde og ude", som Alle fik rigelig baade Mad og Drikke, "og nøde den bedste Omgængelse".

Forholdet til Egnens Beboere var jo dengang heelt anderledes end nu. Den sørgelige politiske og anden Agitation, som i vore Dage gjør saa megen Fortrød, havde endnu ikke bragt Almuen til at see med Mistroe paa de bedre stillede, tværtimod fandt der et smukt, næsten patriarchalsk Forhold Sted mellem Herremanden og Bønderne. Disse kunde saaledes til Tider i store Skarer møde paa Tyrrestrup for at overbringe deres Hyldest. Navnlig var Fastelavns Mandag en saadan Festdag for dem, da de i lystigt Optog droge frem til Hest og til Fods, smykkede med

Baand og andet Stads, bærende Masker eller paa anden Viis gjorte ukjendelige. Skaren udførte saa forskjellige Exercitier i Borggaarden, udbragte Leve for Proprietairen, Madammen og Børnene o. s. fr. Fremdeles den 30te April, Valborg ("Ulborre", som det hedder paa jydsk) Aften, kom de ligeledes og afsang Sange, blandt hvilke een begyndte: "Lad Hønen give Æg paa Fad til Pandekag og Æggemad". - Selvfølgelig bleve de Mødende ved slige Leiligheder gæstfrit beværtede. - Som Udslag af det Tillidsforhold, der dengang herskede mellem Herremanden og Bønderne, kan det anføres, at da Rygtet den 29de Marts 1848 lynsnart havde meldt over hele Jylland, at Slesvigholstenerne havde fra Rendsborg løssluppet Slaverne, som skjændende og brændende droge op igiennem Landet, mødte paa Tyrrestrup, ganske efter egen Indskydelse, Sognets vaabenføre Mænd rustede til Tønderne med alle Slags Mordvaaben for at stille sig under Faders Befaling til Værn for deres Arne mod Mordbrænderne.

Endnu skal nævnes blandt Hengivenhedsbeviiser fra Sogneboerne, at disse især ved de to først gifte Børns Bryllupper i 1861 og 1870 lagde megen Deeltagelse for Dagen, saaledes ved Bygning af Æreporte, bereden Escorte til Ledsagelse af Brudeskaren o. s. fr. - Ogsaa Forholdet til Tjenestetyendet var smukt; det var som om Folkene, baade mandlige og kvindelige, satte en Ære i at blive længe paa Gaarden, og de forlode den meget ofte først, naar de selv skulde sætte Bo, hvorefter de hyppigt vendte tilbage som Dagleiere eller for at aflægge Besøg. Vi Børn fandt mange Venner blandt dem, paa hvilke vi endnu i de ældre Dage sætte Pris.

I Krigsaarene 1848-49 havde Tyrrestrup hyppigt Indquartering af danske, men ogsaa af fjendtlige Tropper. De hadede Sles-

vigholstenere vare dem, der først viste sig, idet de kom for at røve Heste, hvilket lidet hæderlige Hverv deres "Befriere" havde overdraget til dem. Fader traadte heelt djærvt op imod dem, men de røvede selvfølgelig alligevel, vistnok 8 Heste, af hvilke iøvrigt enkelte senere tilbagesendtes som ikke krigsdygtige. En syg Hest af deres egne efterlode de til Fader, men det smukke Dyr døde desværre om Eftermiddagen trods alle Anstrængelser, som Fader og Forvalteren gjorde for at holde den i Live. Af Preussere, som forresten nu have forstaaet at gjøre sig endnu mere hadede end Slesvigholstenerne, vare der ofte flere Hundrede Mand og mange Heste paa een Gang i Qvarteer. En Aften, da Moder i Løbet af Dagen hemmeligt havde ladet gaae Bud til de Danske, at Tyrrestrup var det østligste Punct Nord for Horsens Fjord, som Fjenden holdt besat, kom der Røre i Indqvarteringen, som rykkede ud, og vi hørte Officererne raabe: "Die Dänen kommen aus dem Walde". Selvfølgelig bleve vi bekymrede ved Tanken om, at der kunde blive Kamp i Tyrrestrups umiddelbare Nærhed; men ud paa Natten vendte Indqvarteringen tilbage uden at have kæmpet, det Heele havde været blind Alarm. Vi omgikkes kun lidet med den fjendtlige Indqvartering. Officererne, som iøvrigt i Reglen opførte sig ret upaaklageligt, levede i Borggaardens nordre Fløi og indtog deres Maaltider i særskilte Værelser. Mandskabet havde for det meste sit Tilhold i Ladegaarden, hvor Lader og Stalde m. m. stode til deres Raadighed. Nogle af Officererne vilde dog gjerne i Lag især med os Børn; saaledes husker jeg, at en af dem lærte mig at sigte ordentligt med min Flitsbue. Churhessere, som i 1849 længe vare indqvarterede paa Tyrrestrup, bleve mere venskabeligt behandlede end tidligere fjendtlige Indqvarteringer; Officererne spiste f. Ex. sammen med os og viste

sig meget omgængelige. Men glade bleve vi ikke desto mindre den Dag, da de over Hals og Hoved maatte bort, efter at der under Middagsmaaltidet var indløbet Melding til Obersten om Ritmester Brocks kjække Overfald paa deres Landsmænd i Nørre Snede, Søltofternes gamle Hjemsted. Et Minde fra hine Krigsaar kan jeg ikke lade være med at fremdrage som betegnende for Tyskernes Hang til brovtende og hensynsløst Praleri. Nede i Ladegaarden stod engang paa Post en Rytter til Fods med dragen Sabel; han vinkede mig hen til sig, viste paa Spidsen af sin Sabel, hvor der var Rustpletter og sagde: "Siehst du, dort klebt Blut eines Dänen". Efter al Sandsynlighed var det Løgn, hvad han sagde; jeg vendte mig med Foragt fra ham uden at indlade mig med ham. - Iøvrigt plyndrede vi Brødre Fjenden efter bedste Evne; især rapsede vi Patroner ud af deres Tasker, naar disse uden Beyogtning hang i Gaardens forskellige Rum. Vi gjemte vort Rov i et huult Træ, indtil Fjenden var borte, og fattede saa Patronerne af ude i Skoven, hvor forresten Broder Christian nær kunde være kommen galt af Sted. Thi da noget Krudt engang ikke vilde fænge hurtigt nok, lagde han sig ned for at puste til Ilden, som vi havde tænt til Fyrværkeriet; et Øieblik derefter knaldede den ikke ganske ringe Krudtmængde af, hvorved han slyngedes bagover, men slap dog heldigvis med at faae sit Haar og sine Øienbryn svedne, hvilket imidlertid førte til, at vore Forældre opdagede vore over for Fjenden udførte Bedrifter, der dog ikke i høj Grad tiltalte dem, i Betragtning af den Fare, for hvilken vi havde udsat os selv og maaskee Gaarden. - Fra Kri- gen 1864, da Tyrrestrup ligeledes var stærkt hjemsøgt af fjendtlig Indkvartering, kan det anføres, at en preussisk Officer nær var druknet i Havegravens, hvor der laae en Kajak, som Broder Friis havde bragt hjem fra Grønland. Officeren steg ned i dette let

bevægelige Fartøi, som strax kuldseilede med ham, og sikkert vilde han være kommen af Dage, hvis ikke hans Oppasser og en Kammerat var illet ham til Hjælp. Et Hold østerrigske Officerer, der engang laae i Qvarteer paa Tyrrestrup, viste sig meget brutale i deres Optræden. Selve Østerrigernes Overgeneral Gablenz lagde da ogsaa stor Hensynsløshed for Dagen, idet han under Vaabenstilstanden, medens han laae i Qvarteer i Horsens, uden videre sendte Bud, at han samme Dag vilde holde Jagt i Tyrrestrups Skove. Fader lod strax Mandskab klappe Skovene igjennem for at bortjage Vildtet, og kort efter mødte Hr. Gablenz selv til Hest med stort Følge, red et Par Gange rundt i Borggaarden, hvor imidlertid hverken Fader eller nogen anden viste sig. Jagten tog derefter sin Begyndelse, men gav til Udbytte kun en eneste Hare. Denne lod Hr. Feltmarechalen bringe til Fader, som tog imod den, men lod Hr. Rovjægeren vide, at han ikke behøvede fremmed Hjælp til at skaffe sig det Vildt, han ønskede fra sine egne Skove.

Fader var en fædrelandssindet Mand, hvorom bl. a. et Brev fra 1850 vidner, i hvilket han udtaler Glæde over den glimrende Modtagelse, som vore fra Krigen hjemvendende Tropper fik. Han deeltog selv i Fester i den Anledning, og med os Børn besøgte han Valpladser fra hiin lykkelige Krig, ligesom vi ogsaa med ham vare til Stede ved den store Revue paa Leerbæk Mark i 1848.

Det offentlige Liv interesserede ellers næppe Fader syndeligt; især kunde han ikke lide Agitation af nogen Art, dertil var hans Væsen for ærligt, for beskedent og bramfrit. I et brev fra 1844 gjør han lidt Nar af en Himmelbjergfest, som han i et øsende Regnveir har overværet. "Det blev en vandet Fornøjelse", skriver han, "Taler holdtes der mange af, som dog vare meget uskyldige, undtagen Kammerraad Drewsens, som behandlede de almindelige

Themaer, Sproget, Værnepligt m. m. Forøvrigt var det et godt Veir til at kjøle de øvrige Talere. En af disse maatte endog midt i en Tale forlade Stolen paa Grund af et voldsomt Regnskyl". - Forfatningen af 1849 saae han ikke mildt paa, og det var kun ugjerne, at han opfyldte sine Vælgerpligter. Dog tog han i 1866 ret virksom Deel i en Valghandling, var endog Stiller for en Candidat! - En Tid lang var han Amtsraadsmedlem, men i Reglen var det med ringe Lyst, at han drog til Møderne i Skanderborg, og saa snart hans Mandat var udløbet, søgte han sig fritaget for at fortsætte Virksomheden. - Mere Interesse viste han for Sagerne i det hjemlige Sogneforstanderskab, i hvilket han sad gennem en lang Aarække. Med Iver tog han sig af Skolevæsenet, som det allerede fremgaar af Oncel Brøchners Omtale deraf, ogsaa Veivæsenets Forbedring laae ham stærkt paa Sinde og fremmedes godt under ham o. s. fr.

Uagtet Fader ikke særligt var oplært til Agerbrug med Tilbehør, omfattede han det dog baade med Virkelyst og med Dygtighed strax, da han nedsatte sig som Eiendomsbesidder. Det Tyrrestrup, der tilsloges ham ved Auctionen den 5. Mai 1827, havde af Mark og Skov indenfor Markskjellet det samme Areal som nu. Desuden medfulgte Hovedskou paa Aas Mark og af Fæstegods 3 Bøndergaarde i Brigsted og i Elbæk, 1 Boelsted i Aas og 31 Huse, hvoraf 4 jordløse. Disse Eiendomme vare ansatte til omtrent 58 Tdr. Hartkorn Ager og Eng (deri 38 Tdr. fri Hovedgaards Taxt) samt 4 Tdr. Hartkorn Skov. Endelig hørte til den kjøbte Eiendom Gangsted og Søvind Kirker med deres Konge- og Kirketiender samt Kirkejord, hvilken sidste var ansat til noget over 1 Td. Hartkorn. Auctionsprisen for det Hele blev, som tidligere anført, 32.000 Rigsdaler. Fader er næppe selv optraadt som Kjøber ved Auctionen, men har

havt nogen til at handle paa sine Vegne, maaske en Procurator fra Veile, der i alt Fald sees bag efter at have faaet udbetalt et Honorar af 1000 Rigsdaler. I Auctionssalair betalte Fader 500 Rigsdaler. Der er aabenbart under Auctionen, som varede adskillige Dage, nydt ikke saa faa vaade Varer af Viin, bl. a. Champagne og andre Spirituosa; forefundne Kvitteringer fra Auctionstiden lyde f. Eks. paa 44 Pottør Brændeviin.

Hvor vidt den Handel, Fader havde gjort, kan kaldes god efter Datidens Forhold, er det vel vanskeligt at have en Mening om nu. Hans Broder Hans Christian har senere ytret, at Fader ingenlunde blev begunstiget paa sine Sødskendes Bekostning, og hans Broder Carl August har i 1842 skrevet, "at Ole Johan dog vel af Erfaring har lært, at Tyrrestrup kan man kun lige akkurat hugge sig igjennem ved". Gud ske Lov, Fader har gjort meget mere end "lige hugge sig igjennem"; thi ikke alene forbedrede han Eiendommen i det halve Aarhundrede, han eiede den, langt mere end vistnok skeet er i noget tilsvarende Tidsrum, men desuden holdt han sin store Børneflokk saa udmærket frem, som vistnok kun faa Fædre have gjort det.

En af hans første Forbedringer ved Eiendommen var Mergling af hele Marken. Derefter, i 1838, forlod han Studedriften, købte Kobesætning og byggede den trefløiede Meieribygning. Bestræbelserne gik i Aarenes Løb stadig ud paa at forbedre Kostammen; under en Reise i 1856 i England købte han 10 Ayrshirekvier og 1 Tyr, der bleve Stammeforældre til adskillige af de Repræsentanter for denne smukke Race, som endnu findes paa Tyrrestrup. Han var blandt de første her i Landet, der anvendte Draining; ved hans Død var næsten hele Marken drainet. Engene bleve kunstigt overrislede, enkelte Bakker, der laae ubekvemt for Culturen,

sløifedes, Veiene over Marken bleve satte i fortrinlig Stand, hensigtsmæssige Agerbrugsredskaber og -maskiner bleve indførte o.s. fr., kort sagt, i Faders Tid blev Gaarden dreven op til at være vistnok næsten en Mønstergaard.

Tidlig og silde færdedes Fader i Marken, uden at han dog personligt tog videre Deel i selve Udførelsen af de forefaldende Arbejder, ligesom han heller ikke tog sig af Meieridriftens Enkeltheder. Det var mere Virksomheden i det Hele og Store, han ledede, medens han lod sine dygtige Forvaltere sørge for Enkelthederne; af Forvaltrene maa nævnes Tikjøb, som i sin Tid var fæstet af Administrationscommissionen, og som i 1837 afløstes af Holsteneren Hoë, der var gift med en fortræffelig sønderjydske Meierske. Til dette Ægtepar forpagtede han i Foraaret 1852 Gaarden og Meieriet, men kjøbte dem ud af Forpagtningen allerede efter 2 Aars Forløb, hvornæst han selv atter overtog selve Gaardens Drift, medens Meieriet paany bortforpagtedes. I 1861 blev saa Broder Emil Forvalter, indtil han i 1867 forpagtede Steensballegaard. Dernæst fik Broder Frits Tyrrestrup baade Gaarden og Meieriet i Forpagtning for 12.000 Kr. aarlig, indtil han i 1878 bosatte sig i Sverrig, og Forpagtningen overgik da til Broder Viggo, som en Tid lang havde været Forvalter under Frits. Det maa sikkert siges, at disse Brødre med fremragende Dygtighed have forestaaet Gaardens Drift.

Et Teglværk anlagde Fader paa Gaardens Mark i Slutningen af Trediveerne eller Begyndelsen af Fyrreerne, hvilket han imidlertid atter nedlagde henimod Midten af Halvfjerdserne, nærmest fordi Leret ikke var rigtig godt. Men, som ved Alt, hvad Fader foretog sig; satte han megen Kraft ind paa at faae det bedst mulige ud deraf. Han lod saaledes til Begyndelse Værket drive af indfor-

skrevne Teglværksarbejdere fra Lippe-Detmold, ligesom han ogsaa indkaldte tyske Tørvegravere, indtil han antog, at danske Arbejdere havde lært de Fremmede Kunsten af, hvorefter han lod disse Danskere overtage Virksomheden.

Skovdriften tog Fader sig personligt af med stor Iver og Dygtighed. Oprindeligt laa der paa Gaardens Mark ikke blot de tre nuværende Skove, Horshaven, Bjelkjær og Hestehaven, men tillige to Smaaskove, Store og Lille Askehoved, der havde Plads omtrent midtvejs mellem Gaardens Bygninger og Hestehaven. Disse sidstnævnte to Skove fik Fader omkring 1844 Tilladelse til at rydde imod at tilplante et Par Hak ind i Hestehaven og en Strækning, de stødte op til Hovedskov paa Aas Mark, hvilken Strækning nu gaar under Navnet Bisgaardshave, men velsagtens er den samme, der i tidligere Dage hed "Hr. Jørgen Biskops eller Bøgeskovs Hauge". Skovene stode fulde af saa mægtige og deilige Træer, som man kunde see for sine Øine, og der er endnu, især i Hestehavens østre og nordøstre Deel, et ret anseeligt antal saadanne Træer tilbage. Men i Faders Tid fældedes mange af dem. Derefter tilplantedes og tilsaaedes omhyggeligt de tomme Pladser, saaledes at der fremkom en ypperlig Opvæxt. For Tiaaret 1866-75 er det gjort op, hvad der baade til Salg og til Gaardens eget Forbrug er taget af Skovene alene paa Tyrrestrup Mark, hvilken Opgjørelse viser, at disse Skove i det nævnte Tidsrum have givet ikke mindre end henved 200 Favne Egetræ, 2500 Favne Bøgetræ, 100 Favne andre Træsarter og 2500-3000 Udhugstbunker til en samlet Værdi efter Dattidens Priser af omtrent 31.000 Rigsdaler. Fader næsten fordoblede sit oprindelige Skovareal, idet han i 1841 for 10.900 Rigsdaler købte den 140 Tdr. Land store Hoved Østerskov, som støder umiddelbart op til Hovedskov paa Aas Mark. Dette var en fortræf-

felig Handel og sikkert er Kjøbesummen mere end een Gang i Faders Tid kommen ind ved Salg af Træ derfra. Ganske vist ere nu alle store Træer forsvundne fra Hovedskou, omtrent de sidste (paa Sneehovedet) blæste om i en Storm, men der findes en ypperlig Opvæxt, hvis Værdi aarlig forøges, efterhaanden som den ældes. - Skovenes forsvarlige Indhegning og deres Grændsers hensigtsmæssige Regulering bragte Fader ligeledes i Orden og forbedrede Forholdene meget.

Med Haven skete der særdeles store Forbedringer, vistnok for Størstedelen under Moders Paavirkning. Den var oprindelig i sit Anlæg nærmest gammeldags fransk med lige, stive Gange, langs ad hvilke en stor Deel af de fortrinlige Frugttræer stode, som Faders Farmoder mulig har ladet plante. En Svinegaard fandtes i den gamle Haves Hjørne ved Ladegaardens søndre Port, men den fjernedes i 1838, da der tillige skete andre Omdannelser i Haven nærmest i engelsk Smag. I 1848 blev der fra Marken inddraget et ikke lille Stykke langs den gamle Haves Østside, hvilket Stykke strax tilplantedes med Frugttræer; det blev yderligere udvidet i 1861, da denne nye Have blev sat i Forbindelse med den gamle, hvilken desuden omlagdes og mange sjældne Træer plantedes. Herved blev Haven lidt over 7 Tdr. lang eller mere end dobbelt saa stor som den var. Maaske er den nu lovlig stor i Forhold til Marken, men deilig er den. Ogsaa her have vore Forældre sat sig et smukt og varigt Minde.

Hvad nu Gaardens Bygninger angaae, da er der i Faders Tid ved dem foretaget mangfoldige Forbedringer. I Hovedbygningen laae Folkestuen næsten umiddelbart op til de daglige Værelser i den søndre Fløi, den flyttedes snart til et hensigtsmæssigere Sted i Midtfløien, hvorved desuden Spisestuen blev rummeligere. Senere

indrettedes den hyggelige lille Havestue, og Altan anbragtes udenfor. Dog skete de væsentligste Forbedringer i 1852, da Beboelsesfløien forlængedes mod Øst, for at Kjøkken med Tilbehør kunde blive større; samtidig omdannedes Midterfløien med sine Økonomirum, idet der her indrettedes den smukke lyse Gang langs Fløiens vestre Side, og hvorfra Døre førte ind til de forskjellige Rum, medens disse forhen laae saaledes, at man maatte igjennem det ene for at komme til det andet. Tidligere førte to Døre fra Midterfløien ud i Borggaarden; men de samledes nu til en midt paa Fløien. I Frontespicen herover anbragtes Gaarduhret, som indtil da havde siddet i Beboelsesfløiens vestre Gavl; desuden flyttedes til Frontespicen paa Midterfløien Rentemester Müllers og Hustrus Vaabenskjolde, hvilke hidtil have havt Plads over Udgangsdøren fra den nordre Fløi, som maaskee i ældre dage har været den egentlige Beboelsesfløi, medens den nu væsentlig indeholder Gjesteværelser, der forbindes indbyrdes ved "den lange Gang" langs Fløiens nordre væg. I denne nordre Fløi vare Forandringerne i Faders Tid mindre væsentlige; der indrettedes en lille Grøntkjælder under den, og i dens vestre Ende samledes de to derværende Stuer til en stor Billardstue, da Fader ved en Auction i 1829 paa Julianelyst efter sin Slægtning Niels Gluds Død havde ladet købe (for 120 Rigsdaler) et Billard, hvilket imidlertid i 1844 lagdes op paa Loftet, og den store Stue deelttes atter i to, som saa brugtes som Skolestuer for os Børn, hvilken Anvendelse de iøvrigt havde havt allerede i Faders Barndom. - I Lade- gaarden skete der betydelige Forandringer baade ved hensigtsmæssige Omdannelser af Rummene og ved Nybygninger. Den "nye" Lade, et solidt grundmuret Huus, byggedes i 1848 vinkelret ud fra Hans Christensen Juuls "gamle" Lade, og den "lille" Lade, som indtil

da havde indtaget en Deel af denne Plads uden dog at være sat i Forbindelse med den "gamle" Lade, flyttedes hen langs uden for Hestestaldbygningens nordre Side. Den Bindingsværkssmedie, som laae Nord for Gaarden, blev nedbrudt, og en ny af Grundmuur opførtes, hvor den nu ligger, og hvor Huggehuus er samlet med den. Materialhuus, Brøndehuus og Hønsehuus byggedes; om Meieriets Bygninger er der talt tidligere. Det vil herefter let skjønnes, hvilken Betydning Fader har havt ogsaa paa Bygningsomraadet.

Som Kirkeejer har Fader ligeledes udviklet megen og heldbringende Virksomhed allerede i sin første Besiddertid, hvorom Onkel Brøchner taler, og hvortil kan føies bl. a., at Fader lod støbe nye Kirkeklokker, plantede Poppeltræer om Kirkegaarden, lod indsætte i Søvind Kirke store eensformede Vinduer med Jernrammer o. s. fr. Hans Svoger, Provst Høegh-Guldberg, der i lang Tid var tilsynshavende Provst med Kirkerne, fandt sig foranlediget til offentligt at fremhæve Faders Interesse for Kirkerne, idet han i Horsens Avis fremstillede ham som et lysende Exempel for andre Kirkeejere. Ogsaa Moder omfattede Kirkerne med Varme, syede Alterduge, Messehagel m. v. til dem og lod anskaffe andre Gjenstande til deres Udsmykning. Et meget stort Arbejde fik Fader heldigt tilendebragt, idet han fik Tienden, som indtil da blev ydet i Naturalfrembringelser, omsat til et fast aarligt Kornmaal, der af de allerfleste Ydere skulde betales i Penge efter Capitelstaxt. Denne Omsætning har sikkert ikke kunnet skee uden meget Bryderi, da det dreiede sig om at faae alle Tiendeydere under samme Hat, og det er aabenbart dertil, at Fader sigter i Breve fra hiin Tid, naar han skriver, at han har "Tiendevrøvl"; men iøvrigt gik Omordningen i Reglen for sig i al Mindelighed med de enkelte Tiendeydere. Nogle Tiendeydere foretrak at

svare Tienden i Form af Korn, og enkelte holde ud hermed endnu den Dag i Dag; dog bliver deres Tal stadig mindre. Faders Omsorg for Kirkerne kjølnedes imidlertid, da Kirkesynsloven udkom i 1861 og gjorde Kiekeeierne saa temmelig umyndige med Hensyn til Kirkernes Vedligeholdelse. Over for ham var en slig Umyndiggjørelse ikke heldig, om end den har kunnet være nødvendig over for mange andre Kirkeeiere.

Faders Virkelyst følte sig ikke fuldt tilfredsstillet ved de Eiendomme, som han havde erhvervet ved Auctionen i 1827. Det er foran fortalt, at han i 1841 næsten fordoblede sit Skovareal ved at kjøbe Hoved Østerskov. Allerede tidligere, nemlig i 1837, kjøbte han af Kjøbmand Monrad i Horsens Bondegaarden Reballe, der støder umiddelbart op til Hestehavens østre Side, og som han tiltraadte den 1. April 1838, i 1844 kjøbte han af et Par aldrende Møllerfolk Glibing Vandmølle; fremdeles, da Hadrup Veirmølle var nedbrændt i 1850, kjøbte han dens Privilegium og endelig i 1852 en Bondegaard i Hadrup By.

For Reballe var Kjøbesummen 10 Rigsdaler rede Sølv, 225 Rigsdaler Sølv og 2875 Rigsdaler Sedler. Efter Pstor Brøchners Død boede dennes Enke og hendes Datter Cecilie fra Mai 1840 til Sommeren 1843 derovre, siden flyttede de til Horsens, hvor Fader vedblivende leverede dem fornødent Bøgebrømde. Senere hen, medens Tyrrestrup var bortforpagtet, leveredes der Landproducter fra Reeballe til Huset paa Tyrrestrup, i hvilken Anledning Udhusene derovre i 1852 istandsattes og udvidedes, og der indrettedes en Høsegaard "efter stor Stil", som Moder skriver. I Slutningen af Halvtredserne byggedes et overordentlig smukt og vel indrettet Stuehuus paa Reballe, og der anlagdes en nydelig Have. Det var vistnok Tanken hermed, at Fader og Moder vilde have tilbragt

deres gamle Dage derovre, men Stødet til, at der blev begyndt paa det statelige Huus, blev dog givet af Onkel Crone, som da havde solgt Petersholm ved Horsens og efter nogle Aars Ophold i Kjøbenhavn ønskede at leie sig ind et Sted paa Landet, i hvilken Hensigt han formaaede Fader til at tage fat paa Husets Bygning. Da det kom til Stykket, vilde han imidlertid ikke bo paa Reballe. Bygningsarbejdet stillede derfor i Ro, indtil Maleren Læssø meldte sig som Leielysthavende, og Contract blev sluttet med ham, hvori det bl. a. blev fastsat, at han skulde flytte ind i Juli 1861. Arbejderne gjenoptoges nu med Kraft; men halvanden Maaned før den nævnte Indflytning behagede det Hr. L. at skikke det Bud, at han havde opgivet at komme, da han "som Kunstner ikke kunde trives i Jylland". Han tilbød Fader 400 Rigsdaler som Erstatning for sit Vankelmød, hvilket Tilbud Fader imidlertid ikke tog imod. Atter gik saa Arbejderne i Staa derovre; i Begyndelsen af 1866 solgte Fader Reballe for 23.350 Rigsdaler, hvori en 1ste Prioritet paa 11.000 Rigsdaler, og har da ytret, at han ved dette Salg, ligesom det omtrent samtidige Salg af Eiendommene i Hadrup, endog havde lidt Fortjeneste "naar alt bliver regnet rigtigt sammen".

Glibing Mølle, til hvilken der hørte 22 Tdr. Land Ager og 8 Tdr. Land Eng, købte Fader for 5100 Rigsdaler tilligemed en Af-tægt til Eieren og dennes Hustru, nemlig 80 Rigsdaler aarlig. Græsning til 1 Ko og 5 Faar samt deres Korns Maling. Vandmøllen maatte strax opføres ny fra Bunden. I 1845 blev der bygget en Veirmølle, hvortil Overslaget lød paa 5000 Rigsdaler, og til hvilken en Deel Tømmer samt Møllesteen bleve købte i Kiel paa Faders forhen nævnte Reise dertil. Fader regnede i 1847, at den saaledes forbedrede Eiendom stod ham i 20.000 Rigsdaler, men at

den forrentede denne Sum med 5 %. Da saa den omtalte en Mill fjernere Hadrup Veirmølle brændte, købte han, som foran nævnt, dens Privilegium, for hvilket han gav noget over 10.000 Rigsdaler, eller lidt mere end Assurancesummen, som han vilde faae udbetalt, saa snart Møllen atter var opført. Veirmøllen fra Glibing flyttedes nu hen paa den afbrændte Møllens Plads, og desuden købte Fader for 9200 Rigsdaler den tidligere omtalte Bondegaard i Hadrup By, til hvilken der hørte 69 Tdr. Land Ager, Eng og Mose samt 17 Tdr. Land Skov. Disse saaledes i Hadrup erhvervede Eiendomme solgte han imidlertid atter for 23600 Rigsdaler, ligesom Reballe i 1866. Tre Aar tidligere havde han forlangt 26.000 Rigsdaler for dem, hvoraf Halvparten var Prioritetsgæld. Hvad nu Glibing angaar, dannede Fader her en ret anseelig Avlsgaard, idet han dels lagde ind derunder Stykker af de to Fæstegaarde, som han nu besad i Brigsted, dels magelagde han Strækninger med Naboer, og dels købte han Fiskergaarden i Skablund, hvis Jorder samledes med de forannævnte, og saaledes opstod "Glibinggaard". Til at drive den op, da dens Jord ikke overalt var af bedste Slags, paatænkte der oprettet et Brænderi, men det blev dog ved, at der anlagdes et Dampværk til Hjælp ved Vandmøllens Drift, hvilket traadte i Virksomhed i Midten af 1859. Nye, store Udhuse byggedes, og i Foraaret 1857 rykkede Broder Christian ind i Eiendommen, hvor han derefter har siddet til Huse, og som han betydelig har baade forbedret og udvidet, hvilket imidlertid ikke hører herhen nærmere at berøre.

Det er et særdeles virksomt Liv, Fader har ført, og at han ikke har skaanet sig selv, fremgaar tydeligt af et af Moders Breve til mig, dateret 7/5 1856, hvori der bl. a. staaer: "Fader har saa umaadelig travlt i disse Dage, at han knapt kan faae Madro,

og bogstavelig i Gaar Morges var fastende indtil Kl. henved 10. I Løverdags var han til Creaturmarked i Horsens, købte der en Del Køer og medbragte derfra om Aftenen Kammerraad, Landinspecteur Ferslew, med hvem han om Søndag formiddagen lagde Plan til Engens Overrisling og en Indtægts Draining; om Eftermiddagen var han i Ferslews og Møllebygger Jensens Selskab paa Reballe for der at afsætte Pladsen til den nye Bygning og lægge Plan til Byggegrundens Draining. Om Mandagen var han hele Dagen, ligeledes med Ferslew, beskæftiget i Brigsted og ved Glibing Mølle med Regulering af Markerne dersteds. Om Tirsdagen var han om Formiddagen med Veiasistenten paa Veisyn i hele Pastoratet, og om Eftermiddagen deltog han i Sogneforstanderskabet, som nu holdes her paa Gaarden, og hvor han var saa heldig at faae sin Villie sat igjennem, den nemlig, at herefter Veiarbejderne i Sognene skulle bortliciteres. Den næste Dag var han først i Brigsted ved Auctionen over Anders Laursens forhenværende Gaard, og dernæst overværede han Licitationen over Opførelsen af det nye Fattighus i Aas. Dagen efter deltog han med Lolly, Johanne og mig i Celebrationen af Onkel Guldbergs Fødselsdag

Der skal nu gjøres lidt Rede for Faders Stilling i financiell Henseende, idet herved alle Pengeværdier for Overskuelighedens Skyld ville blive anførte som Kronemønt, ved at sætte 1 Rigsdaler til 2 Kroner. Det er foran omtalt, at Fader arvede omtrent 77.000 Kroner og brugte ved Kjøbet af Tyrrestrup omtrent 72.000 Kroner. Han stiftede strax en Gjæld paa 32.000 Kroner, hvoraf de 30.000 tilhørte hans Brødre Carl og Frits samt hans Søster Lise. Denne Gjæld afbetalte han imidlertid efterhaanden; men dels paa Grund heraf og dels paa Grund af de Eiendomskjøb, han gjorde, maatte han i 1842 optage et Laan paa 50.000 Kroner. Det

synes, at han senere, vistnok nærmest til Kjøb af nye Eiendomme og til Nybygninger, fremdeles har maattet laane sig frem, men det sees ogsaa, at han af og til har gjort Afdrag paa den stiftede Gjæld, som næppe har været prioriteret i hans Eiendomme. I Halvtredserne maa Vanskelighederne imidlertid være stegne ved at holde det gaaende uden Prioritetslaan. Moder skriver saaledes, at "Udgifterne maa reduceres", og i 1854 skriver Fader om at faae en Prioritet paa 120.000 Kroner, helst fra Frijsenborg, hvorved han bemærker, at "det er med Hensyn til, at ifald det kunde tænkes, at efter min Død nogen af mine Børn kunde faa Tyrrestrup, det da vilde være gavnligt for dem at have saadanne Penge i Gaarden". Denne blev herefter taxeret til 280.000 Kroner, og det første faste Laan optaget i den. Fire Aar senere tog Fader til Kjøbenhavn "for at arrangere et eller andet Laan, uden hvilket han ikke seer hverken ud eller ind i sine vidtløftige Affairer", skriver Moder, og i 1861 skriver han selv, at hans Vexel- og anden slig Gjæld er voxet til 24.000 Kroner, hvorefter han ønsker at faae en 2den Prioritet paa 34.000 Kroner, ogsaa til Afholdelse af løbende Udgifter, hvoriblandt Søster Johannes Brudeudstyr. Ved Begyndelsen af 1867 var Gaarden taxeret til 350.000 Kroner, og der optoges et nyt Laan, vistnok i Horsens Sparekasse, paa 50.000 Kroner, hvorefter den samlede prioriterede Gjæld blev 172.000 Kroner, som tillige var den hele Gjæld. Tienderne og Hovedskov vare endnu ikke behæftede med Gjæld, men bleve det faa Aar senere, idet der ved en ret eiendommelig Transaction, et saakaldet "Accomodationsforhold" til Broder Christian, paa dennes Navn reistes et Laan paa 52.000 Kroner i Nationalbanken. Senere voxede Gjælden, baade den prioriterede og den ikke prioriterede, saaledes at den ved Faders Død nærmede sig stærkt til 270.000

Kroner, til hvis Forrentning der medgik aarlig 12-13.000 Kroner, eller noget mere end den bortforpagtede Gaard indbragte. Eiendommene vare dengang taxerede til følgende Værdier: Selve Gaarden med Skovene paa Marken 350.000 Kroner, begge Hovedskove tilsammen 68.000 Kroner, tre tilbageværende Fæstesteder 7800 Kroner, Gangsted og Søvind Konge- og Kirketiende 120.000 Kroner, andre Activer, d. v. s. Actier, Obligationer o. desl. 26-30.000 Kroner, eller Alt i Alt 571-575.000 Kroner, hvori Glibinggaard ikke er regnet, som var bogført for 60.000 Kr. Gjælden beløb sig saaledes omtrent til Eiendommens halve anslaaede Værdi. Medens Moder efter Faders Død sad i uskiftet Bo, indtil hun døde knap fem Aar senere, forbedredes Tilstanden, og vi hendes Arvinger, endes da om, under Hensyn dels til Eiendommens anslaaede Værdi samt Gjælden og dels til de sidste 8 Aars Indtægter og Udgifter, at der var til Deling blandt os en Værdi svarende til 261.000 Kroner (hvori ikke er regnet Glibinggaard), en Sum altsaa, som ikke var meget mindre end den, der var til Deling i sin Tid efter Faders Fader. Det maa saaledes siges, at der ogsaa i Faders Tid har været en god Fremgang i Formueomstændighederne.

Fader maa betegnes som en kraftig Mand, der i sine Manddomsdage let taalte selv anstrængende Virksomhed, og det tiltrods for, at han allerede tidligt blev meget svær. En dygtig Rytter var han og færdedes i sine yngre Dage hyppig til Hest; ligeledes var han en udholdende Fodgænger, derimod Kjørefærdigheden laae mindre godt for ham. Iøvrigt maatte han døje haarde Sygdomsafald, navnlig af Gigt, Podagra, Kiragra, eller hvad det nu kaldtes. Vel stred han imod, saa godt som han formaaede og sagde gjerne, at "Gigten skal irres", hvorfor han hver Gang ved Sygdommens Begyndelse holdt sig i Bevægelse, saa længe det var ham

muligt, og saa snart det atter paa nogen Maade var gjørligt, reiste han sig fra Sygelejet; men ofte kunde Sygdommen ikke desto mindre tvinge ham til længe at holde Sengen hyppig under Pindler. Allerede i 1844 hedder det i et Brev, at "han har lidt en Deel af Podagra, hvisaarsag han ikke har kunnet faae Støvler paa", fremdeles i 1848, at "han har sit gamle podagristiske Anfald i den ene Fod", endvidere i 1851, at han paa 3die Uge har maattet holde Sengen af "Gigt i begge Been og dermed forbundet Ildebefindende"; selv skriver han i 1853: "Jeg har dennegang været temmelig slæmt medtaget af Gigten; den havde fat i begge mine Been, den høire Haand og Nakken, saa jeg næsten var aldeles ubevægelig". Sidstnævnte Aar gjennemgik han en Marienbadcour hjemme paa Tyrrestrup, og det følgende Aar tog han, ledsaget af sin Broder Hans Christian, til Wiesbaden for her at gjennemgaae en Cuur paa en Maanedstid, idet han tillige gjorde forskellige Udflugter, saaledes til Hamburg, hvor han saa paa "det ækle Hazardspil", som han i et Brev kalder det, og i hvilket han ikke kunde bekvemme sig til at deeltage. Efter denne Badereise mødtes han med Moder i Hamburg, og da de vendte hjem herfra, modtoges de med Festligheder paa Tyrrestrup, hvoriblandt bengalsk Belysning og Fyrværkerii Haven tildels foranstaltet af os Børn. I 1855 tog Fader, ligeledes i Sommertiden, til Töplitz, denne Gang ledsaget af sin Søn Frits, som netop havde taget philosophisk Examen og Adgangs-eksamen til polyteknisk Anstalt. Efter et Par Dages Ophold i Töplitz droge de over Wien, Salzburg og München til Paris. Fra denne Verdensstad vendte de tilbage over Strassbourg, gennem Tyskland og mødtes i Hamburg med Broder Christian, som en kort Tid havde opholdt sig i England, samt med Søster Lolly og mig, for saa at søge ad den hjemlige Arne til. Endelig i 1856 fore-

tog Fader endnu en Reise, dog ikke af Helbredshensyn, men for ledsaget af Broder Frits at see til Broder Christian og hente ham hjem, efter at han havde tilbragt henved tre Fjerdingaar paa Agerbrugets Vegne i Skotland. Denne Reise varede et Par Maaneder, gik over Hamburg og Nordseen i stormende Veir, under hvilket Fader var forfærdelig søsyg, til Hull, derfra til Edinburgh, Stirling, Loch Lomond og Glasgow, saa over den lille By Oban ud paa Atlanterhavet til Staffa med Fingalshulen. Det nordligste Punkt, der naaedes, var Fort William ved Indløbet til den caledoniske Canal og ved Foden af Skotlands høieste Bjerg, Ben Nevis, hvis Top christian og Frits bestege. Fra Skotland gik Reisen gennem det vestlige England til London, derfra over Paris, Baden-Baden, Cöln og Hamburg til Tyrrestrup; hele Touren betegnes i et Brev fra Moder som den "behageligste og interessanteste Reise". Fader befandt sig vel ved disse Reiser, og efterhaanden indtraadte der Bedring med Gigten, dog ikke fuldstændig Helbredelse. Et særlig haardt og smertefuldt Angreb maatte Fader dog døje endnu i Sommeren 1866, kort efter at han i Kjøbenhavn havde underkastet sig en Operation for en Svulst udvendig paa Halsen over Adamsæblet. Først ved Nytaarstid 1867 var han heelt helbredet, men han bar den langvarige Sygdom med sædvanligt Taalmod, og efter at den var overstaaet, var hans Sindsstemning lysere end forhen. En Tid lang led han af Sukkersyge, der imidlertid fortog sig uden at efterlade videre Meen.

I de sidste Aartier af sit Liv var Fader hjem søgt af Tung-sind, hvilken sygelige Tilstand især ytrede sig i Begyndelsen af Tres'erne, og om den end ikke til Stadighed saaledes kuede ham, prægede den dog den øvrige Deel af hans Liv. Hvad der navnlig pinte ham var en, sikkert indbildt, Frygt for at Pengene ikke

skulde forslaae til hans udstrakte Virksomhed. Der kom tillige noget febrilsk over hans Væsen, som om han var bange for, at han ikke skulde faae tilendebragt, hvad han ønskede; en saadan Uro kjendte han slet ikke i sine tidligere Manddomsaar, da han tværtimod var udpræget rolig over for det, som Livet bragte ham. Under disse Lidelser af aandelig Natur vendte han sit Sind mod det Høieste. Hans Barndoms- og Ungdomstid, i hvilken Rationalismen sad til høi Bords, var just ikke aandeligt vækkende, og Præsterne derhjemme var næppe skikkede til ret at drage opefter; men da den milde Balslev, der snart blev hans Svigersøn, var bleven Præst i de hjemlige Sogne, blev Fader en flittig Kirkegænger. Ofte læste han nu i Psalmebogen og andre gudelige Skrifter. En af hans Yndlingspsalmer: "Jeg gaaer i Fare, hvor jeg gaaer", blev sunget ved hans Begravelse; en anden holdt han ogsaa af: "Min Gud befaler jeg min Vei", i hvilken der jo forekommer "Ja, kasted end hans stærke Haand mig ud i Bølgedybet, saa veed jeg dog, at Herrens Aand kan finde mig blandt Krybet".

Til sidst slog der sig undertiden Svimmelhed til Faders Befindende, og det har sandsynligvis været under et Anfald heraf, at han er død. Om Morgenen den 21de Juni 1878, Aarets længste Dag, kort efter at han var bleven 71 Aar, gik han som sædvanlig en Tour og gav Moder sin vante, venlige Afskedshilsen. Det varede længere, end det plejede, inden han kom tilbage, og under stor Angstelighed begyndte vi op ad Formiddagen en Eftersøgning i Mrk og Skov, som førte til, at vi fandt hans afsjælede Legeme ud paa Eftermiddagen i Mergelgraven i Hønseskjærmarken. Døden har sikkert været let og uformodet, at dømme efter Ansigtets uforandrede Udtryk; det saae ud, som om han sov en rolig Søvn. Ved Ligsynet blev det udtalt, at Døden maa være indtraadt, førend Legemet faldt i Vandet, da der ellers vilde have været Vand i Lun-

gerne, hvilket der ikke var. Vi undersøgte Stedet, hvorfra han var faldet ud i Dammen: Øverst paa den steile Brink midt for Dammens søndre Side stod hans Stok plantet i Jorden, og et Stykke ned ad Brinken saae vi to Furer, øiensynlig frembragte af hans Støvlehæle. Det kan vel saaledes tænkes, at han har sat sig paa Brinkens Kant for at hvile og der har faaet et Svimmelheds Anfald, maaskee et Slags Solstik, idet Dagen var ualmindelig Varm. Han kan dernæst først være skreden med Benene foren og senere være falden ned ad Brinken. Svømme kunde han, saa at han sikkert havde været i Stand til at klare sig i Vandet, hvis han var kommen der i bevidst Tilstand. Et Par Hængebirke betegne nu Stedet, hvor vi saae disse sidste Spor af vor kjære, trofaste Fader.

Stor var vor Sorg, da vi saaledes havde mistet ham, og uden at nogen af os havde været hos ham i Dødsstunden. Men ogsaa i videre Kredse vakte hans Død megen Deeltagelse. De stedlige Aviser udtalte Beklagelse over, at Egnen havde mistet "en af sine dygtigste Landmænd", og der fremkom et Par Sørgedigte, som talte om, at han "rakte Armod Haand", at han var "trofast Borger og Dannemand i Landets Trængselsdage", at han "mellem Høi og Ringe i Et og Alt var sig selv bestandig lig", at han "var Mand og Fader kun som faa" o.s.fr. I Ligtalen over ham siges der, at der "ikke fandtes Svig eller Egennytte hos ham", at han var "en Mand, man kunde lide paa", og at "Mange vare de, som i onde Dage havde vendt Blikket, næst Gud, til ham og have fundet Hjælp".

Hans Støv hviler nu paa Søvind Kirkegaard under en stor Granitsteen, som tidligere laae paa Stenhøien paa Tyrrestrup Mark; ved hans Side nedlagde vi knap 5 Aar senere Moder og nærved findes hans Forældres, Bedsteforældres, Svigermoders og Datter Lucies Grave. Vi tør vel have den Forvisning, at den "stærke Haand", der kasted ham "ud i Bølgedybet", ogsaa har vidst at finde hans Sjæl.

Henriette Christiane Emilie Søltoft, f. Fischer,

født 10/4 1808, død 18/1 1883.

Vor dyrebare Moder er berørt hist og her i Omtalen af Fader og skimter frem paa mange Steder, navnlig hvor Hjemmet og dets Hygge er bragt paa Bane. Hvem der nu var i Stand til at give et træfende Billede af hende, som hun færdedes blandt os i sin Elskelighed, med sin Sjæls Ynde og Charcteerstyrke parret med Ydmyghed og Beskedenhed. Meget af sin herlige Perscnlighed har hun nedlagt i en Skildring af sin egen Moder, ligesom ogsaa i andet skjønt, hun har skrevet. Det vilde maaskee være det retteste at lade hende selv tale igjennem disse Skriftligheder, men jeg vil dog efter ringe Evne søge at give yderligere Bidrag til et Billede af hende.

Der findes i hendes ovennævnte Skildring af Mormoder spredte Antydninger af, hvorledes Livet gik for hende, inden hun fæstede Bo paa Tyrrestrup, hvor hun, som hun selv skriver, "gik ind til den Lykke, som jeg aldrig tilfulde vil kunne paaskjønne". Om hine tidligere Dage veed jeg kun at tilføie, at hun tilsidst var Lærerinde i sin Moders Skole i Horsens, indtil den hævedes, og, efter hvad man har sagt mig, var hun en udmærket Lærerinde. Fiint aandsdannet og i en sjælden Grad kundskabsrig var hun. Da hendes egne Børn voxede til, gav hun os mangen ypperlig Haandsrækning ved vore Skolesysler, især paa de levende Sprogs Omraade. Hun hjalp os baade med Tanker, Indhold og Form, naar det kneb med de danske Stile. Tydsk talte hun, som foran nævnt, med os, dog ikke efter 1848; men efter at jeg var kommen hjemmefra, lod hun mig en Tid lang skrive tydske Breve og Afhandlinger, som hun saa

sendte mig tilbage i rettet Stand, ofte ledsaget af tydske Breve fra hende, for at jeg skulde see, hvorledes dette Sprog bedst behandlede. Ogsaa i det franske Sprog var hun vel bevandret. Baade naar hun talte, og naar hun skrev, formede Sproget sig særdeles smukt for hende; kun sjældent havde hun nødtigt at lede efter klare Udtryk for sine Tanker. Uagtet Tydsk nærmest var hendes Modersmaal, hvilket hun ogsaa stedse benyttede over for sin Moder, var hendes Danske dog saa reent og velklingende som i Nogens Mund, maaskee med en lille Smule Accent, efter hvad Udenforstaaende sagde; vi Børn kunde ikke høre det.

Andre Menneskers aandelige Frembringelser, fortrinsvis æsthetiske, var det hende kjært at stifte Bekjendtskab med, og hun samlede saadanne i en omfangsrig Stambog, som hun imidlertid maatte holde op med at føre, da hendes voxende Huus stillede større og større Krav til hende i heelt andre Retninger. Hun var en fortrinlig Forelæzerske og kunde altid under Oplæsningen pointere netop de rette Steder. Aldrig kunne vi glemme, da de 8 ældste af os Børn paa eengang laae syge af Mæslinger og vare fordeelte i forskjellige Stuer, hvorledes hun Dagen igjennem utrættelig gik fra den ene til den anden af disse Stuer for at læse højt for os, og hun læste da saaledes, f. Ex. i Coopers "Sidste Mohikaner", at Taarerne kunde rinde ned ad vore Kinder derved. Tilsidst blev hun dog ved denne store Anstrængelse saahæs, at hendes Stemme for en Tid næsten gik heelt bort. Nogen egentlig klangfuld Stemme havde hun maaskee ikke, men den lød som liflig Musik i vore Øren, og det var en af vore bedste Nydelser at høre hende læse høit. Engang henrev hun os Alle, ligesom hun selv blev henreven, ved Læsningen af "Den lille Hornblæser"s fædrelandssindede Toner; hun skrev da strax til den hende person-

lig ubekjendte Forfatter, H. P. Holst, og fortalte om det Indtryk, hans Skrift havde gjort, samt forespurgte, om den i dets Slutning halvveis bebudede Fortsættelse kunde ventes. Et forbindtligt Svar blev Følgen, men Skriftets Fortsættelse udeblev, som bekjendt.

Fuldt ud kan Moders Søn selvfølgelig ikke skjønne, hvorledes andre Folk dømte om hende. Der kan dog næppe være Tvivl om, at de fleste, som kom i Berøring med hende, baade store og smaae, høie og ringe, følte sig hendragne til hende ved hendes livlige, venlige og deeltagende Sind. Mange Venskaber havde hun sluttet, og de holdt ud. Et enkelt brast dog, nemlig med en Holstenerinde, som under det slesvig-holstenske Oprør viste sig saa rasende paa alt dansk, at Moder brød Forbindelsen med hende. Med sit modtagelige, medfølede, bløde og let bevægelige Hjertelag forstod Moder at vinde Hengivenhed hos mangfoldige, naar de i Sorg, Bekymring eller Nød henvendte sig til hende, eller hun selv søgte dem op; sikkert sjældent ere de gaaede bort fra hende uden at være hjulpne eller dog trøstede. Hun vandt da ogsaa Paaskjønnelse derfor. I en af de smukke Ligtaler over hende siges der saaledes, at da hun faa Dage efter Faders Død gik op ad Kirkegulvet i Søvind Kirke for at overvære Gudstjenersten og "kom saa ydmyg, men dog sikker paa, hvem der giver Hvile for Sjælen, da gik der gjennem Kirken heelt ned, især ad Kvindernes Side, et langt og hørligt Suk, der talte ei blot om Deeltagelse og Hengivenhed, men ogsaa om Ærefrygt for hendes Sorg". Talens Text var iøvrigt: "Salige ere de rene af Hjertet, thi de skulle see Gud", en Text, der sikkert var rettelig valgt.

Over for Fader var Moder den kjærligste Ægteviv, der kan tænkes. Trofast stod hun ved hans Side i Ungdommens lyse Dage,

og da han fik sit tunge Kors at bære, svigtede hun ikke, men opbød al sin aandelige Kraft for at bringe Lægedom til hans syge Sind, ligesom hun ogsaa taalmodig og med Dygtighed pleiede ham, naar hans legemlige Sygdom plagede ham.

Hvordan Moder var over for os Børn, derom tør jeg sikkert dømme. Ingen kan have havt kjærligere, omhyggeligere, ømmere og mere opofrende Moder end vi. Hun gjorde ikke Forskjel paa os, alle stode vi hendes Hjerte lige nær, og fra først til sidst fulgte hun os med den kjærligste og mest omsigtsfulde Omtanke. Hun ledte med omhyggelig Moderhaand vore Fjed, hvadenten vi vare nær eller fjern, og hun forstod os, idet hun havde en forunderlig Evne til at faae ud af os, endog det, som vi maaskee ellers ikke gjerne vilde have aabenbaret. Naar vi traadte fejl, bedrøvedes hun inderligt og søgte ved kjærlige Formaninger eller Veiledninger at føre os tilbage paa rette Vei; gik det os derimod godt, jublede hun og gav sin Jubel de skjønneste Udtryk. Selv var hun stærkt religiøs bevæget og forsømte ikke at live Troen, Haabet og Kjærligheden op i os. Efterhaanden som hun fik Svigerbørn og Børnebørn, omfattede hun ogsaa dem med sin rige Kjærlighed; før hun døde havde hun efterhaanden seet komme sine egne 10 Børn, 5 Svigerbørn og 18 Børnebørn. Til Vidne om hendes kjærlige, varme Sind og Tanke skal der nu her gives Uddrag af den Brevskat, som jeg har fra hendes Haand, men som det herefter er min Agt for Størstedelen et tilintetgjøre:

I Efteraaret 1851 skrev hun til mig, efter at hun og Fader vare hjemkomne fra Kjøbenhavn, hvor de havde sat mig i Skole: "De usynlige Led, der nu skal forene os, Kjærlighedens stærke Baand, haaber jeg, at hverken Afstand eller Skilsmisse nogen sinde vil løsne, og ret af mit inderste Hjerte beder jeg dig

stedse at bevare en usvækket Kjærlighed til dine Forældre og Søds-
skende og at skjænke os al den Fortrolighed, paa hvilken vi for
vores Kjærligheds Skyld til Dig have et saa rigeligt Krav. Der-
for haaber jeg, at du i dine Breve til Hjemmet med al Oprigtighed
vil betro os Dine Glæder og Dine Sorger og i det Hele vil be-
flitte Dig paa saa klart at fremstille os Billedet paa Dit nuvæ-
rende Liv, at vi ligesom kunne leve det med Dig og derved mindre
føle Skilsmisssens Smerte og Savnet af Din Nærhed Vi vide jo,
at du følger Dit eget indre Kald ved nu at betræde den Bane, der
om Gud vil og med ham stedse i Tanke skal bære Dig til Dit Livs
Maal". - Senere hen paa Aaret skrev hun: "At Du længes og kjæder
Dig, har ret bedrøvet mig at høre, og jeg beder Dig af Hjertet
endelig af al Magt at kæmpe derimod; det bedste Middel vil være
Beskjæftigelse... Søg endelig saa lidt som muligt at ændse den
Uorden, Du har truffet i Skolen, og fremfor Alt deeltag aldrig
selv deri". - Atter i et senere Brev, da der var givet mig Til-
sagn om at komme hjem i Julen 1851, i hvilken Anledning hun gi-
ver mig de omhyggeligste Anviisninger for Reisen, hedder det:
"Lad os nu ikke sætte os det altfor fast i Hovedet, og hvis Du
bliver skuffet, vente vi af Dig fuldkommen Resignation, og at Du
i Dit uopfyldte Yndlingsønske vil see et af de stød, Verden gi-
ver, og ved hvilke den gode Gud har til Hensigt at sætte vor
Kraft og Taalmodighed paa Prøve, og da glæder sig over os, naar
vi seierrige gaae ud af Kampen". - Foran i den Psalmebog, som
jeg fik til min Confirmation, skrev Moder:

Min kjære Carl!

Andagtsfuld Du denne Bog opslaae! Ordet giver Kraft, naar Aanden
Ogsaa deri Guddomsordet taler. daler,
og naar Ordet Tonens Vinger faaer,
Lad din Bøn til Himlen ofte gaae, det begejstrende Dit Hjerte naar.

Troen være Klippen for din Dyd!
Venligt straaale Kjærlighedens Stjerne!
Haabet vise Dig den bedste Fryd
hist i Evighedens lyse Fjerne.
Tro, Haab og ægte Kjærlighed
fylde Hjertet med en himmelsk Fred!

Til den 3die April 1855

fra Din Moder.

I et Brev fra August 1854 staaer der: "Søg at bevare de gode Menneskers Kjærlighed og Agtelse, da vinder du din egen Tilfredshed, nyder Sjælerø og tør haabe ogsaa at have Din Guds Kjærlighed. Har Du været i Kirke siden din Hjemkomst, hvis ikke saa gaaer Du der nok een af de første Søndage." - Et Exempel følger nu paa et bebreidende og dog kjærligt tilgivende Brev fremkaldt derved, at jeg i et Brev hensynsløst gav Misfornøielse til Kjende, fordi jeg forgæves havde ventet Brev hjemmefra: "Det lignede saa lidt de utallige Breve, med hvilke Du saa tidt har glædet mig i mit inderste Hjerte. Havde Du end følt Savnet af vores Brev saa haardt, saa var det ogsaa haardt for mig paa min Fødselsdag at modtage en saaledes affattet Udtalelse af Dit Savn. Men Gud skee Lov, nu veed jeg jo, at den fremmede Tone i Dit Brev var foranlediget ved et forbigaaende Ildebefindende, og jeg skal nok skrive Begivenheden i Glemmebogen". - Nytaarsdag spillede altid en særlig Rolle for Moder. I en lang Aar-række gav hun hver af os Børn en Skriftlighed fra sin Haand efter Omstændighederne i bunden eller ubunden Stil med sine egne eller andres Ord, men indeholdende Ønsker eller Tanker, som hun meente, at den paagjældende kunde have godt af at lægge sig paa Sinde. Nytaarsdag 1857, da jeg i det gamle Aar havde taget Of-

ficersexamen, skrev hun: "Tak for hver en Glæde, Du i det hendirundne Aar har beredet mig; gid det nu begyndte under sit hele Løb maa see Dig vandre den Vei, Du har betraadt, til Dine Forældres, Sødskendes og alle gode Menneskers Glæde". - Et Brev til min Fødselsdag et Par Aar senere indeholder: "Jeg ønsker dig fremdeles hæderlige Dage og frem for Alt, at Du stedse maa nyde al den Velsignelse, som over dig kan nedbedes af din trofast hengivne Moder". - Endnu skal hidsættes Uddrag af et Brev, vistnok det sidste, Moder har skrevet i sit Liv. Det er dateret den 12te Januar 1883 og er stilet til Onkel Frits, som dengang laae paa sit Dødsleie: "Min kjære Svoger! Under denne søvnløse Nat har jeg beskjæftiget mig meget med Dem og med mig selv. Vi havde det for saa vidt eens, at vi Dag for Dag føle Kræfterne svinde. Hos mig hidrører denne Affældighed fra Alderdom, hos Dem fra Sygdom, altsaa ere Chancerne bedre for Dem end for mig. En Sygdom kan overvindes, kan helbredes. Men Mennesket spaaer, Gud raader, og Ingen veed, hvornaar han hjemkaldes, og derfor er det godt for enhver, der fornemmer de svindende Kræfter, at have det Ord for Øie: Klokken slaar, Tiden gaaer, Evigheden forestaar! og forøvrugt gjøre rede for, hvad man synes, at der paahviler En. Saaledes har jeg nu Fornemmelsen af, at jeg for Dem skal frembære den Tak, jeg føler, medens jeg endnu kan takke og De endnu kan modtage Takken". (Herefter takker Moder for hans Velvillie og Godhed mod hende, for Gaver fra ham i Tidens Løb, for Pengeaan, som han har ydet baade Fader og hende, hvornæst Brevet fortsætter saaledes) ... "See! Alt dette er bevaret i et taknemmeligt Hjerter og maatte nu finde sin Udtalelse for det Tilfældes Skyld, at vi ikke sees oftere paa denne Jord! Men saa mødes vi maaskee "hisset" i Vor Herres Glæde, naar Død og Grav er overvun-

den, ved Hjælp af Troen paa den treenige Gud, i Haabet om Kjødets Opstandelse og det evige Liv, der hvor Kjærligheden, der aldrig affalder, lever og virker! Deres hengivne Svigerinde Jette."

Fædrelandets Sag var Moder hellig, og om end Moderhjertet bævede, da det en Tid saae ud som om mindst tre af hendes Sønner skulde kæmpe for dets Bestaaen, laae den Tanke dog fjern fra hende at holde nogen af os tilbage fra at opfylde vor Pligt. Det blev imidlertid, da det i 1864 kom til Stykket, alene mig, som kom til at drage ud. Men hun holdt sandelig heller ikke mig tilbage. Tværtimod gjorde hun Alt muligt, naar det behøvedes, for at opmuntre mig. De Breve, jeg fik fra hende under Krigen, kan jeg næppe nænne at tilintetgjøre; de have hjulpet mig ud over den dybe Nedslagenhed, som kunde gribe mig ved at være med til at vige Gang efter Gang og ved at see, hvorledes den mægtige og overmodige Fjende fik Lov til at rane stadig større Stykker af det dyrebare Fædreland.

Naar Moder selv hjemsoegtes af Sorg, vidste hun altid, som der blev sagt i Ligtalen over hende, "hvem der giver Hvile for Sjælen", og til ham gik hun med sin Bekymring. En tung Sorg var det for hende, da hendes Moder døde, men hun reiste sig paa ny og levede atter sit Liv fuldt ud for os Alle. Tungt ramte Slaget, da Gud tog hendes dyrebare Datter Lucia hjem; paa hendes Gravkors lod hun sætte: "Guds Fred og Velsignelse følge Dig". Da vi saa en halv Snes Aar senere mistede Fader, var det som om hun heelt skulde bøies, deels vel fordi han saa sørgeligt døde bort fra hende og os alle og deels vel, fordi hun var bleven saa meget ældre. Dog ogsaa da søgte hun Støtte i Troen, og i de næsten fem Aar, i hvilke vi derefter beholdt hende, lod hun os i

fulde Drag, ligesom i de mange tidligere Aar, nyde Lykken af sin verme Moderkjærlighed.

Som Husmoder forstod hun med en eiendommelig ordnende Sans at lede og styre sit vidtløftige Huus, og hun staaer vistnok uovertruffen i Egenskab af Værtinde med Hensyn baade til Gjæster-nes Modtagelse og til deres gjæstevenlige Behandling. Især derfor var det vel ogsaa, at Fremmede befandt sig saa vel i vort kjære Hjem. Enkelthederne i Huusstyrelsen overlod hun i Reglen til underordnede, som hver havde sin anviiste Virkekreds. Det tjenende Personale satte sikkert Priis paa at staa under hende, og kun reent undtagelsesvis har hun sagt noget Tjenestetydende op. Det var i de allerhyppigste Tilfælde de Tjenendes egne Forhold, der bevirkede, at de forlode Tjenesten paa Tyrrestrup; ofte var det deres Giftermaal, som drog dem bort, og da foranstaltedes deres Bryllup gjerne her, hvor der i Moders Tid har staaet ikke mindre end 37 Bryllupper, af hvilke ikkun 10 for Faders og Moders Sødskende, Børn eller andre Slægtninge. - Huusjomfruen var selvfølgelig Moders høire Haand ved Styrelsen. I henved 40 Aar var det den trofaste og dygtige Jomfru Anne Vandborg, som heelt var optagen i Familien og blev der til sin Død, dog i de sidste Par Aar som en affældig, men omhyggelig pleiet Stakkel, idet hun uformodet i Begyndelsen af Juni 1876 blev ramt af et apoplectisk Anfald; hun døde 24/1 1879. Om Jomfruen end selv var hjemme i Kjøkkenet, hvor Moder ikke ofte færdedes, vidste hun dog helt vel, at det var Moder, som var Husets Herskerinde. Endnu klinger i mine Øren hendes daglige Spørgsmaal: "Hvad skal vi saa have til Middag i Dag, Madam?", med Tonen paa dette sidste Ords sidste Stavelse, saa ofte har jeg hørt hende gjøre dette Spørgsmaal. Os Børn holdt Jomfruen af, som det kunde være hendes egne; hun

kunde endog tage vort Parti, naar hendes nærmeste Undergivne, Kokkepigen, efter hendes Mening havde været for skrap med sine Revselsesmidler, som Karklude om Halsen o. desl., over for vore vistnok ofte grove Indgreb paa nævnte Piges Virksomhedsomraade med at rapse Pandekager, Æbleskiver og andre Delicatesser fra Kjøkkenet. p Paa eet huusligt Omraade tog Moder altid personlig fat, nemlig hvad der vedrørte de omfangsrige Linnedskabes og -kassers Indhold. Efter tilendebragt Vadsk kunde man (naar ogsaa Stopnings- og andet Istandsættelsesarbejde var bragt til Side, af hvilket Moder egenhændig besørgede i alt fald den finere Deel), see hende ile afsted med store Pakker heelt og reent Linned, for at gemme det hen hver Art paa sin Plads, og det var nydeligt saa pænt, ordentligt og hensigtsmæssigt Alting kom til at ligge i regelmæssige Stabler, ombundne med siirlige øde Bændler.

Moder var en Mester i al Slags kvindeligt Haandarbeide. Vel var hun meget nærsynet og led paa sine ældre Dage desuden af en Øiensygd, saa at hun af og til maatte tilbringe Dagen i Halvmørke og som Beskjæftigelse nøies med Strikkearbeide. Men hun har ikke desto mindre udført de fineste og smukkeste Arbeider, som man kan see for sine Øine. Af hendes smagfuldt forarbeidede med en Slags hedebosyet Rand forsynede Lommetørklæder er der sikkert endnu adskillige tilbage, som vidne høit om hendes Kunstfærdighed. Den smukke Alterdug i Søvind Kirke er ligeledes fra hendes Haand. Aldrig saa man hende ledig. Det samme Citat af Schiller, som i sin Tid er blevet anvendt om hendes Moder, kan i fuldt Maal ogsaa passe paa hende. - Paa andre Omraader lagde Moder ligeledes stor Dygtighed for Dagen; saaledes havde hun en mærkelig practisk Sans baade for at give gamle Beboelseshuse en

hyggeligere Indretning og for at lægge Plan til nye saadanne Huse. De, der have søgt Raad hos hende i denne Retning, have vistnok altid været tilfredse med hendes fortrinlige Anviisninger.

Det var et sundt Legeme, Moder havde. I sine unge Dage var hun meget slank af Figur, men blev senere endog temmelig svær. Først paa de ældre Dage meldte der sig egentlig Skrøbelighed, især Bronchitis, og det blev denne Sygdom, der bortrev hende i det 75de Aar efter ikkun et Par Dages Sygeleie. I de sidste Timer kjendte hun ikke sine Omgivelser:, men laae og gjentog hyppigt: "Skee Din Villie", saa at hun i fuld Hengivelse har været sig bevidst, at Gud nu vilde kalde hende. "Gud give os et saligt Gjen-syn", lod hun sætte paa sin Moders Gravminde. At dette Haab maa opfyldes ogsaa for os over for vor dyrebare Moder, ville vi holde fast ved. Hendes Støv hviler efter hendes eget udtrykkeligt udtalte Ønske ved Fødderne af hendes Moders.

Da hun var død, skrev den daværende Meierske paa Tyrrestrup, Jomfru Petersen, nedenstaaende "Mindekrands", som gjengiver meget af det Bedste hos Moder:

En lille Mindekrands til Fru Søltofts Grav paa

Søvind Kirkegaard.

Der myldrer saa mange Minder frem;
Jeg nænner ei stænge dem inde,
Om gamle Fru Søltoft, om hendes Hjem,
Om Livet, der førtes derinde.

Ja, det var et Hjem, jeg troer som faa,
Thi inde og ude var Hygge,
Og det, som præged det Heele saa,
var Kjærligheds stille Lykke.

Og hun var Sjælen, der gav det Liv,
Og Solen, der yded Varme,
En trofast opofrende Ægetviv,
En Moder med aabne Arme.

Og hun havde Hjerte, Aand og Vid
Og Tanker fuldklare og høie.
Med kjærlige Ord i rette Tid
Hun vidste sin Tale at føie.

Og hun havde Hjerte, Raad og Trøst,
Saa vidt, som hun kunde række,
Og vidste i mangt et ængstet Bryst
Nyt Mod, ny Glæde at vække.

Der gives i Sognet mangt et Huus,
Hvor vi Navnet Henriette gjenfinder,
Og meget vil smuldre hen i Grus,
Før Mindet om Fru Søltøft forsvinder.

Ved Graven sukkede mangt et Bryst
Med Tanken paa Støvet derinde,
Men lad os sige glad til voi Trøst:
Her hviler en ædel Kvinde.

En anden, nemlig min kjære, dyrebare Hustru, har udtalt sig skriftlig om hende som følger: "Første Gang jeg saae Fru Søltøft, fik jeg Indtrykket af en statelig Person med et smukt Ydre, et noget tilbageholdent, værdigt Væsen og med en vis Sjæls- og Legemsynde, som viste sig i hendes afrundede Bevægelser, rolige

Anstand, smukke, venlige Smil og fine Modulation i Stemmen. Hun havde meget smukke, milde Øine, en reen Profil og skal have været meget indtagende som ung, da hun foruden sine øvrige Fortrin havde en slank og god Figur. Paa den Tid, jeg lærte hende at kjende, var hun temmelig svær, en Forandring i hendes Ydre, som indtraadte, da hun var 40 Aar gammel, og som foranledigede hende til at anlægge det Snit i Klædedragt, som hun bar til sin Død.

Da jeg senere lærte hende nøie at kjende, tabte dette første Indtryk sig ikke, men det smeltede sammen med hendes øvrige, smukke Egenskaber til et fuldstændig harmonisk Hele, og Grunden til denne Harmoni laae sandsynligvis i den Selvopdragelse, man i smaat og stort kunde spore hos hende. Hun var ikke forgjæves opdraget i en Tid, i hvilken de ædleste Naturer antog Rosseau's ideale Opdragelsestheorier, hvor man med Selvfornægtelse tilegnede sig moralske Anskuelser og gjorde dem frugtbringende i Livet med Til sidesættelse af Individualitetens Fordringer. Det blev da en Slags Lov, som gjorde den Tids gode Mennesker stærkere end Fleertallet af den senere Generation, hvem Evangeliets Frihed eller Frihedens Evangelium giver større, men ogsaa farligere Tumleplads for deres aandelige Kræfter. Hendes Glæde var at skabe Glæde for Andre, og jeg har hørt en Dame sige, da Tiderne syntes at blive trange i pecuniær Henseende paa Tyrrestrup, at hvorledes det saa gik, vilde hun aldrig komme til at lide Mangel for sin store Barmhjertigheds Skyld imod Andre.

Forbunden med en rig Aands- og Hjertes Dannelse havde hun en især i vor skeptiske Tid smuk Evne til at blive begejstret over Ideer og Mennesker. Hun selv besad stor Dygtighed paa sine Omraader; deffor klædte hendes store Beskedenhed hense særlig smukt, og det er jo en Kjendsgerning, at kun de bedste ere i Stand

til at beundre. Det er et let erhvervet Bifald, man høster, ved at rive ned. Maaskee førte hendes Begeistring hende undertiden lidt bort fra den tørre Virkelighed, eller lod hendes Fantasi give den et gyldent Skjær; men det kan næppe kaldes en Feil hos en Kvinde, naar Følelsens Varme overstraaler Forstandens Tørhed, ligesom en Vinterkakkellovns Lys og Varme ved Aftenstid er mere velgjørende end Arbeifslampen paa Bordet.

Hun skaffede sig megen Respekt, næppe dog ved Strænghed, snarere ved en vis Tilbageholdenhed i sit Væsen, der gjorde det til et Særkjende for hende, at medens hun med kjærlig Forekommenhed og Varme viste Deeltagelse for andres Vee og Vel, blottede hun ikke gjerne sit Indre for uden for staaende og gjorde ikke sine personlige Følelser til Samtaleemne.

Hjemmet var hendes Verden, og hun var den Sol, som varmede og lyste der, fuldt paaskjønnet af Alle, paa hvem hendes Hjertes varme Straaler faldt. De Sorger, der sendtes hende, bar hun som en Gud hengiven Christen, de forbitrede aldrig hendes Sind, men bleve efter aandelige Tings Natur til et Gode for hende."

R i t m e s t e r H e n r i k F i s c h e r,

født 29/3 1734, død 7/8 1794.

Der vides ikke noget om hans Herkomst, andet end at der paa hans Conduiteliste fra 1764, da han var Premierlieutenant ved Slesvigs Regiment Ryttere, staaer om ham "von ordinairen Leuten gebohren", hvilket altsaa synes at modsige et Sagn, der har villet mene, at hans Slægt var adelig, et Sagn der maaske er opstaaet, fordi han som Officer havde "von" foran sit Navn; men denne tyske Tilføielse har jeg imidlertid ikke fundet hverken ved Ritmesterens eller hans yngste Søns Navn i officielle Actstykker til og om dem, kun har jeg seet, at private Folk undertiden have brugt den i Henvendelser til sidstnævnte. En dansk adelsslægt har det i alt Fald ikke været, hvilket fremgaar deraf, at Ritmesterens ældste Søn, som efter sin Faders Død fik Stamhuset Skjersø, lod sig adle her i Danmark. Forresten brugte Ritmesteren et Signet med et Slags Vaab, hvilket ligeledes hans yngste Søn brugte omend i noget ændret Form. Vaabnet dannes af et hjerteformet Skjold, hvorover der er en befjedret Ridderhjælm, og om hvilket der slynger sig en Guirlande af Roser; Skjoldet er deelt ved en vertical Midterstreg, til højre for hvilken der alene findes vandrette Streger (vistnok heraldisk Betegnelse for himmelblaat), og til venstre sees en opad svømmende, vistnok himmelblaa eller maaskee gylden Fisk paa glat Bund, hvilket mulig kan tyde paa, at en af Stammefædrene har været Fisker. Der findes paa Tyrrestrup et Oliemaleri, Brystbillede i naturlig Størrelse, som efter Sigende forestiller Ritmesteren. Han tager sig

statelig ud i sin skinnende røde med Sølvtrusser pyntede Uniform. - Her skal saa tilføies, at der i hans ovennævnte Conduiteliste staaer følgende: "Conduite und Sitten mittelmässig, seine Application im Dienst kan verbessert werden durch Correction. Er hat kein schlechten Naturel, reitet sehr gut und verhoffentlich steht er zu verbessern". - Han maa velsagtens være blevet "verbessert", siden han i 1775 naaede at blive Ritmester.

Det skal nu oplyses, hvorledes han, næsten som det kunde være i en Roman, fik store Jordegodser. Herregaardene Kvistrup, omtrent $1\frac{1}{2}$ Miil Nord for Holstebro, og Tvis Kloster, omtrent $\frac{1}{2}$ Miil Øst for Holstebro, tilhørte Justitsraad Hvass, som døde 1773 og efterlod sin Enke, Anna Magdalene, født Moldrup, disse Godser. Hun var vistnok Datter af Johan Moldrup, som eiede Vestervig Kloster og adledes 26/6 1731 samt oprettede Vestervig til et Stamhuus for den Moldrupske Slægt, hvilket dog kun bestod til 1798, da det blev solgt, og der i det Sted blev ansat en Fideicommisscapital. Med nævnte Enke blev saa Ritmester Fischer ikke længe efter hendes Mands Død forlovet, og disse ny forlovede oprettede den 27de Januar 1774 et, nogle Maaneder senere kongeligt stadfæstet, gjensidigt Testamente, hvori de bestemte, at alt hvad de eiede (desto værre antydedes der slet ikke, hvad han eiede) skulde være den længst levendes Eiendom, uanset om de, naar nogen af dem døde, til den Tid havde haft Bryllup; dog skulde Ritmesteren, hvis han blev den længst levende, give noget til sin Kjærestes to Brødre, nemlig til Etatsraad Peder Moldrup, Besidder af Stamhuset Vestervig Kloster, 1000 Rigsdaler og til Major Hans Moldrup, Eier af Staarupgaard, 2000 Rigsdaler. I Løbet af det Aar, da dette Testamente var oprettet, skete det, at Anna Magdalene Hvass, f. Moldrup, døde, inden hun og Ritme-

steren bleve gifte, saa at han blev Eier af begge de nævnte Eiendomme, om hvilke det oplyses i Traps Beskrivelse af Danmark, at de dengang tilsammen bestode af omtrent 600 Tønder Hartkorn. Men strax efter at han var bleven deres Eier, solgte han dem begge for 35,000 Rigsdaler Courant; saa tilbagekjøbte han dog i 1775 Kvistrup, som han beholdt til sin Død, hvorefter hans Enke havde den indtil 1799, da hun solgte den for 50,000 Rigsdaler. Af Kvistrups i 1637 byggede toetages Hovedbygning lod Ritmesteren inden 1780 den øverste Etage nedtage, dog med Bibeholdelse af en Kvist, og i det Sted tilbyggede han to grundmurede Fløie. Til Gjemsing Sogn, i hvilket Kvistrup ligger, er der knyttet det fischerske Legat paa 300 Rigsdaler for Sognets Skolelærer, hvilket velsagtens har sin Oprindelse fra Ritmesteren. Dette i Forbindelse med, at hans Børn synes at være døbt i Sognets Kirke, i hvis Kirkebog de i alt Fald ere indførte, kan tyde paa, at han følte sig særlig knyttet til Kvistrup, uagtet han ogsaa besad en anden stor Eiendom, idet han nemlig den 27de September 1776, altsaa vel et Par Aar efter, at hans ovennævnte Kjæreste var død, havde bryllup paa Skjersø ved Ebeltoft med Frederikke Christiane de Vauvert-Benzon, da han var 42 og hun 24 Aar. Hun var Besidderinde af Stamhuset Skjersø, som hun ved Giftermaalet bragte sin Mand, den maaskee oprindelig ubemidlede Officer, hvis Jordegods saaledes unægtelig fik en betydelig Tilvæxt.

Om dette Stamhuus Skjersø kan der fortælles følgende: Det oprettedes den 10de April 1722 af Christian Benzon, f. 1696, død 4/2 1730 for følgende fire Grupper af hans Slægt a) hans egne Efterkommere, b) hans med Admiral Anders Rosenpalm gifte Søster Sophie Amalie Benzon og hendes Efterkommere, c) hans Broder Johan Severin Benzon og dennes Efterkommere, samt d) hans med Amt-

mand Hermann Lorenz v. Nissen gifte Moster Ida Sophie Amalie Glud og hendes Efterkommere, Stamhusets Opretter var vistnok ikke gift, efterlod i alt Fald ikke Børn, hvorfor det ved hans Død gik over til hans Søster Fru Rosenpalm. Da saa denne Søsters Mand døde i 1754, og hendes Broder Johan Severin, der skulde have taget Arv efter hende, tidligere var død barnløs, afstod hun Stamhuset til sin Fætter, Stiftamtmand Ulrik Christian v. Nissen, ældste Søn af hendes ovenfor under d) nævnte Moster. Hermed gik Stamhuset ud af den benzonske Slægt, i hvis Eie det altsaa var blevet ikkun i 30 Aar efter dets Oprettelse. Dets senere Besiddere hørte ikke til denne Slægts Mandsstamme, om end nogle af dem havde føiet Navnet Benzon til deres eget Navn. Fru Rosenpalm maa velsagtens have faaet Bestemmelserne for Stamhuset ændret, thi hun havde jo, i alt Fald efter ovennævnte Stamtavle, en Datter, som ifølge de oprindelige Bestemmelser vistnok maatte blive Stamhusets Arvtager efter hende. Begge overlevede de tilmed den fornævnte Stiftamtmand Nisser og ligeledes den næste Besidder af Stamhuset, hans Broder Generalmajor Christian Sigfred v. Nissen-Benzon, hvis ældste Datter Christine Sophie v. N.-B. desuagtet fik Stamhuset og bragte det til sin Mand Oberst Jacob Ludvig de Vauvert, hvilket Ægtepars Datter Frederikke Christiane senere blev dets Besidderinde og som ovenfor nævnt Ritmester Fischers Hustru.

Ved Ritmesterens Død gik Stamhuset over til hans ældste Søn, Jacob Ludvig, der var Major, blev adlet og fik Navnet Fischer-Benzon, og hvem det tillodes, den 20de Juni 1806 at nedlægge og sælge Stamhuset, imod at der substitueredes en Fideicommisscapital paa 150,000 Rigsdaler dansk Courant. Han købte saa 1812 Kokkedal i Vendsyssel, men skal ved disse Handeler

have truffet høist uheldige Dispositioner, og desuden synes han, der nok forresten skal have været temmelig letsindig, at have stiftet en Deel privat Gjæld, hvilket fremgaaer af en Redegørelse, som hans yngste Broder Frederik har givet i 1817, hvori der bl.a. siges, at Panteobligationer for Kjøbesummer af det solgte Skjersø Gods ikke vare blevne udstedte lydende paa Fideicommiss'et, men derimod paa Besidderen personlig, som pantsatte flere af dem, og tillige ved Kjøbet af Kokkedal paatog sig Forpligtelser med Hensyn til Udbetalinger, der ikke kunde fyldestgøres, uden at Fideicommisskapitalen stod Fare for at blive altfor stærkt beklippet o. s. fr. Alt dette bevirkede, at nævnte Broder, der betegner sig som Besidderens "eneste her i Landet værende Broder og præsumtiv Formynder for hans Børn", og fremdeles udtaler, "at han (Besidderen) har været mere svag og ukyndig om Omfanget af sine Rettigheder, "end jeg, der dengang fulgte Armeen i Krigens Tid, nogensinde kunde have ventet, samt at han ubesindig og uvidende har sat den hans Børn tilsikrede Arv i Fare". Der blev saa i 1818 nedsat en Arrangementscommission, af hvilken denne Broder blev 1ste Medlem, og som skulde udarbejde en Plan til Fideicommiss'ets Frelse. Denne Commission fremsatte ret hurtigt sit Forslag, hvorved den gik ud fra, at Fideicommisskapitalen nu paa Grund af Landets stærkt forandrede Pengeforhold ikke kunde anslaaes til mere end 73.000 Rigsdaler Sølvværdi, hvilken Capital Commissionen foreslog hæftet til Kokkedal og nogle andre Eiendomme, navnlig Rester af Skjersø Gods, som endnu ikke vare solgte. Endvidere gik Commissionens Forslag ud paa, at der paa disse Eiendomme skulle reises et Laan, omtrent 20,000 Rigsdaler Sølvværdi, til Indfrielse af en Deel Forpligtelser, som hvilede paa Besidderen personlig. Denne Plan indsendtes til Cancelliet,

som gjorde Indstilling til Kongen væsentlig affattet i Overensstemmelse dermed. Men hvorledes det saa gik eller ikke: tilsidst tog det en bedrøvelig Ende med Fideicommis og det Hele. Commissionen maatte i 1823 overdrage Kokkedal til Kongen, og af den store Fideicommiscapital var der da tilbage siger og skriver lidt over 2000 Rigsdaler, paa hvilken Forpligtelsen senere er hævet. Efter Catastrophen opholdt Major F.-B. sig i Itzehoe, hvor han vistnok døde som Postmester.

Altsaa svandt en af Ritmester Fischers Besiddelser bort allerede fra hans umiddelbare Efterkommere. Ei heller beholdt disse noget tilbage af Kvistrup, som hans Enke solgte, men om dette ligeledes betydelige Formuetab kan det ikkun oplyses, at Sønnen Frederik i 1822 har skrevet, at han og en Broder (ikke Stamhusbesidderen) alene skulde arve Summen, der imidlertid allerede dengang var gaaet tabt paa Grund af Tidsomstændighederne. Om sin Moder meddeler han, at hun dengang havde kanp 100 Rigsdaler aarlig at leve af. Hun boede efter sin Mands Død i Kiel indtil 1809. De store Rigdomme, som Ritmesteren havde faaet, mistede hans Slægt saaledes inden 40-50 Aar, efter at de vare samlede! Saaledes forgaar Verdens Herlighed!

Regimentsquartteermester, Auditeur, Overkrigscommisair

F r e d e r i k F i s c h e r,

f. 11/11 1782, d. /3 1827.

Var fra 1807 ansat ved Slesvigske Cuirasseerregiment, hvilket Regiment var det samme, dog med et andet Navn, ved hvilket hans Fader stod som Officeer, og som fra 1719 havde det Skanderborgske Rytteridistrict anvisst, i Reglen med Garnison i Byer largs Jyllands Østkyst; efter Krigen 1814 fik dette Regiment Standquarteer i Horsens, dog med Escadron i Veile, indtil det i 1842 opløstes. Han var vistnok en dansk Mand, født i Jylland, maaske paa Kvistrup. Det danske Sprog skrev han fuldstændig rigtigt, men han har ogsaa brugt det tydske; han var Student fra Kiel. Under Krigene i det nittende Aarhundredes Begyndelse fulgte han rimeligvis sit Regiment, men fik dog Tid til at holde Bryllup i 1807, men maatte maaskee efterlade sin unge Hustru hos sin Broder paa Skjersø, hvor i alt Fald deres ældste Datter blev født.

Der haves et smukt udført Aqvarelbillede, som forestiller ham, hvilket i en Aarrække laae hengjemt paa Tyrrestrup, som om hans Enke og Datter ikke ønskede, at det skulde komme frem. Efter at sidstnævnte var død, valgte hendes Datter, Johanne paa Lyngbygaard, dette Billede som Minde fra Tyrrestrup, men det er siden vendt tilbage.

Han døde i Rendsborg, hvor han afsonede en Straf, der var idømt ham, fordi han havde forgrebet sig baade paa Kongens Kasse og paa Fideicommiss-Penge, om hvilken Sag der kan gives følgende Oplysninger:

Allerede i 1815 havde Kassecommissionen ved Slesvigske Cuirasseerregiment i Horsens erfaret, at der manglede Penge i den Kasse, han som Regimentsquarteermester havde under sig, og han selv opgjorde denne Mangel til henved 8000 Rigsdaler Sedler og Tegn, hvilken Sum man dog meente, han nok kunde dække, da han antoges for at være velhavende og for at have en velhavende Slægt, som i fornødens Fald vilde hjælpe ham, hvorfor der dengang ikke blev gjort retslige Skridt imod ham.

Da det saa i 1819 viste sig, at Kasse mangelen var vøret stærkt, og at han intet eiede til dens Dækning, blev han og hans Eiendele Juleaften samme Aar belagte med Arrest, og han blev sat under Tiltale for "at have angrebet anbetroede Kongelige Penge". Tillige blev han i sin Stilling som Bestyrer og 1ste Arrangementscommissair for det Fischer-Benzonske Fideicommis tiltalt "for at have forødet nogle af dettes Midler."

Efter vidtløftige og langvarige Undersøgelser, der strakte sig tilbage over et Tidsrum af en halv Snees Aar, blev hans Gjæld til Regimentskassen opgjort at være over 24,000 Rigsdaler Sedler og Tegn samt næsten 6000 Rigsdaler rede Sølv, og det oplystes, at han til eget Brug havde oppebaaret af Fideikommis'ets Midler omtrent 11.000 Rigsdaler Sedler og Tegn samt 300 Rigsdaler rede Sølv, idet han havde beholdt deels et Laan, som var tilstaaet Fideikommis'et og deels Renter fra flere af dets Skyldnere. Ved Forhørene, hvor det gjentagne Gange blev spurgt ham, hvortil han havde brugt de mange Penge, fastholdt han stadigt, at de udelukkende vare gaaede med til hans Families Underhold, idet hans Lønning var alt for knap til dette. I det sidste Forhør udtalte han, at han stedse havde haabet at kunne klare Gjælden, men da Pengenes Cours var saa forandret, hans Moders Formue

tabt og hans Broders Fideicommis ødelagt, var det blevet ham umuligt. Desuden mindede han bl. a. om, at en Regimentsskriver havde frastjaalet ham af Regimentets Penge henved 900 Rigsdaler S. & T., hvilket meddeles her, da denne Sag formodentlig har givet Anledning til det, som Moder har fortalt om en Skriver, der bedrog ham.

Forhørene sluttedes i de første Dage af Marts 1822; Krigsretten traadte saa sammen og fældede Dom 10de Mai, hvornæst Generalauditøren den 1ste Juni samme Aar, altsaa 2½ Aar efter at Sagen var begyndt - en skrækkelig Ventetid for ham selv og hans Familie - kunde indstille til Kongen, at han skulde miste sit Embede og sin Titel som Overkrigscommissair samt betale til Regimentets Kasse og det Fischer-Benzonske Fideicommis de oven for nævnte Summer. Indtil dette kunde skee, skulde han sidde i Rendsborg under saadan Bevogtning, som Fæstningens Gouverneur maatte finde nødvendig. Denne indstilling bifaldtes uforandret af Kongen faa Dage efter.

Det kan bemærkes, at Auditeuren i Krigsretten i Horsens paa Grund af de forsvundne Fideicommispenge oprindeligt havde foreslaaet Retten at dømme til Fæstningsarbejde, hvortil baade Formanden i Krigsretten og den øverste Dommerklasse sluttede sig, medens derimod Rettens øvrige Classer (hvoriblandt Premierlieutenant Crone) dømte til Fæstningsarrest, saaledes at Fleertallet holdt paa denne lempeligere Straf, hvilken derfor blev Krigsrettens Dom og altsaa som nævnt i det Væsentlige billiget af Generalauditeuren samt stadfæstet af Kongen.

Idet Regimentet indsendte Dommen til Kongens Godkendelse, udtalte det sig i en Følgeskrivelse for, at Kongen vilde lade Naade gaae for Ret og anførte, at flere Mænd af Venskab for eller

Medlidenhed med Regimentsquartiermesteren og hans Familie havde givet Tilsagn om en betydelig Pengehjælp til Gjældens Dækning. Blandt disse Mænd nævner Regimentet Ritmester Jermin, der havde lovet at ville yde i 10 Aar aarlig 98 Tdr. 6 Skp. Byg og 296 Tdr. Havre, Arvingerne efter Kjøbmand Schweffel (hans Svigerfader, hvis Bo uagtet han var død i 1808 først var blevet sluttet i 1819), som vilde yde 6000 Rigsdaler r. S., og Etatsraad Høpp, der havde tegnet sig for 2000 Rigsdaler r. S.; desuden havde fire Mænd, som ikke ønskede sig navngivet, lovet tilsammen at ville give 2400 Rigsdaler r. S. samt 400 Rigsdaler S. & T. Fremdeles havde Prinsesse Charlotte Frederique strax, da Sagen blev reist, tilbudt at yde 500 Rigsdaler S. & T. hvert Fjerdingaar fra den 1ste April 1820 at regne og virkelig indbetalt det første Fjerdingaars Bidrag til Afbetaling af Gjælden til Fideicommis'et. Ogsaa alle Regimentets Officerer vare rede til Hjælp og lovede aarlige Bidrag hver af en Maanedes Lønning. Men Kongen tillod hverken Prinsessen eller Officererne at udføre deres smukke Tanker. Hans Moder, om hvem han siger, at hun næppe havde 100 Rigsdaler r. S. aarligt at leve af, stillede 700 Rigsdaler r. S. til Raadighed. Samles alle disse Tilbud med 2000 Rigsdaler, som Regimentets Kassecommissions Medlemmer havde skudt til og senere givet Afkald paa at faae tilbage, samt med Værdien af hans Indbo, der ansloges til knap 2400 Rigsdaler S. & T. (det solgtes ved Auction den 20de December 1822), løber Pengehjælpens samlede Sum op til næsten 12.000 Rigsdaler S. & T. samt 12.000 Rigsdaler r. S., i Sandhed et slaaende Bevis paa den Medfølelse, der var til Stede for ham og hans Familie!!

Tilsagnene om Støtte vare givne paa den Betingelse, at Sagen maatte ende med Afsked i Naade paa Ventepenge, eller endog

at han blev i sit Embede eller fik et andet. Det var i hine Tider ingenlunde ukjendt, at Embedsmænd, der havde forgrebet sig paa Kongens Kasse, bleve saa naadigt behandlede, og forresten forelaae der en Skrivelse af 21de Juli 1821 fra Generalcommissariats Collegiet om, at Sagen, saa snart Gjælden var dækket, kunde hæves ved Indstilling til Kongen. Selv om de til Raadighed stillede Midler ikke kunde dække hele Gjælden, af hvilken der maaske endda efter Generalauditeurens Regning vilde blive omtrent 15.000 Rigsdaler S. & T. at tilsvare, mente Regimentet dog i sin ovenfor nævnte Skrivelse, at baade Kongens Kasse og Fideicommis'ets kunde staae sig ved at modtage dem, da ellers disse Kasser vilde miste hele den Sum, om hvilken Sagen dreiede sig. Regimentet fremsatte saa følgende, der kunde tale for "hans gode Charakter som Menneske", nemlig " at han har betalt 3.200 Rigsdaler r. S. for at fri sin Moder for en paatrængende Creditors Forfølgelse, at han for at redde en Broder for en vanærende Dom og Straf har ofret 15.000 Rigsdaler S. & T. af sin Formue, og at han uagtet sin sørgelige Stilling, liden Indtægt og talrige Familie af Kone og 6 Børn, hvoraf dog tvende i de sidste 2 Maaneder ere bortdøde, har underholdt og opdraget en fattig Brodersøn." Endelig bevidnede Regimentet, "at han besidder en ualmindelig Raskhed og Hurtighed i Forretninger og megen Velvillie og Ufortrødenhed, hvilke gode Egenskaber have forskaffet ham enhver af sine Foresattes Agtelse og Tillid". Fra hans tidligere Foresatte indkom der ligeledes fordelagtige Vidnesbyrd om ham.

I sin Indstilling til Kongen mente Generalauditeuren dog, at der ikke burde blive Tale om Benaadning, dels fordi de givne Tilsagn om Pengehjælp ikke vare tilstrækkelige til Gjældens Dækning, og dels fordi "Fischer forøvrigt fremstiller sig, naar man

skal bedømme ham efter denne Sag, som en letsindig og ødsel Mand. Ved usandfærdige Foregivender har han skuffet Kassecommis-sairerne i den Tillid, de havde til ham, og disse Mænd staae nu i Ansvar for store Summer, som han har forødt." Forøvrigt maa man næsten tro, at Generalauditeuren antog, at det Tvangsmiddel, som ligger i Fæstningsarresten, mulig kunde hjælpe til, at hele Gjælden blev klaret. Hvis dette virkelig har været hans Mening, har Regimentet aabenbart været mere klarsynet og taget Sagerne mere practisk, naar det har raadet til at gaae ind paa de gjorte Tilbud om Pengehjælp.

Efter ovenstaaende Fremstilling af denne sørgelige Sag, skal der gives Uddrag af et Forsvarsskrift, som han 8de Marts 1822 indgav til Krigsretten, da Forhørene vare sluttede:

I Begyndelsen af dette ret omfangsrige Skrift staar der saaledes: "at jeg med Hensyn til min Brøde intet veed at fremføre, der kunde tjene til at gjøre Brøden mindre, men derimod vil tillade mig at gjøre opmærksom paa det, der mulig kunde bidrage til at bevirke Hans Kgl. Majestæts Naade og derved mildne min fremtidige Skjæbne". Han paaviste imidlertid, at der var skeet nogle Feilregninger ved Fastsættelsen af et Par forholdsvis smaa Gjældsposter, hvortil der saa i den endelige Dom tildeels blev taget Hensyn. Derefter gjorde han gjældende, "at Visheden om at see min Familie udsat for Undværelsen af de højst nødvendige Ting først ledede mig paa Feiltrinets Bane, og at en feilagtig Undseelse ikke gav mig Styrke nok til i rette Tid at vende tilbage og foretage den nødvendige Indskrænkning. Jeg nærer iøvrigt den Overbeviisning, at Falsk ei kan lægges mig til Last, og at jeg med al mulig Aabenhjertighed har søgt at lægge for Dagen, hvad der til Sagens Oplysning var nødvendigt". Senere

i Skriftet udtalte han følgende, som vistnok maa siges at være betegnende for Datidens Tænkemaade: "Mangt et Menneske er falden og paa samme Maade som jeg, og stiller det sidste Decennium mangt et Exempel, dog Tidskonjuncturerne og Pengevæsenets uventede Omvæltninger som og Umuligheden af med Hensyn til de da gængse Priser at ernære en talrig Familie af de reglementerede og eneste Indtægter, bør vel især ansees som Grund dertil; Thi sært skulde det være, om just alene i den senere Tid Embedsmændenes Uredelighed og Moralitetens Forfald skulde høre til Dagens Orden. Nægtes kan det imidlertid ei, at flere, som med mig ere i lignende Stilling, have truffen paa ædle Menneskevenner, der efter Evne have ydet deres Skjærv til Redning. Dog stolt tør jeg paastaae, at ingen som jeg har nydt saa uopfordret en Bistand, og kan jeg ei andet end taknemmelig erkjende deres sjældne Godhed: Tilgivelsen vil sikkerlig enhver finde, naar jeg efter mit Hjertes Indskydelse har opholdet mig ved denne Gjenstand, da jeg føler Umuligheden af for mig at tilbageholde mit rørte Hjertes Følelse." - De mange udrakte, hjælpsomme Hænder, mente han, maatte tyde paa, at han har været værdig til Opofrelserne, og at dette for Kongen kunde være Beviis for, at han ikke var uværdig til hans Naade. Han nævnte saa dem, der havde tilbudt at yde ham Hjælp, og bragte dem hver især sin varmeste Tak. Om Prinsessen skrev han, at han nød og hans Familie endnu nyder Lykken af hendes personlige Omgang, samt at "hendes Gavmildhed har bidraget til min lidende Families Understøttelse i de svundne trange Tider". - Tilsidst skrev han:

"Min elskede Kone, mine sex uskyldige Børn og min 70-aarige Moder, ved hvem samtlige jeg hænger med Liv og Sjæl, og fra hvem Adskillelsen, foruden Følelsen for flere uskyldige, der lide ved min Brøde, gjør mig Blikket i Fremtiden saa tungt og kummerfuldt.

De blive ved min mit Feilskrikt tilkommende Straf, naar Levens Strængthed skal anvendes, uden Understøttelse, og deres Fremtid ved Overbeviisningen om Mandens, Faderens og Sønnens Lidelser saa trøstesløs. Er det derfor muligt, allernaadigste Konge! e lad da Naade gaae for Ret, og ingen Benaadet vil ivrigere end jeg stræbe efter at gjøre sig en saadan Naade fortjent. Det er ei et ondt Hjerte eller Sindelag, der har forledet mig til mit Feiltrin, men kun Visheden om, at see min Familie udsat for ... Saa mangt et agtet Løn af Staten er faldet, men fryder sig dog nu ved Majestættens Naade, lad derfor ogsaa samme oplive mig, og lad der forundes mig Leilighed til at gjøre godt, hvad jeg har forbrudt."

Dette til Krigsretten i Horsens indgivne Forsvarsskrift, sendte han den 20de Marts 1822 i Afskrift til Generalauditeuren; i det Brev, hvormed han ledsagede denne Afskrift, findes bl. a. oplyst: at hans Moder i 1799 solgte Kvistrup for 50.000 Rigsdaler, hvilken Sum alene han og hans nedennævnte afdøde Broder skulde arve, at han ved sit Giftermaal havde faaet Udsigt til at arve 10.000 Rigsdaler, og at hans ældste Broder havde lovet ham Renten af 25.000 Rigsdaler for at faae hans Minde til, at Stamhuset Skjersø maatte sælges, men at alle disse Værdier helt vare tabte ved Tidsonstændighederne. Fremdeles oplyste han i Brevet, at en (ikke navngiven) Broder af ham, der da var død af gul Feber i New Orleans, havde været Captain ved en Jægerbatalion i Holsteen og havde som saadan paadraget sig Gjæld til Staten, i hvilken Anledning han i 1796 var bleven dømt til Fæstningsarrest og til at dække Gjælden. Denne Gjæld, staar der videre, havde han saa betalt og derefter skaffet Broderen Reise- penge til Amerika, hvilket var løbet op til 15.000 Rigsdaler

S. & T., hvornæst han havde taget Broderens uforsørgede Søn til sig. Ligeledes skrev han om de 3200 Rigsdaler, hvormed han havde maattet fri sin Moder for en Creditor, og han meddeelte, at hans Hustru indtil 1813 maatte bo hos sine Forældre (Moder) i Kiel, da hans egne Omstændigheder ikke tillod ham at have hende hos sig. Iøvrigt indrømmede han at have været letsindig.

Angaaende Omstændighederne ved hans Død kan det anføres, at hans ulykkelige Hustru den 25de April 1827 skrev til Gouverneuren i Rendsborg, Prins Frederik af Hessen, at hun fra sin Slægt i Kiel den 4de samme Maaned havde faaet Efterretning om, at "mein Mann entweder einen gesuchten oder zufälligen Tod in den Wellen der Eider gefunden habe, indem Mantel und Hut des, bis Jetzt, Vermissten im Wasser gefunden wäre". - Hun beder saa om at faae at vide, hvorvidt han er død eller flygtet. Af en Deel Papirer vedrørende Skiftet i Rendsborg efter ham kan det bl. a. sees, at han er bleven begravet den 29de April 1827, og at hans Eiendele i Rendsborg solgtes (for ca. 130 Rigsdaler) ved Auction den 2den Juli næstefter.

Charlotte Dorothea Fischer, f. Schweffel,

født 26/11 1784, død 14/2 1855.

Hendes Datter, Henriette Christiane Emilie Søltøft har i 1865 givet følgende smukke Skildring af hende:

"Gjerne vil jeg bestræbe mig for at opfylde dit kjærlige Ønske ved at give Dig en Skildring af din forklarede Bedstemoders Liv, men adskilligt maa blive dunkelt for Dig, da det heller ikke staar klart for mig. -

Hun er født i Kiel af rige Forældre, der tidlig satte hende i en berømt Pensionsanstalt der i Byen, hvor det gik overordentlig strængt til, nærmest for at hun ikke skulde blive forkjælet af Bedstefaderen, der dengang endnu levede, og hvis erklærede Yndling og store Kjæledægge hun var, og naar hun saa om Søndagen kom hjem, skal det have været rørende at see den gamle Bedstefaders Glæde ved sit yndige Barnebarn, for yndig var hun og smuk og god! saa at hun dengang som altid vandt Alles Hjerter. Fra sin Confirmation var hun hjemme og tog under sin ordentlige og huuslige Moders Veiledning Deel i al huuslig Gjærning, men tilige var hun en søgt Baldame, en trofast Veninde, en yndet Forelæserinde, saa at hendes Søstre og Veninder gjerne paatog sig hendes Arbejder, naar hun blot vilde læse høit for dem. Frierne udebleve ikke; det første Tilbud af en Hr. Schrader afslog hun, men hengav sig derpaa med al sin Kjærlighed til min Fader, der havde studeret ved Kiels Universitet og senere laae der med sit Regiment i de Aar, da Frederik den 6te som Kronprins havde valgt Kiel til sit Opholdssted. Hun var 22 Aar, da hun blev gift, og Lykken syntes at tilsmile hende i fuldeste Maade. Jeg er over-

beviist om, at hun har baaret disse Medgangens Dage lige saa smukt, som hun senere ædelt og smukt bar Modgangens Dage, der ikke udebleve! Her er det, at min Skildring ikke kan blive fyldestgjørende, da jeg selv var alt for meget Barn til at fatte Begivenhedernes Gang, og senere ikke har havt Mod til at søge Oplysning.

Mine Forældre vare ved deres Giftermaal overmaade rige, idet hver af dem eiede 40.000 Rigsdaler. Om min Faders Formue veed jeg, at den aldrig er bleven ham udbetalt; den indestod i Stamhuset Skjersø, som min Onkel fik Lov til at afhænde imod at udbetale til min Moder 80.000 Rigsdaler og til hver af sine Brødre 40.000 Rigsdaler. Og disse Penge ere aldrig udbetalte; hvor de ere blevne af, er en aldrig oplyst Gaade. Onkel selv døde i den yderligste Armod, og hans talrige Familie har ofte havt det kummerligt. Men min Moders Formue har været udbetalt, og hvor er den bleven af? Jeg formoder, at Pengekrisen i 1813 og Statsbankerotten 1818 har havt nogen Indflydelse paa disse Formuers Forsvinden; jeg veed jo, at talløse Familier forarmedes under disse sørgelige Forhold; men jeg har ogsaa en Anelse om, at min Fader, om hvem jeg nødig siger det, da han staaer for mig som den bedste, den kjærligste Fader, ligesom han i mine Øine er det smukkeste Menneske, jeg har seet, har været noget letsindig. Han holdt en Skriver, der bedrog ham, og en skjøn Dag opdagedes Cassedefect!!!

Fra denne sørgelige Tid har jeg intet andet Minde end min stakkels Moder, der med rastløs Flid og under Strømme af Taarer syede og broderede for Folk fra Morgen til Aften for at skaffe Brødet til Huset, og min endnu mere beklagelsesværdige Fader, der tavs og bekymret vankede om iblandt os, med hvem han tidligere var saa lykkelig!!! Saa blev jeg, den ældste af os 6 Sødskende, sendt

bort til Kiel, hvor min Broder allerede var bleven sendt hen 8 Maaneder tidligere. Det var i November 1821, og da jeg saa første Gang gjensaae min Fader, var det - i Rendsborg! Min Moder gjensaae jeg først i Mai 1824, efter at jeg i de mellemliggende 2½ Aar havde været i Huset hos Reimuths, gaaet i Skole og var bleven confirmeret i Kiel. Og da jeg saa kom hjem, havde min Moder oprettet en Skole, og min Bestemmelse var det at assistere hende ved den.

Hun nød Alles Agtelse i allerhøieste Grad og var mønsterværdig i hele sit Forhold, men bar paa et svagt Helbred, der ofte bandt hende til Sygeleiet. Iblandt de mange, der dengang hjalp hende i hendes Nød, stod Frederik den 7des Moder, Prinsesse Charlotte Frederikke øverst; hun slog aldrig Haanden af hende, og hvor foranderlig hun iøvrigt var i sit Venskab eller i sin Godhed for Folk, imod min Moder var hun uforanderlig: hun saa "en Engel" i hende!

1829 (skal være 1827) døde min Fader, og faa Maaneder (skal være faa Aar) senere forlod Prindsessen Horsens og Danmark. Min Moder, hvis svage Helbred ogsaa til Tider havde Tungsindighed i sit Følge, blev dybt rystet ved disse Begivenheder og mistvivlede om Fremtiden. Og dette Mismod forøgedes, da en Jomfru Hahn oprettede en Skole ved Siden af Moders, og for at trække Elever til sig, ansatte Betalingen til det Halve af det, min Moder hidtil havde oppebaaret for et skolesøgende Barn. Hun blev derfor ogsaa nødt til at nedsætte Betalingen i sin Skole, og da desuden alligevel flere Børn, hun havde gjort Regning paa, bleve satte i Jomfru Hahns Skole, saa troede hun at skulle gaa sin Undergang i møde med sin Familie, 1 Søn og 3 Døtre. I Aarenes Løb havde hun mistet 2 af sine 6 Børn: Adelaide i en Alder af 12 Aar og Lolly

i en Alder af 2 Aar. Hun havde regnet ud, at hun kunde holde det gaaende indtil 1833, saa mente hun, det vilde være forbi med hendes Erhverv, og, tænk saa Guds vidunderlige og kjærlige Styrelse:

I Oktober Maaned 1832 sidde vi en Eftermiddag i Skolen. Da træder Postbudet ind med et stort Brev med kongeligt Segl til Moder! I sin første Alteration vovede hun ikke at aabne det, men da hun omsider fordristede sig dertil, saa hun en egenhændig Skrivelse fra Frederik den 6te, hvori han spurgte hende, om hun vilde opfylde hans Ønske og tage imod Pladsen som Selskabsdame hos Prinsessen, der i Rom levede under Navn af Fru von Gothen. At hun var raadvild ved dette ganske uventede Vendepunkt i sit Liv er forklarligt, men efter Conference med sine fortroligste Venner, af Frygt for sin usikre Fremtid og i Følelsen af sin Taknemmelighed mod Prinsessen, svarede hun Kongen, at hun vilde, naar det maatte være hende tilladt at tage sine 3 Døtre med sig. Dette afsloges, og nu opstod der en haard Kamp for hende, som endelig endtes ved den Betragtning, at hun, naar Skolens Virksomhed glippede, ikke i nogen Maade kunde vente Understøttelse af Staten, hverken ved Pension eller ved Gratiale, hvis hun afslog Tilbudet. Hun tog altsaa imod det paa den Betingelse, at det maatte være hende tilladt at opgive Pladsen, naar hun ikke længere kunde bære Adskillelsen. Dette bevilgedes, og der lovedes hende endog fri Reise frem og tilbage og 2/3 af hendes Gage i Pension! Og da alt dette var ordnet og slaet fast, skulde hendes Hus ordnes og beskikkes!

Først og fremmest maatte der sørges for Døtrene. Mig vilde Veltheims tage imod; de boede dengang i Glückstadt. Emmy skulde til Schweffels i Kiel, og Dora skulde imod maanedlig Godtgjørelse blive hos Harbords i Horsens. Og saa nærmede sig den 1ste Maj

1833, den Dag, paa hvilken Moder, ledsaget af Harbord, skulde tiltræde den lange Reise, der vilde have en tung og smertelig Adskillelse til Følge. Men inden den 1ste Mai indtraadte den 13de April, min Forlovelsesdag, der efterfulgtes af den 26de April, min Bryllupsdag, og ved al den Glæde og Lykke, disse tvende Dage bragte, lettedes Skilsmisens Øieblik, og med ydmyg Tak til Gud erkjendte vi, hvor ganske anderledes denne Skolens Ophør havde indfundet sig i 1833, end Moder i de mørke Timer havde forudsagt den. Hun havde frygtet, at hun af Mangel paa Elever vilde være blevet nødsaget til at lukke Skolen. Nu blev den rigtignok lukket, men for 48 Elever, der med oprigtige Klager og inderlig Bedrøvelse skiltes fra den Lærerinde, der ved Kongens Kaldelse var blevet nødt til at slippe dem, inden deres Opdragelse og Underviisning var fuldendt. Byens daværende Præst har tidt og mange Gange sagt, at han aldrig havde havt saa godt og christeligt underviste Confirmander som Moders Elever. - Og jeg, for hvis Skjæbne Moder havde nærret den meste Bekymring, gik ind til den Lykke, som jeg aldrig tilfulde vil kunne paaskjønne, endnu allermeest for mine kjære, velsignede Børns Skyld.

Og min Moder blev $3\frac{1}{2}$ Aar i Italien; da vendte hun hjem og valgte sit Hjem hos mig, for hvem hun var en Velsignelse. Og hun havde den Glæde at see ogsaa Emmy og Dora lykkelig givte. Sin eneste Søn havde hun derimod mistet under sit Ophold i Italien. Hans Skjæbne havde ført ham til New Orleans, hvor han etablerede sig som Købmand, og hvor han skal have nydt saa stor en Anseelse, at han valgtes til Stadssyndicus. Kort efter døde han af den gule Feber, efterladende sig en Enke, Dorothea Tremble, og en Søn Augustus. Af og til have vi hørt fra disse transatlantiske Slægtninge, men nu er det meget længe siden, og Gud veed,

hvorledes de ere slupne fra de nordamerikanske Rædsler!

Siden 1837 er Du nær ved at kunne mindes Din Bedstemoder. Du har bevaret Erindringen om den Kjærlighed, med hvilken hun omfattede os Alle. Du veed, hvor deltagende hun var, og hvor rastløs flittig, saa at hendes Svigerinde, min hollandske Tante Marie Schweffel, med Sandhed kunde paa hende anvende Schillers Ord: "Sie aber regte die fleissigen Hände und war thätig ohne Ende." Altid eens i Stemning blev man rolig, naar man blot var hos hende, og Trøst og Raad vidste hun for Alting. Hvilket Savn derfor, da hun bortkaldtes hiin 14de Februar 1855, og hvor ofte og hvor inderlig savnes hun ikke endnu, og hvor saligt vil ikke Gjenforeningens Øieblik blive! Det skee! Det skee!"

Hermed slutter Moders Optegnelser om sin Moder, af hvilket det fremgaar, hvilket udmærket Menneske denne har været, og hvor smukt hun bar de store Omskiftelser, som betegnede hendes Liv (hun, der var født og gift til stor Rigdom, fik ved sin Mands Død 90 Rigsdaler aarlig i Pension), indtil hun saae en roligere Tid oprinde og fandt et Hjem paa Tyrrestrup hos sin kjære Datter, der tillige med sine Børn omfattede hende med levende Kjærlighed, hvormed hun forresten ogsaa blev modtagen, naar hun tilbragte gjerne et Par Maaneder af Aaret hos sine to andre Døtre, der vare gifte og fik Hjem ikke ret langt borte fra Tyrrestrup. Hendes Liv vidner høit om, at Gud hjælper den, der i Nøden holder sig til ham, og ei forsager under de Prøvelser, som han sender.

Bedstemoder døde paa Tyrrestrup uden nogen egentlig umiddelbart forud gaaende Sygdom. Hun havde nok i Løbet af det sidste Efteraar befundet sig mindre vel, men fra Juletiden var hun stadig bleven bedre. Endnu Aftenen før hun døde, var hun ret munter og arbeidede med sædvanlig Flid. Men om Morgenen tidlig paa

Dødsdagen efter en iøvrigt rolig Søvn følte hun sig ilde, lod Moder tilkalde og døde kort efter med Moders Haand i sin saa blidt, at det næppe mærkedes. Dødsanmeldelsen, der vistnok er skreven af hendes Svigersøn, Provst Høegh-Guldborg, slutter med de Ord: "Som hendes fromme, virksomme Liv har været til Velsignelse, saaledes vil hendes Minde blive i Velsignelse." Paa hendes Gravminde paa Søvind Kirkegaard lod Moder skrive: "Gud give os et saligt Gjensyn."

Et nydeligt og fiint lille Aqvarelbillede, der forestiller Bedstemoder, og som er malet, medens hun var i Italien, findes paa Tyrrestrup. Det gjengiver fortræffeligt hendes rare, venlige, kjønne og intelligente Træk, der minde om Thorvaldsens, endog i den Grad, at Folk i Italien antog dem for Sødskende. Moder har ladet dette Billede photographere og uddele til Efterkommere af hende og andre Slægtninge. Under hendes Ophold i Italien modellerede Thorvaldsen en Medaillon i naturlig Størrelse af hendes Hoved, hvilket smukt viser hendes ædle Profil. Ogsaa denne, der findes paa Herschendsgave, fra 1903 dog paa Tyrrestrup, har Moder ladet photographere og ladet Billedet anbringe i Laaget paa smaae runde Æsker, af hvilke hun har givet en til hvert af sine Børn.

CHRISTIAN SØLTOFT,
Sognepræst og Provst,
f. ca. 1673, d. 1742.
g. 12/5 1711 med
Dorothea Kirstine Bang,
f. 1691.

HANS CHRISTENSEN JUUL,
Ejer af Tyrrestrup m. m.
f. 22/3 1695,
d. 2/10 1769; g. m.
Elisabeth Claudstr.

KNUD PERSØN SØLTOFT
Sognepræst i Brande,
f. 21/10 1718, d. 1762,
g. m. Birgitte Cathrine Ross,
d. ca. 1809.

JOHANNE JUSTINE SØLTOFT,
f. 2/11 1723, d. 8/12 1786
g. 1. 1752 med Søren Sørensen,
d. 1755,
g. 2. 1758 med Iver Dalsgaard
til Raastrup, d. 1771.

OLE JOHAN SØLTOFT,
Ejer af Tyrrestrup,
Kammeraad,
f. 3/6 1733, d. 3/6 1802,
g. 1770 med

CECILIE MARIE JUHL,
f. 1733,
d. 11/1 1803.

HENRIK FISCHER,
Ritmester, Ejer af Kvistrup og
Ivis Kloster;
g. 27/9 1776 m. Frederikke Chri-
stiane de Vauvert-Benzon til
Skjærse.

KIRSTINE MARIE SØLTOFT,
d. 1844;
g. m. Peder Rosenmeyer,
Økonom paa Hørlufsholm,
d. 7/5 1829.

CHRISTIAN SØLTOFT,
Ejer af Tyrrestrup, Kancellisekretær,
f. 30/10 1771, d. 17/3 1825,
g. 23/3 1804 m. Øllegaard Charlotte Møller,
f. 14/4 1777, d. 2/4 1820.

FREDERIK FISCHER,
Overkrigskommissær,
f. 11/11 1782, d. 1827.
g. 2/2 1807 med:

CHARLOTTE DOROTHEA SCHNEFFEL,
f. 26/11 1784
d. 14/2 1855.

OLE JOHAN SØLTOFT,
Ejer af Tyrrestrup, g. 26/4 1833 med
f. 17/5 1807, d. 21/6 1878.

HENRIETTE CHRISTIANE EMILIE FISCHER,
f. 10/4 1808, d. 18/1 1883.

CHRISTIAN S.
Ejer af Glibing-
gaard,
f. 7/3 1834,
d. 6/9 1914.

FREDERIK S.
cand. polyt.,
Ejer af
Botillølund,
f. 3/11 1835,
d. 30/8 1911,
g. 9/7 1879 m.
Anna Sørensen,
f. 8/3 1848,
d. 20/2 1920.

CARL S.
Generalmajor,
f. 25/7 1837,
d. 8/6 1915,
g. 7/8 1870 m.
Hertha L.E.
Paludan-Møller,
f. 10/12 1843,
d. 16/10 1939.

CHARLOTTE S.
f. 9/12 1838
d. 6/10 1912.

FRIL S.
Forpagter paa
Stensballegaard
f. 19/11 1840,
d. 21/4 1911.

JOHANNE S.
f. 20/1 1843,
d. 26/11 1893,
g. 22/11 1861
m. Johannes Friis
til Lyngbygaard,
f. 10/9 1832,
d. 15/2 1903.

LUCIE S.
f. 9/3 1845,
d. 4/10 1867.

MARIE S.
f. 14/9 1846,
d. 22/3 1913,
g. 27/9 1873 m.
Rasmus Balslev,
Sognepræst,
Vigerslev.
f. 21/8 1831,
d. 13/7 1915.

ADELAIDE S.
f. 9/6 1852
d. 17/4 1933,
g. 24/5 1876
m. Nicolaj
J. F. Tillisch,
Forpagter,
f. 6/3 1844,
d. 10/1 1917.

VIGGO S.
f. 10/9 1853,
d. 12/6 1921,
sidste Ejer af
Tyrrestrup.